

Rauno Pääkkönen

TYÖSTÄ JA ELÄMÄSTÄ
Paremmen elämän puolesta

Pieni poika taapertaa aamuhämärällä koulutiellä, äidin ompelema takki päällään. Reppu selässä, lapaset käsissä, karvalakki vähän vinossa, posket punaisina. Potkii saappaillaan lunta, heittelee lumipalloja.

Poika kulkee pellonpiennarta, metsän laitaa, kompastelee traktorin tekemää tieuraa myöten. Suuntana on koulu, koulukaverit, tieto. Oppiminen käy helposti, muu voi olla aralle pojalle vaikeaa. Tärkein, tieto löytyy kyllä.

Samalla tiellä taivaltaa myöhemmin nuorukainen, kotitöiden myötä tulleen vastuun takia ennen aikaan aikuiseksi varttunut. Suunta on tuttu, tietoa kohti.

Aikuisen miehen olemuksessa on kaikki, mikä on nähty jo aikaisemmin: halu päästä asioiden ytimeen.

Syrjäisellä pientilalla poikaan juurtuu kyky ponnistella, tehdä työtä voimien takaa, puurtaa vaikeuksista välittämättä. Aikanaan reppu vaihtuu salkkuun, pientareen polku tiehen, mutta peräänantamattomuus pysyy.

Teksti
Rauno Pääkkönen, TkT

Tekstin muokkaus
Liisa Laurila

Taitto
Liisa Laurila SANATAITO
sanataito@dlc.fi

Kuvat ja piirrokset
Rauno Pääkkönen
Rauno Pääkkösen kotialbumi

© Rauno Pääkkönen 2021

Tarkemmat tiedot julkaisuista
rauno.paakkonen@gmail.com

Lukijalle

Tällä kirjalla haluan kunnioittaa vanhempieni elämää ja työtä sekä sitä aikaa, jonka olen saanut elää.

Olen päässyt paljon helpommalla, kun elintaso on noussut ja Suomi on nykyaikaistunut.

Sotaa ja sen seurauksia minun ei itse ole tarvinnut kokea, olen kuullut niistä vanhemmiltani ja lukenut kirjoista.

Toivon, että tekstini saa Sinut ajattelemaan lähimenneisyyttämme ja tulevaisuutta.

Tietolähteinä olen käyttänyt hallussani olevia asiakirjoja.

Olen elvyttänyt muistikuviani – tietoisena siitä, että muisti muokkautuu ajan kuluessa.

Kaikesta palautteesta olen kiitollinen.

Tampereella 2021

Rauno Pääkkönen

”Kokeile lyijykynää!”

Ampumarata oli kolea – niin ne aina olivat - ja Rauno Pääkkönen täydessä työn touhussa, testaamassa ampujien kuulonsuojaimia. Tehtävänäni oli kirjoittaa Urheiluampujaan testistä, mutta kynä hyytyi viimassa. Raunolle tilanne oli tuttu ja sain toimivan neuvon.

Meistä tuli hyvät työkaverit. Opin luottamaan Raunon asiantuntemukseen ja ammattitaitoon. Rauno tiesi, osasi neuvoa oikean tiedon lähteille ja arvioida lähteiden luotettavuuden.

Meidän ystävyys ei koskaan katkennut, vaikka välillä oltiin yhteyksissä vain satunnaisesti. Olin iloinen, kun Rauno pyysi minua auttamaan elämäkertakirjansa työstämisessä. Olin luottanut, nyt minulla oli mahdollisuus olla Raunon luottamuksen arvoinen.

Kirja on matka. Vaikka lähtiessään tietää määränpään, kaikkia polkuja ei tunne, ennen kuin ne on perille asti kulkenut. Tämä matka on ollut erityisen kiinnostava.

Kiitos matkasta, Rauno!

Hyvää matkaa, lukijat!

Keravalla kesällä 2021

Liisa Laurila

HuK, MAT, Dip IAA

Sisällys

Kurenrannasta Komsinkorpeen

Jaakkima, kotipitäjä Laatokan rannalla
Iivari Pääkkösen sotatie
Komsinkorpi
Omalle maalle
Talon rakentaminen
Tilan pellot ja metsät

Elämän korkea keskipäivä

Asetutaan, kotiudutaan
Koulutielle ja maailmaan
Pojan pitää päästä oppikouluun
Pitkä varjo lankeaa
Isän työtä jatkamassa
Äidin ankara osa
Isän ratkaisu ei jättänyt rauhaan
Isän henkinen testamentti

Oppivuodet, vastuun vuodet

Aikuinen, myös vuosiltaan
Vilja nousi oraalle
Luopumista ja uuden rakentamista
Kotitila säilyy, käyttö muuttuu
Asutustila, suomalainen ratkaisu
Yliopistotutkinto
Varusmies aika

Työelämään, elämäntyöhön

Työterveyslaitos ottaa yhteyttä
 Tampereelle, työhygieenikoksi
 Pääkkösen perheestä tuli tamperelaisia
Elämänmittainen kiinnostus fysiikkaan
 Opinnot jatkuvat Tampereella
 Lamaa, plussia ja miinuksia
 Väitöskirja valmistuu
Itsensä voittaminen

Fysikaalisen työhygienian kehittäjä

Tohtori, erikoistutkija, dosentti
 Parhaat, pahimmat työvuodet
 Varoitusmerkkejä
 Akateeminen ura, uusia avauksia
 Kohderyhmänä rauhanturvaajat
 Tunnustuksia ja tutkimuksia

Asiantuntijan energiatimi

Tiimipäälliköksi
 Esimiestyön oppia
 Korkea luottamustehtävä
Yhteenvetoa työvuosista 2000-2010
Vuoden esimies 2009, puhe tiimin kokouksessa

Synteesi työelämästä hahmottuu

Työpaikkojen hyvinvoinnin ratkaisut -teema
Työelämän puolestapuhujan puheenvuoro 5.4.2011
 Uusi tehtävä haltuun
Eläkkeelle Työterveyslaitokselta, tilintekoa

Miksi vanhempi väsy työhön?

Tietotekniikka

Järjestelmät

Sähköpostin siunaus ja kirus

Oman näköiseen elämään ja työhön

Yrittäjäksi eläkkeellä

Tieteen sekatyömiehen raportti

Yksityinen Rauno Pääkkönen

Perhettä, rakkautta ja rakkaita harrastuksia

Tummien pilvien vuosi

Eläkeaika lähestyy

Isoisän elämää

Harrastuksille alkaa taas olla aikaa

Uudistuksia maatilalla

Pohdintaa vaikuttavuudesta

Mitä hyötyä olen saanut aikaan?

Elämä muuttuu

Itsekkyyden aika?

Aikajana

Henkilöt

Lyhenteitä

Rauno Pääkkösen julkaisuluettelon osa

KURENRANNASTA KOMPSINKORPEEN

livari ja Saimi Pääkkösen evakkoreitit; talvisota Jaakkima-Kemi ja jatkosodan jälkeen Jaakkima-Kemi-Närpiö-Pori-Ilmajoki. Karttapohjalla tilanne jatkosodan jälkeen, karttaan on merkitty luovutetut alueet.

Jaakkima, kotipitäjä Laatokan rannalla

Rauno Pääkkösen vanhemmat, Saimi ja Iivari Pääkkönen ovat molemmat kotoisin Karjalasta, Jaakkiman pitäjältä, Laatokan luoteisrannalta. Jaakkima kuului Käkisalmen lääniin. Väestö oli suomenkielistä ja luterilaista. Jaakkima oli maatalouspitäjä, jonka pääelinkeinot olivat maanviljelys, karjanhoito, kalastus ja puunjalostus.

Tuloja saatiin myös matkailusta. Jaakkimaan oli rakennettu rautatie 1893, junayhteydet toimivat Viipurin, Helsingin ja Kajaanin suuntaan. Läheisessä Lahdenpohjassa oli satama, josta oli säännöllinen laivayhteys Laatokan saarille ja Valamoon. Lahdenpohjasta oli vuonna 1924 tullut kauppalaa.

Iivari (Ivar) Pääkkönen syntyi Jaakkiman Kurenrannassa vuonna 1909. Vanhemmilla, Mikko Pääkkösellä (1866-1936) ja Aleksandra Pääkkösellä (os. Ahokas) oli pieni maatila (Jaakkima, Kurenranta 5). Mikolla ja Aleksandralla oli kolme yhteistä lasta.

Pääkkösen suvun esivanhempia voidaan kirkonkirjojen avulla seurata 1600-luvulle saakka. Suku on aina asunut Jaakkimassa tai sen lähistöllä.

Iivari Pääkkönen oli asunut vanhempiensa luona, kunnes hän 15.1.1934 hankki itselleen Jaakkiman Kurenrannan kylästä tilan Rno 3:10, ilman irtaimistoa. Titteliksi tuli silloin talollinen.

Saimi os. Pakkanen oli syntynyt vuonna 1914 Jaakkimassa Kumolan kylässä. Hänen vanhempansa olivat Sippo Pakkanen (1871-1942) ja Maria (os. Siira, 1880-1955). Pakkasen perheessä oli kuusi tytärtä ja poika, Saimi oli lapsista viides.

Kumolan kylä kuului Jaakkiman ns. valtionmaihin, jotka erotettiin 1923 itsenäiseksi Lumivaaran pitäjäksi.

Pakkasen perhe on jossakin vaiheessa muuttanut lähemmäs Laatokan rantaa, Kojoinlahteen, ja elantoa oli hankittu myös kalastamalla. Myöhemmin tytär mielellään muisteli kalastusmatkoja Laatokalle.

Saimi ja livari olivat tutustuneet toisiinsa ja menneet kihloihin. Avioliitto solmittiin 14.7.1935, kun Saimi oli 21-vuotias. Yhteiseloä oli kestänyt neljä vuotta, kun talvisota syttyi. Lapsia ei vielä ollut. Vuosina 1936-1938 Saimilla oli tiettävästi ollut kaksi vaikeaa raskautta, jotka päättyivät keskenmenoon, kun lapsi oli kuollut kohtuun.

Syksyllä 1939 livari joutui sotaan ja Saimi evakkoon. Siirtolaisasioita järjestävä lautakunta antoi määräyksen, jonka mukaan Saimin ja Pakkasen perheen oli lähdettävä Rovaniemelle ja sieltä Kemiin, ja Tornion Kivirantaan.

Yhteinen koti piti jättää. Evakkomatka Saimin oli lähdettävä yksin, sillä aviomies oli jo rintamalla. Matkaa tehtiin karjavaunussa, koska mukana oli eläimiä ja muuttokuormaa.

Muutamaa vuotta aikaisemmin hankittu maatila jäi talvisodan aikana Neuvostoliiton puolelle. Saimi ja hänen perheensä, johon kuului Saimin äiti Maria sekä sisaruksia, määrättiin evakkoon Tornion-Kemin seudulle. Maria Pakkanen kuoli sittemmin vuonna 1955 ja hänen hautapaikkansa on Tornion hautausmaalla.

Välirauhan aikana livari Pääkkönen tuli Kemiin ja teki siellä sekalaisia töitä elättääkseen itsensä ja perheensä.

Ilmeisesti aviopuolisot olivat saalla töissä Kemissä. livari Pääkkösen kantakorttiin on tälle ajalle merkitty asuinpaikaksi Tornio I Kiviranta Fräki.

Talvisodan jälkeen arviointilautakunta selvitteli Pääkkösten Jaakkimaan jääneelle maatilalle tulleita vahinkoja.

Jatkosota runteli tilaa huomattavasti pahemmin. Sodan jälkeen 5.7.1946 suoritetussa arvioinnissa tilalle koituneet vahingot olivat huomattavat. Tuhoa oli tullut rakennuksille ja irtaimistolle, mutta myös pellot ja metsät olivat kärsineet.

Jatkosodan alettua Saimi palasi evakosta kotitalalleen. Sodan tuhoja alettiin korjata, elettiin päivästä toiseen. Ensimmäinen lapsi, Irma-tytär syntyi 1943 Jaakkimassa sodan aikana, kun Saimi oli 29-vuotias.

Sota päättyi syksyllä 1944, livari Pääkkönen kotiutettiin ja perhe joutui lähtemään uudelleen evakkoon, tällä kertaa Kemin ja Tornion kautta. Ilmeisesti Kemiin oli jäänyt karjaa tai muuta omaisuutta.

Kemistä jatkettiin Närpiön Pirttikylään ja sieltä Porin seudulle, missä yritettiin päästä elämän alkuun vuosina 1944-1947.

livari ja Saimi olivat olleet maanviljelijöitä, muuta ammattia heillä ei ollut. Elanto saatiin sekalaisista töistä, perheelle tämä oli kovaa aikaa. Suuriin muutoksiin ei oltu totuttu, koko Suomi oli epävakaassa tilassa. Pieni Irma-tyttökin vaati paljon hoitoa.

Voi vain kuvitella, millaista elämä siirtolaisena ja kiertolaisena on ollut. Sodan muistot vaivasivat mieltä, uutta asuinsijaa ei tahtonut löytyä. Suomi oli sotien jälkeen monella tapaa sekaisin.

Sodan vahinkoja tutkivat arviointilautakunnat sekä asutustoimistot saatiin perustettua ripeästi. Rajan taakse jääneiden tilojen vahinkoja ryhdyttiin arvioimaan. Uusia tiluksia alettiin hakea ja pakkolunastaa ja suunnitella siirtolaisten asuttamista. Työhön tartuttiin heti sodan päätyttyä, vaikka Lapin sota vielä oli käynnissä.

Ihmiset eivät jääneet vuosikausiksi tuuliajolle, vaikka lopulliset oikeuden päätökset, lainhuudatukset ja monet muut oikeudelliset asiat saattoivat viedä kymmenen vuotta tai enemmänkin.

livari Pääkkösen sotatie

livari Pääkkösen vanhemmat, Aleksandra (o.s. Ahokas) ja Mikko Pääkkönen viljelivät pientä maatilaa. Lisätuloja saatiin kalastamisesta Laatokalla. Lapsuus oli leikkiä ja välillä työtä.

livari Pääkkönen oli ikätovereihinsa verrattuna onnellisessa asemassa, sillä hän sai käydä kansakoulua neljä vuotta, vuosina 1919-1923. Päästötodistuksen arvosanat olivat hyviä ja tyydyttäviä. Laskento oli 10 ja laulu 6.

Kantakortin mukaan livari Pääkkönen osallistui kutsuntoihin 19-vuotiaana, 11.10.1928. Varusmiespalvelukseen hän astui 11.12.1930 Käkisalmen jalkaväkipataljoonan kolmanteen komppaniaan (3K/KäkisalmenJP). Kahden kuukauden alokasajan jälkeen hän 14.2.1931 vannoni sotilasvalan.

livari Pääkkönen sai koulutuksen kiväärikomppanian asevarastonhoitajan apulaiseksi ja jääkäriksi. Hän sai siirron 18.5.1931 1K/KäkisalmenJP, mistä hänet vapautettiin täysinpalvelleena 5.12.1931.

Palvelusajalta ei ole säilynyt mitään erityisiä merkintöjä, joten kaikki on sujunut odotetulla tavalla. livari Pääkkösen palveluarvosteluissa kaikki osa-alueet ovat saaneet arvosanan hyvä. Arvostelussa on huomioitu täsmällisyys, ahkeruus, huomiokyky, sotilaallinen kehitys ja käytös.

1930 –luku sujui rauhallisesti. livari Pääkkönen oli siviilissä, hankki oman maatilan ja solmi avioliiton. Elämä näytti vakiintuvan.

Nuori isäntä sai kutsun kertausharjoituksiin EK/IV Uttiin 14.8.-2.9.1937, missä hänestä koulutettiin lähetti. Arvio kenttäkelpoisuudesta oli hyvä.

livari Pääkkönen kutsuttiin ylimääräisiin harjoituksiin (YH) 9.10.-29.11.1939, mistä hän jatkoi lähettinä ja kiväärimiehenä talvisotaan

E/KT-Pr (Kenttätäydennysprikaatin esikunta, joka oli osa osasto A:ta ja esikuntakomppania).

Osasto puolusti Ilomantsin lähellä Kallioniemen lossia Oinaansalmen alueella 9.12.1939 alkaen talvisodan loppuun saakka. Kallioniemen lossi on noin 60 km Ilomantsista pohjoiskoilliseen. Merkintöjä taisteluihin osallistumisesta ei ole. Iivari Pääkkönen lomautettiin toistaiseksi 26.5.1940 eli hänen talvisotajaksonsa kesti 7 kk ja 17 päivää.¹

Iivari Pääkkönen ilmoittautui 25.5.1940 Alatornion suojeluskunnalle ja edelleen 5.10.1940 Kemin kaupungin aluevalvojalle. Koti oli jäänyt Neuvostoliiton puolelle, perhe oli muuttanut Tornion-Kemin seudulle, kirjoilla oltiin Kemissä.

Kului vain vuosi talvisodasta, kun jatkosota 25.6.1941 syttyi ja Iivari Pääkkönen ilmoittautui 28.6.1941 palvelukseen 1/RajaK 35:ssa (rajakomppania 35, 1. joukkue), missä hänestä tehtiin lääkintämies.

Hyökkäysvaiheen aikana (15.7.1941-30.11.1941) hän osallistui taisteluihin, joiden paikoiksi on ilmoitettu Kostovaara, Soukelo, Lohivaara, Jelettijärvi ja Uhtuan pohjoispuoliset taistelut. On myös mahdollista, että nämä Iivari Pääkkösen sotilasasiakirjoissa mainitut taistelut ovat olleet Kiestingin alueen ns. kelirikotaisteluja maalisto-oukokuussa 1942, koska päivämääriä ei ole ilmoitettu. Taistelupaikat sijaitsivat Kuusamon korkeudella, nykyisen Neuvostoliiton puolella, Kiestingin seudulla.

Lääkintämiehen ajoiltaan hän myöhemmin kertoi kylän miehille tarinoita siitä, etteivät venäläisetkään ampuneet lääkintämiehiä, vaikka olisivat voineet. Näin Pääkkösen henki säästy. Hänet siirrettiin 2/RajaK 35 11.12.1941, missä hän jatkoi lääkintämiehenä

¹ (Raunio A ja Kilin J: Talvisodan taisteluja, Print Best, Viljandi, Viro 2010. s 94).

Asemasotavaiheena pidetään ajanjaksoa joulukuusta 1941 kesäkuuhun 1944. Vaikka suuriakin taisteluita käytiin, rintamalinjat eivät merkittävästi muuttuneet tänä aikana.

Asemasodan aikana Pääkkönen sai siirron 27.7.1942 8/JR 32 KK-ajomieheksi, mikä tarkoittanee Jalkaväkirykmentti 32. kiväärikomppanian numero kahdeksan ajomiestä. Ajomies hoiti hevosella tehtäviä ruoka- ja ampumatarvikekuljetuksia sekä haavoittuneiden siirtoja. Asemasotavaiheen aikana lääkintämiehiä ei varmaankaan tarvittu siinä määrin kuin hyökkäysvaiheessa, joten tehtävän muuttuminen tuntuu loogiselta.

Iivari Pääkköseltä on jäänyt puhdetyö, jonka perusteella voi päätellä, että hän on ilmeisesti vielä 1944 vuoden alussa ollut Uhtuan suunnalla. 24.4.1944 hän sai siirron 12/JR 1 ajomieheksi. Tämä tarkoitti jatkossa myös Neuvostoliiton suurhyökkäyksen torjumista kesäkuussa 1944.

Pääkkösen sotilaspassiin on merkitty taistelupaikoiksi Valkeasaari 19.5.-10.6.1944, mistä venäläisten rynnistys Suomea kohti alkoi. Seuraavia taistelupaikkoja ovat Aleksandrovska 10.6.1944, Uusikirkko 14.-16.6.1944 ja Iivanala 16.6.1944, missä yritettiin viivyttää ja pysäyttää venäläisiä.

Pääkkönen päätyi Viipurinlahdelle 31.7.-4.9.1944 missä hän kävi viimeiset taistelunsa. Tämä jakso Valkeasaaresta Viipurinlahdelle on varmasti ollut hänen sotilasuransa raskainta aikaa. Kannaksen rintamalla juostiin venäläisten edellä rauhansopimuksen solmimiseen 19.9.1944 saakka.

Mäkitalo ja Vainio ovat kuvanneet Valkeasaaren läpimurtoa kirjassa Valkeasaaresta läpimurto, Jalkaväkirykmentti 1 jatkosodassa. (Docendo Oy 2013).

Kirjan mukaan 12. komppaniaa johti luutnantti Lumikuru. Tarkempaa kuvausta komppanian vaiheista ei kirjasta löydy. Kirjassa todetaan

kuitenkin edellä mainittu, myös livari Pääkkösen sotilaspassista kuvattu viivytystreitti.

Rauhansopimuksen jälkeen JR1 siirtyi uuden pääpuolustuslinjan suunnitteluun Vaalimaan pohjoispuolelle Tyllinjärven, Miehikkälän ja Vallanjärven alueelle. Puolustuslinjaa ja puolustusta suunniteltiin kotiuttamiseen lokakuun lopulle saakka. Vuosina 1907-1924 syntyneiden ikäluokan kotiuttaminen aloitettiin 2.11.1944.

Sodan päättymisen jälkeisissä vaiheissa Pääkkönen sai siirron 2.11.1944 4/ER P20, mistä hänet kotiutettiin 17.11.1944. Syy tähän siirtoon ei ole tiedossa.

livari Pääkkösen jatkosota kesti 3 vuotta 4 kuukautta ja 11 päivää. Kaikkiaan palvelusaikaa kertyi hänelle yli viisi vuotta.

Reserviläisenä livari Pääkkönen siirrettiin Länsi Pohjan sotilaspiirin alaisuuteen 15.11.1944 ja hänen kotipaikakseen merkittiin Kemin Sysimö. Sinne hän ei kuitenkaan jäänyt.

Saimi Pääkkönen on kertonut perheen asuneen Porin seudulla ja Närpiön Pirttikylässä Vaasan lähistöllä.

Sodan jälkeinen aika 1945-1947 oli perheelle työpaikkojen, asuinpaikan ja mahdollisuuksien hakemista sodanjälkeisessä maailmassa.

Oma kotipaikka oli ollut jatkosodan aikana perheen maatila Jaakkimassa, mutta sieltä oli jouduttu kaksi kertaa lähtemään evakkotielle. Viimeisin reserviläistä koskeva kantakortin merkintä oli siirto ensimmäisen luokan nostomieheksi 15.8.1949, kun livari Pääkkönen täytti 40 vuotta ja kuului miehistöön.

Sota ja sodanjälkeiset epävarmat olot vaurioittivat livari Pääkköstä. Vaikka hän säilyi fyysisesti haavoittumattomana koko sodan ajan, henkiset traumat olivat hänen mielessään koko hänen loppuikänsä.

Rauno Pääkkönen pohtii, kuinka ratkaiseva vaikutus sotavuosilla on ollut isän elämänasenteeseen ja kohtaloon.

- Isäni jäi minulle etäiseksi. Omassa mielessään hän pohti paljon sota-aikaa. Perheen piirissä niistä ei ainakaan lasten kuullen paljon puhuttu, mutta naapurien isäntien kokoontuessa asiat tulivat mieleen.
- Varmaankin hän teki sodassa sen, mitä sotamiehelle kuuluu. Häntä ei rangaistu kertaakaan, mutta ei hän myöskään kunniamerkkejä saanut. Koko sotien ajan hän oli sotamiehenä, vaikka tehtävät vaihtuivatkin lähetistä lääkintämieheen ja ajomieheen. Varmasti hänkin etulinjassa ollessaan näki ja koki kaikki sodan kauheudet.
- Melkoisen epävarmaa elämää vanhempani joutuivat elämään naimisiin menonsa 1935 jälkeen, parinkymmenen vuoden ajan.
- Voi vain kuvitella stressiä ja paineita, joita perheen elatuksen ja kodin hakemiseen liittyi. Itsekin sen lapsena aistin. Hieman rauhallisempaa aika oli 1950-luvun puolivälistä isäni kuolemaan saakka 21.7.1968.

livari Pääkkösen ankarien, vaiettujen sotakokemusten pitkä varjo seurasi perhettä kauan.

livari Pääkkönen varusmiespalveluksen päätyessä 1931.

*Kompsinkorvessa on peltoa kuokittu
varmaankin jo 1800-luvulla.
Maata on voitu käyttää niittynä,
sieltä on kerätty heinää.
Eläimiä on mahdollisesti laidunnettu joko
niityllä tai sitä ympäröivillä alueilla.*

Kompsinkorpi

Kompsinkorpi on melko tasaista seutua, noin 55-70 m nykyisen merenpinnan yläpuolella, ja suuri osa Etelä-Pohjanmaata on entistä jääkauden jälkeistä merenpohjaa.

Jääkauden jälkitilanteessa maa kohoaa edelleen eniten merenpintaan nähden Etelä-Pohjanmaalla ja erityisesti Vaasan seudulla, lähes metrin sadassa vuodessa. Jos tätä ajatusta palauttaa ajassa taaksepäin, päädytään laskelmaan, että noin 5 000 vuotta sitten merenpinta oli Kompsinkorven korkeudella.

Laskelma on epätarkka, koska kirjojen mukaan maankohoaminen on heti jääkauden jälkeen ollut hyvin voimakasta, jopa 50 metriä vuodessa, ja on hidastunut vähitellen nykyiseen nopeuteen.

Kompsinkorven alueen maaperä luokitellaan myös sulfiittimaiksi. Litorinameri oli Itämeren nykyistä suolaisempi ja jonkin verran laajempi varhaisvaihe Ancyclusjärven jälkeen noin 8 500-4 000/2 000 vuotta sitten. Litorinameri syntyi, kun jääkauden jälkeinen valtameren pinnan nousu yliti Tanskan salmien tasolle, ja niiden kohdalle syntyi uomia, joista aiemmin makeaan Ancyclusjärveen pääsi suolaista vettä.

Litorinameren aikana myös ilmasto Suomessa oli pari astetta nykyistä lämpimämpi ja kasvillisuutena lehtipuita nykyistä enemmän. Voidaan ajatella, että ainakin osan aikaa Litorinameri on myös peittänyt Komsinkorven aluetta.

Vanha järvenpohja ja sittemmin turvetta kasvanut maapohja loi kohtuullisen hyvän pohjan pelloille. Sammaleesta tuli mutaa, mudasta multaa ja niin Komsinkorven pelloilla on 20-60 cm multaa, jonka alla on savi.

Savi on kivennäismaalaji, jonka pääaineena on ns. savet eli hyvin hienojakoinen mineraalihiukkasmassa. Savi on syntynyt, kun jäätikön sulamisvedet kuljettivat mereen osan jään sisällä olleesta maa-aineksesta. Karkeimmat ainekset laskeutuivat pohjaan nopeimmin. Hienoin maa-aines kulkeutui jään reunasta kauimmaksi.

Komsinkorven alueella on myös siirtolohkareita eli suurempia kiviä, jotka ovat kulkeutuneet jäätikön sulamisvesien virtausten kuljettamana.

Komsinkorven alueella olevien kivien perusteella voi päätellä maankuoren historiaa. Komsinkorvessa on paljon kvartsipitoisia kiviä, maasälpää ja kiillettä. Peltojen lähteiden vesi on hyvin rautapitoista ja pellolla on kohta, mihin on kerrostunut hieman järvimalmin tyyppistä kiviainesta.

Komsinkorven lähellä linnuntietä noin 4,2 km etäisyydellä on Vittingin rodoniittiesiintymä. Se on alkuaan järvimalmin tapaan syntyneen tai merenpohjan ns. mustien savuttajien vedestä saostaman rautamalmin yhteydessä. Rodoniittia on Vittingissä sekä massamaisena että juovikkaana rodoniittikvartsina. Ne ovat syntyneet merenpohjaan purkautuneen kuumen lähteen vedestä saostuneesta aineksesta, joka sitten kiteytyi.

Rodoniitti on mangaanisilikaattia MnSiO_2 , ja sen väri vaihtelee vaalean ja ruusunpunaisesta punaruskeaan ja punakeltaiseen.

Maanpinnan painuminen jääkauden aikana on saattanut mahdollistaa maapallon syvemmällä olevien jähmeiden ainesosien nousemisen maan pinnalle.

Kompsinkorpi on loivassa rinteessä ja sen vuoksi pelloilla ja metsän reunassa on useita lähteitä, joista tulee pieni määrä vettä kesät talvet. Ojissa virtaa suolta tulevaa vettä tilan peltojen läpi, joten kuivuus ei haittaa maita, pikemminkin osa pelloista on hieman liian märkiä, varsinkin keväällä. Maaperä pelloilla ja metsissä on yleispiirteiltään kostea.

Suopohjaa ja sen päällä kasvanutta heinä on jo varhain hyödynnetty peltomaana tai niittynä. Kompsinkorvessa on peltoa kuokittu varmaankin jo 1800-luvulla. Maata on voitu käyttää niittynä, sieltä on kerätty heinää. Eläimiä on mahdollisesti laidunnettu joko niityllä tai sitä ympäröivillä alueilla.

Maan märkyys edesauttaa syötävien kasvien esiintymistä. Jossakin vaiheessa 1900-luvun alkupuolella on rakennettu lato, niityltä leikattua heinää varten. Lato on ollut olemassa vielä 1950-luvulla, sitten se purettiin tarpeettomana. Tarkkaa tietoa ladon alkuvaiheista ei ole.

Mulloon alueella on muitakin samankaltaisia metsän keskellä olleita niittyjä ja peltoja, jotka ovat nyttemmin lähes kaikki metsittyneet. Muilta osin Kompsinkorven alue on ollut metsämaata, joka on kasvanut itseksensä ilman, että sitä on enemmälti hakattu tai poltettu.

Omale maalle

Jaakkiman seudulta tulleet evakot pyrittiin sijoittamaan Ilmajoen tienoille. Muutama vuosi ehti kulua jatkosodan päättymisestä, kunnes vuonna 1947 Pääkkösen perheelle ehdotettiin pientilan hankkimista Etelä-Pohjanmaalta, Isostakyröstä.

Saimi ja livari Pääkkönen päättivät ryhtyä raivaamaan Komsinkorpeen pientilaa. Hallintasopimus kirjoitettiin 4.9.1947.

Pääkköset asuivat aluksi tulevien naapuriensa Erkki ja Hilja Hakolan pienessä talossa yli talven 1947-1948, kunnes oma talo saatiin rakennetuksi.

Karjalasta tuoduille lehmille tehtiin tilapäinen suoja, jotta päästiin talven yli. Elämä alkoi vakiintua, mutta kymmenen vuoden kolhut sodan jaloissa olivat jättäneet raskaita jälkiä.

- Hakolan perheen ystävällisyys oli näistä päivistä katsottuna lähes käsittämätöntä, kun he joutuivat luovuttamaan tilastaan osan ja myös majoittivat isäni ja äitini sekä Irma-tyttären oman kotinsa toiseen huoneeseen. Ilmeisesti kuitenkin he saivat korvaukseksi luovutetusta metsästä (Pieksu) alueen valtion metsää ns. kolmannelta linjalta, muistelee Rauno Pääkkönen.

Erkki ja Hilja osasivat suhtautua naapureihinsa juuri oikealla tavalla, ei ylemmydentuntoisesti tai omistavasti, vaan samanarvoisina naapureina.

- Isäni ja äitini olivat hyvin nöyriä muitakin naapureitaan kohtaan ja miettivät ajoittain omiakin toimintatapojaan, jotta tulisivat hyväksytyiksi. Varmasti siinä oli paljon sovittelemista. Muistan monia

keskusteluja näistä aiheista, kun minuakin lapsena opetettiin tulemaan toimeen ympäristöni kanssa.

Tila lohkottiin kahdesta kiinteistöstä, joiden nimet olivat Almenki ja Pieksu. Alun perin peltoa oli kolme hehtaaria heinäniittyä.

Kulku niitylle tapahtui Mulloon suuntaan, eikä heinäniitylle ollut tietä. Peltotilkku oli ajoittain hyvin märkä, kun ojitus ei toiminut tai sitä ei ollut. Ilmeisesti pelloilta oli niitetty heinää ja joskus kasvatettu kauraa.

Ostohinta oli vuoden 1952 rahana 564 000 markkaa. Rajan taakse jääneistä tiloista oli saatu korvausta 394 000 markkaa. Lainaa jäi 169 000 markkaa.

Lainhuudatus tilalle saatiin vasta vuonna 1957. Tilan lohkomisasiakirja valmistui vuonna 1952. Tilan pinta-alaksi mainittiin lohkomistodistuksessa 25,03 ha sekä osuus tilojen 1:79 ja 2:24 vanhastaan yhteisiin teihin. Kauppaan kuului vain vanha heinälato eikä lainkaan rakennuksia.

Kauppakirjan allekirjoittamisvaiheessa livari Pääkkönen oli jo rakentanut asuintalon, navetan ja saunan. Peltoa oli lohkomisasiakirjan mukaan tiluksilla 3,3 ha ja maatalouskelpoista maata 0,65 ha sekä metsämaata eli yhteensä 16,97 ha.

Lisäksi Pieksun tilalla oli metsää 8,55 ha. Tilan rakennusvaiheessa saatiin ottaa 300 runkoa metsästä.

- Kun tätä vertaa isäni tilaan Karjalassa, pinta-ala oli viisinkertainen. Vanhempani ajattelivat silloin tilan olevan elinkelpoinen ja elämä siellä voisi alkaa, selvittelee Rauno Pääkkönen.

Tila sijaitsi alun perin Isonkyrön Ikolan kylän puolella ja raja kulki tilan rajaa pitkin. Tilan toisessa päässä tilan raja kulki Ylistaron rajalinjaa pitkin.

Kaikki yhteydenpito tapahtui kuitenkin Ilmajoen Kiikerinkylän suuntaan. Muutaman vuoden kuluttua rajoja siirrettiin kuntien välisissä vaihtokaupoissa ja tila tuli osaksi Ilmajoen Kiikerinkylää, vaikka ajoittain vieläkin Maanmittauslaitoksen rekisterit voivat olla sekaisin ja niissä oletetaan, että tila on Isonkyrön Ikolan kylää.

Talon rakentaminen

Ensimmäiseksi rakennettiin hirsinen asuintalo 1948. Se tehtiin rintamamiestalon piirustuksilla betonisokkelin ja betonilaatan päälle.

Ajan tyylin mukaan rakennuksesta tuli kaksikerroksinen, mutta alkuvaiheessa vain alakerran makuuhuone, eteinen ja keittiö/olohuone tehtiin asuttavaan kuntoon. Pohjapinta-ala oli 48 m² talon ulkomittojen mukaan. Rakennus oli hirsirunkoinen ja sisäpinta viimeisteltiin pinkopahvilla. Naapurien muistikuvan mukaan talon kamariin muutettiin jo varsin aikaisessa vaiheessa, vaikka rakentaminen oli pahasti kesken.

Taloa lämmitettiin uunilla, hellalla sekä makuuhuoneen muuratulla uunilla. Polttopuita riitti omasta takaa. Vesi tuli ja meni kantamalla, valaistuksena oli ensin karbidilyhty ja kynttilät, sen jälkeen lyhty ja Petromax.

Myöhemmin taloon tehtiin vielä kuisti. Varsin omatoimista rakentaminen oli silloin. Asutusneuvoja ja kunnan rakennusmestari toimivat laadun arvioitsijoina ja vasta heidän hyväksyntänsä jälkeen voitiin saada lupa jatkaa rakentamista.

Kodin kalustus oli varsin vaatimaton, itsetehty pöytä ja penkki, jakkarat, itsetehdyt puusängyt olkipatjoilla. Muistan myös, että huoneen seinustalla olivat pitkään muuttokuorman mukana tulleet kranaattilaatikat, ne toimivat istuimina ja säilytystilana.

- Muuttokuormassa tulleistä kalusteista muistan vain peilipiirongin, pöydän, nojatuolin ja pienen säilytyskaapin. Varmaan myös astioita ja

vaatteita oli saatu otettua muuttokuormaan. Siinä oli irtaimisto. Isälläni oli myös Viipurista ostettu polkupyörä, kertoo Rauno Pääkkönen.

Navetta ja savusauna tehtiin vuosina 1949-1950. Navetassa oli tilaa kolmelle lehmälle ja muutamalle vasikalle. Navetan osana oli talli, jossa oli kaksi paikkaa hevosille, mutta talossa ei koskaan ollut enempää kuin yksi hevonen.

Asutusrahastosta ja Karjalaan jääneen tilan korvauksista saatiin rahaa rakentaa betonisokkelit ja perustukset sekä voitiin hankkia vähän nauloja, ikkunalasias ja muuta välttämätöntä. Rakennusten hirret ja puut kaadettiin metsästä. Niistä tehtiin hirsikehikko ja sen päälle lautarunkoinen päällysosa. Hautalan sahalla sahattiin hirret ja muut puut, ja Hautalan pärekoneella tehtiin päreitä vesikaton katteeksi.

Puintiladolle myönnettiin rakennuslupa ja lato valmistui 1952. Latoja laajennettiin myöhemmin lisää rakentamalla ns. välikkö navetan ja puintiladon väliin, aitta, aitan taakse puulato sekä vielä myöhemmin olkilato.

Samassa yhteydessä livari Pääkkönen rakensi tietä Lauttajärventieltä talolle.

- Tilanne oli ongelmallinen, 400 metrin tiestä 40 metrin osuuden piti kulkea vieraan maan läpi ja neuvottelut tiestä olivat vaikeita.
- Isäni oli kovin hermostunut tilanteesta ja kulki pistooli taskussaan, väkivallan pelossa. Rintamalla etulinjassa ja sen jälkeen lähes kiertolaisena olleen isäni neuvottelutaidot eivät olleet hyvät, kertoo vaikeuksista Rauno Pääkkönen.

Asutusneuvojan avulla saatiin naapureiden kanssa kuitenkin sopimus aikaiseksi ja tie on saanut olla paikallaan siitä lähtien.

- Samoin meidän piti liittyä Kiikerin kylätien hoitokuntaan, missä osuuteemme laskettiin hevosella ajojen ja polkupyörällä ajojen määrän vuodessa, katsottiin tilan pinta-alat ja niiden perusteella tilalle

määrättiin 114 tieyksikköä. Tiehoitokuntaa koskevan päätöksen allekirjoitti oikein maaherra K.G.R.Ahlbäck 13.8.1953.

Talo, navetta ja savusauna loivat perustan, mistä lähteä eteenpäin raivaamaan lisää peltoa, tekemään metsätöitä sekä muutenkin aloittamaan rauhanomaista elämää sotien kaaosten jälkeen.

- Vanhempani olivat ilmeisesti jo Karjalasta tuoneet kaksi lehmää. Muutama kana hankittiin ja niin saatiin munia myyntiinkin. Siemenviljaa ja -perunaa piti hankkia pelloille, jotta päästiin maanviljelyksen alkuun. Puita myymällä saatiin myös lisätuloja.

Sen ajan tavan mukaan maanlunastuslautakunta oli pakkolunastanut tilukset Sameli Nikkolalta ja tehnyt maanvaihdon Erkki Hakolalta vuonna 1947.

- Tilukset ja jo silloin valmiina olleet talo, navetta ja sauna saatiin virallistettua vanhempieni nimiin vuonna 1957 eli 13 vuotta sodan päättymisestä. Pakkolunastus jäi isääni vaivaamaan, kun hän ajatteli, että pakkolunastetulta tilan omistajalta olisi jäänyt huonoja muistoja ja jopa vihaa perhettäni kohtaan.

Kirkonkirjojen mukaan Saimi ja Iivari Pääkkönen muuttivat Jaakkiman seurakunnasta 5.11.1949 Ylistaron seurakuntaan lapsensa Irma Marjatan s. 7.9.1943 kanssa ja edelleen tilusten siirtyessä Ilmajolle Ilmajoen seurakuntaan 2.8.1951.

Posti tuli aluksi Arvo Hautalan talon eteisen postilaatikkoon (kantopiiri 2), sitten Palmuun ja Kosken suuntaan vievän tien risteyksen postilaatikkoon. Vasta 1970-luvulla tilan postiosoitteeksi tuli Lauttajärventie 251, 60800 Ilmajoki, kun perhe lopulta sai oman postilaatikon.

Tilan pellot ja metsät

Tilan koko on 25 hehtaaria, mistä oli niittyä kolme hehtaaria. Rauno Pääkkönen kertoo isänsä työtaakasta, kun kaikki oli tehtävä omin voimin, ilman koneita.

- Niitty piti ojittaa ja ojat isäni kaivoi lapiolla käsin. Ojien kanssa oli jatkuvasti työtä. Mullan alapuolella on savimaa, joka aina ajoittain murtui tai muuttui lietteeksi, jolloin ojat tukkiutuivat.
- Kuitenkin peltojen läpi saatiin kulkemaan valtaoja, mihin muut ojat tukeutuivat. Peltoa piti raivata alun jälkeen jatkuvasti, ja siitä saatiin pientä korvausta. Isäni oli aina kesäisin pellolla joko ojaa kaivamassa tai peltoa raivaamassa.

Pellon raivaamisessa oli monta vaihetta. Ensin piti kaataa puusto pois, sitten kannot irti ja polttopuuksi, kivet pois, sen jälkeen maan kääntäminen, äestäminen ja uudisviljan tai heinänsiemenen kylvö. Piti olla perunapello omiin tarpeisiin, viljaa karjalle syötäväksi ja siemenviljaksi, laidun karjalle kesäajan ruokkimiseksi, heinää talvea varten sekä vielä puutarhakasveja mansikkaa, naurista, lanttua ja porkkanaa. Lisäksi syksyisin käytiin ahkerasti marjassa ja sienessä ja syksyn satoa säilöttiin talvea varten.

Maaperän kosteudesta johtuen metsä on hyväkasvuista. Puuta oli metsässä riittävästi yhden miehen tehtäväksi ja hevosella ajettavaksi. Talven polttopuut piti tehdä, sahaa varten tarvittiin tukkeja. Aina piti myös yrittää myös myydä tukkeja. Metsä on kuusivaltaista, joten kuusitukit olivat joka vuosi odottamassa metsäyhtiön leimaajaa tai kuljetusta sahalle tai ostajalle.

- Isäni on kylvänyt männynntaimikot 1950-luvun alussa ja vasta 2020-luvulla ne alkoivat olla myyntikokoisia.

- Taloon tehdyt hirret oli koottu pienistä hakkuuaukoista, joihin oli kylvetty männynsiemeniä.

Metsänhoito oli harvennushakkuuta, joka eteni metsälöstä toiseen. Metsävaranto oli kallista pääomaa, sitä ei voinut eikä saanut hakata aukoksi toisin kuin nykyään ajatellaan. Leimaajat mieltivät hyvin huolellisesti jokaisen puun kohdalta, saako sen kaataa vai ei. Metsää ei saanut myöskään harventaa vajaatuottoiseksi. Metsäpolitiikka oli erilaista kuin nykyään ja metsälaki kohteli ankarasti, jos toimi väärin metsänhoitoyhdistysten linjan vastaisesti. Nykyään metsänomistajilla on paljon enemmän oikeuksia.

ELÄMÄN KORKEA
KESKIPÄIVÄ

*Perhekuva vuodelta 1952.
Iivari ja Saimi Pääkkönen sekä lapset Irma ja Rauno.*

Asetutaan, kotiudutaan

Uuden elämän ainekset alkoivat olla koossa. Pysyvä kotipaikka oli vihdoinkin löytynyt, levottomien ja epävarmojen vuosien jälkeen.

Pääkkösten koti oli pieni karjalaisuuden saareke Pohjanmaan keskellä. Kotioloissa puhuttiin Karjalan murretta. Ruoka valmistettiin omalta, uudelta kotitalta saaduista raaka-aineista, mutta ne olivat tuttuja karjalaisia herkkuja, piirakoita, karjalanpaistia, kalaruokia ja sieniä – varsin usein myös perusruokaa eli perunoita ja kastiketta.

Omakotitalo ja navetta oli rakennettu valmiiksi, peltoa ja laitumia raivattu. Komsinkorven alueen pientila – joka oli rekisteröity nimellä Almenki ja Pieksu – antoi vaatimattomat elämisen ainekset, tultiin toimeen.

1950-luku merkitsi Saimi ja livari Pääkköselle uskoa tulevaisuuteen, jatkuvuutta ja positiivista kehitystä. Edelleenkin elettiin vaatimattomasti ja raha oli hyvin tiukassa, mutta ero muihin suomalaisiin ei sittenkään ollut niin suuri. 1950-luku on ollut kaikille tavallisille suomalaisille niukkaa ja vaikeaa aikaa.

Lokakuun ensimmäisenä päivänä vuonna 1951 perheeseen syntyi toinen lapsi, poika, joka kasteessa sai nimen Rauno.

Kahdeksanvuotias Irma sai pikkuveljen. Saimi Pääkkönen oli poikansa syntyessä täyttänyt 37, isä livari Pääkkönen 42 vuotta.

Työtä riitti aamusta iltamyöhään. Kaikki oli tehtävä omin voimin, ulkopuoliseen apuun ei ollut mahdollisuuksia. Työhön myös tartuttiin.

- Äitini hoiti meitä lapsia, lypsi lehmät aamuin illoin, oli mukana peltotöissä, laittoi ruokaa, pesi pyykit, huolehti navetan asiat, kävi marjassa, hoiti kotia, puutarhakasvit ja perunapellon.
- Pienet vapaa-aikansa hän luki ja teki käsitöitä tai suunnitteli meille lapsille vaatteita. Aika ei tullut varmasti pitkäksi, vaan tekemistä oli jokaiselle päivälle - oli sitten pyhä tai arki.
- Mitään lomia ei kukaan pitänyt. Kauppatematkat polkupyörällä Ilmajoen keskustassa olivat vaihtelua, kertoo Rauno Pääkkönen.

livari Pääkkönen oli aina pellolla, metsässä tai rakennustöissä. Kun talo ja navetta oli saatu valmiiksi, vuorossa oli lato ja aitta sekä vielä puimalato sekä puulato. Nämä rakennukset valmistuivat vähän myöhemmin 1950-luvulla, ja erillinen puulato 1960-luvun alussa.

- Isäni ei ollut kovin helppo elämänkumppani, mutta silläkin rintamalla sentään jotenkin selvittiin, kertoo Rauno Pääkkönen.
- Varmasti sodan käyneille vanhemmilleni suhteellisen turvallinen työ ja elämä olivat terapiaa.
- Tuskin sodan kauhut isäni mielestä hävisivät. Naapureiden kanssa, isäntien kokoontuessa niistä puhuttiin ja siten terapoitiin toisiaan.

Laitumien aitoja täytyi rakentaa ja korjata jatkuvasti. Pelto-ojien yli piti tehdä siltoja ja korjata kiviä pois pelloilta. Uutta peltoa syntyi koko ajan. 1950-luvun lopussa kolme hehtaaria oli laajentunut noin neljäksi hehtaariksi.

Tilan kaivo oli ensin lähellä savusaunaa, mutta vesi oli ruosteista. Uuden kaivon paikkaa haettiin läheltä taloa, kylän varpumiehen avustuksella. Kaivo oli alkuun hirsikehikkoinen ja vedenpinta oli noin 4 metrin syvyydellä. 1960-luvulla kaivon hirsikehikko korvattiin betonirenkailla. Pumppu oli ensin itsetehty, puinen, myöhemmin sen tilalle hankittiin Nira-pumppu.

Perunakuoppa rakennettiin jo alkuvaiheessa. Kuoppaa oli jatkuvasti kunnostettava, sillä maaperän kosteus lahotti puurakenteita.

1950-luvun lopulla tai 1960-luvun alussa hankittiin nestekaasulla toimiva liesi sekä nestekaasuvalo.

Asutustoiminta on ollut uskomaton saavutus, sillä se mahdollisti toimeentulon maanviljelijänä, jo kotona Karjalassa opitussa ammatissa. Pienen tilan rakentaminen tyhjästä on ollut ankara, kova ja monimuotoinen työ.

1960-luvulla elämä jatkui Komsinkorvessa samanlaisena kuin edellisen vuosikymmenen aikanakin. Eläminen, asuminen ja tila olivat vakiintuneet. Iivari Pääkkönen jatkoi peltojen raivaamista ja ojittamista, piti yllä rakennuksia, korjaili ja paranteli niitä.

Lehmiä tuli lisää, vasikoita myytiin, syksyisin pidettiin jouluporsasta, saatiin maitotuloja ja metsätuloja, lainaa lyhennettiin. Talous alkoi olla tasapainossa, vaikka rahaa ei jäänytkään säästöön, enää ei kuitenkaan tarvinnut elää ihan kädestä suuhun. Tilan tärkein tulonlähde oli karjatalous.

Elettiin sähköistämisen ja koneistamisen aikaa. 1960-luvun puolivälissä taloon vedettiin valovirtasähkö ja hankittiin televisio. Ostettiin mopedi ja kun hevosten kanssa oli ollut epäonnea, hankittiin Valmet 20 -traktori, vuoden 1954 mallia.

Naapurien kanssa tehtiin yhteistyötä ja suhteet vakiintuivat.

- Isäni ei koskaan oikein oppinut traktoria ajamaan, joten minun huolekseni jäivät tilan traktorilla tehtävät työt. Suuremmalla Erkki Hakolan Ferguson 20-traktorilla tehtiin syyskynnot ja äestykset.
- Lähin puhelin oli Arvo Renkolan talossa, minne tarvittaessa mentiin soittamaan. Puhelinta tarvittiin tavallisimmin silloin, kun eläimet

sairastuivat tai piti kutsua seminologi. Henkilökohtaiset asiat hoidettiin kirjeillä, muistelee Rauno Pääkkönen.

Vuodet ennen kouluikää sujuivat rauhallisesti, mitään erityisiä tapahtumia ei ole jäänyt mieleen. Vanhemmat tekivät työtä ja lapset osallistuivat työntekoon mahdollisuuksiensa mukaan.

Koulutielle ja maailmaan

Lasten elämä alkoi suuntautua myös kodin ulkopuolelle. Irma-sisar oli aloittanut kansakoulun jo aikaisemmin.

Rauno aloitti kansakoulun vuonna 1958. Syrjäisellä tilalla kasvaneelle pojalle kansakoulun aloittaminen oli suuri muutos.

Koulumatka Kiikerinkylän kansakouluun oli seitsenvuotiaalle pitkä, 3-5 kilometriä riippuen siitä, mitä reittiä kulloinkin kuljettiin.

- En osannut aluksi ajaa polkupyörällä, joten kuljin jalan, naapurin lasten kanssa. Joskus äitini tai sisareni kuljetti minua polkupyörällä. Jalkaisin kuljetut koulumatkat tahtoivat viedä aikaa, kun tienvarresta löytyi aina jotakin kiinnostavaa. Uteliaisuus myös ajoi käymään matkan varrella olleissa taloissa, vaikkapa vettä pyytämässä.

Koulumatkat tulivat helpommiksi, kun Rauno oppi ajamaan polkupyörällä. Opetteleminen oli kovaa työtä, kun käytössä oli vain aikuisten isoja pyöriä eikä tasapainon löytäminen ollut huonoilla hiekkateillä helppoa.

- Itkun kanssa opeteltiin, kaaduttiin ja saatiin kipeää, mutta aikanaan opittiin ajamaan, kertoo Rauno Pääkkönen.

Yksin kasvanut Rauno ei aluksi tullut toimeen muiden lasten kanssa. Joukon pienikokoisin joutui välillä tappeluihin, jotka poika säännöllisesti hävisi.

- Nykyään kai puhuttaisiin koulukiusaamisesta, mutta silloin siihen ei kiinnitetty sen enempää huomiota. Tietysti vikaa oli minussakin. Muistan, kuinka lohduttomasti nyyhkytin tunnilla jonkin tappelun jälkeen. Opettaja kysyi, mikä on, mutta sen kummempaa siitä ei kenellekään seurannut.

Opinnot etenivät hyvin ja koulussa pärjääminen oli helppoa. Ensimmäisen vuoden jälkeen kiusaaminen loppui, asiat alkoivat sujua kaverieni kanssa hyvin. Tottelevainen ja kiltti koululainen ei joutunut jälki-istuntoihinkaan kuin muutaman kerran.

Koulussa kotoinen karjalan murre vaihtui koulutoverien pohjalaiseen kielenparteen.

- En muista, että minua olisi koskaan kiusattu karjalaisten vanhempieni takia,

- Kiusaamisen syyt olivat aika paljon minun sosiaalisuuden puutteessani.

1950-luvulla oli tapana, että vasenkätiset lapset opetettiin kirjoittamaan oikealla kädellä.

- Olin vasenkätinen, mutta opettajani kehotti minua kirjoittamaan oikealla. Vaihdoin kynän oikeaan käteen ja siitä lähtien olen kirjoittanut oikealla kädellä,

- Osaan jotenkuten kirjoittaa vasemmallakin. Vasen käteni on kuitenkin dominoiva, minkä näen myös siitä tavasta, jolla käytän työvälineitä, kertoo Rauno Pääkkönen.

Irma suoritti kansakoulun ja etsi sen jälkeen töitä. Heti koulun jälkeen hänellä ei ollut mahdollisuuksia päästä jatko-opintoihin. Myöhemmin hän hankki lisää koulutusta. Irma lähti töihin, ensin Seinäjoelle ja sieltä Helsinkiin.

Kymmenvuotiaana, kesällä 1961, Rauno sai sisareltaan kutsun tulla viikoksi Helsinkiin. Yhdessä käytiin Linnanmäellä, Seutulän lentokentällä,

Korkeasaarella sekä monissa muissa kohteissa Helsingin nähtävyyksiä katselemassa.

- Se oli ensimmäinen pitempi matkani minnekään. Siihen aikaan matkustettiin ensin linja-autolla Ilmajoelle, sieltä linja-autolla Seinäjoelle, mistä päästiin junaan Seinäjoki-Haapamäki-Tampere-Helsinki. Matka kesti hurjan määrän tunteja mennessä tullen – taisi olla toistakymmentä tuntia yhteen suuntaan, muistelee Rauno Pääkkönen lapsuutensa suurta elämystä.

Pojan pitää päästä oppikouluun

Kansakoulun neljännen luokan lopulla opettaja Helmi Tanttari vaati vanhemmilta, että Raunon oli pyrittävä oppikouluun. Äiti oli suostuvainen, mutta isä varauksellinen, sillä hän pelkäsi oppikoulusta aiheutuvia kustannuksia. Rahaa ei pientilalla ollut.

- Itse en edes oikein osannut asiaa arvioida. Keskustelujen ja suostuttelujen jälkeen minut päästettiin oppikoulun pääsykokeisiin syksyllä, kun valtaosa ikäluokkaani oli ollut pääsykokeissa keväällä.

- Pysin oppikouluun ja pääsin sinne syksyn hakijoista parhaimmalla pistemäärällä vuonna 1962. Sain vähävaraisuuteni perusteella vapaaoppilaspaikan ja muitakin taloudellisia helpotuksia mm. ruokailuun ja kirjojen hankintaan.

- Minä menin oppikouluun, vaikkei isäni kovin minua sinne kannustanutkaan, pelättiin kustannuksia. Mutta ei minun oppikouluni meidän talouttamme kaatanut, tietää Rauno Pääkkönen.

Oppikouluun oli matkaa 15 kilometriä ja sinne kuljettiin kesällä polkupyörällä, talvella linja-autolla. Linja-autoreitillekin oli matkaa kolme kilometriä, joten lumituiskun jälkeen oli tekemistä päästä linja-autopysäkille saakka.

- Onneksi naapurin isäntä kuljetti maitoa meijeriin, joten tienristeyksestä lähtien, eli noin 400 metrin päästä tiellä oli traktorin jäljet, mitkä helpottivat kulkua.
- 15-vuotiaana Rauno sai mopon, josta tuli pääasiallinen kulkuväline viimeisten kouluvuosien ajaksi.

Oppikoulu sujui hyvin ja Rauno oli koko ajan luokkansa parhaimpia. Vuonna 1967 hän aloitti lukion.

- Jo keskikoulussa, mutta erityisesti lukioaikana olin alkanut lukea paljon. Kävin säännöllisesti kirjastossa. Tähtitiede ja psykologia kiinnostivat. Tähtitieteen kautta innostuin jostakin syystä myös fysiikasta, koska jotenkin koin, että fysiikka osaa selittää minua kiehtovia luonnonilmiöitä.
- Lukioaikana luin myös merkittäviä kaunokirjallisia teoksia mm. Leo Tolstoin Tsehovin sota ja rauha, Väinö Linnan Täällä Pohjantähden alla ja monia muita.

*Raunon kansakoulun ensimmäisen luokan luokkakuva.
Rauno eturivissä vasemmanpuoleisimpana.*

Pitkä varjo lankeaa

Vuonna 1968 livari Pääkkönen ei enää jaksanut elää.

- Isäni ampui itsensä sodasta tuomallaan 6 mm taskuaseella. Löysimme hänet heinäpellolta ikään kuin nukkumasta, koska pienikaliiperinen ase tekee hyvin siistin jäljen. Silmälasinsa hän oli laittanut siististi lakkiinsa, joka oli aseteltuna hänen viereensä.
- Mitään ei ollut enää tehtävissä. Isä oli valinnut tekonsa ajankohdaksi päivän, jolloin kaikki muut olivat poissa kotoa. Hälytimme kunnan poliisin paikalle, joka totesi tilanteen. Tilasimme ruumisauton, joka haki isän pois.

Rauno Pääkkönen kertoo tapahtumasarjaa, joka muodostaa käännekohtan perheen elämässä.

- Olin silloin 16-vuotias. Tapahtuma aikuisti ja vanhensi minua paljon. Perheeseemme kuului äitini ja muualla asuva Irma-sisareni miehensä Taiston ja heidän vauvansa kanssa.
- Itsemurhan tapahtumahetkellä perheen taloudellinen tilanne oli suhteellisen hyvä. Pientilalla ei koskaan ollut runsaasti rahaa, mutta tulimme toimeen.

Parin vuoden jälkeen Rauno lähti opiskelemaan Turkuun ja äiti jäi yksin tilalle. Vastuu tilan hoitamisesta jäi äidin ja pojan harteille.

Irma oli vuonna 1967 solminut avioliiton Taisto Kautosen kanssa ja he tulivat seuraavana talvena tilalle asumaan. Ajateltiin, että he hoitaisivat tilaa ja hankkisivat töitä läheltä. Suunnitelma ei kuitenkaan toiminut. Puolen vuoden kuluttua päätettiin, että Irma perheineen muuttaa pääkaupunkiseudulle.

- Olin koulupoika ja kävin lukiota. Kesäisin yritin tehdä maatalon hoitoon kuuluvia miesten töitä, tarvittaessa kylän miesten avulla.
- Äiti raatoi tilan töissä enemmän kuin jaksoi. Siihen aikaan oli vielä miesten ja naisten töitä.
- Näin selviydyimme seuraavat kymmenen vuotta, kunnes äitini siirtyi eläkkeelle ja myimme karjan pois.

Isän työtä jatkamassa

Maatalon työt olivat jo lapsuusvuosina tulleet Raunolle tutuksi. Kun voimat riittivät, työhön sai tarttua. Viljelymenetelmien kehittymistä hän oli seurannut läheltä jo pitkään. Silti, vastuun ottaminen tilan hoitamisesta yhdessä äidin kanssa oli iso askel.

- Heinät niitin ensin hevosvetoisesta tehdyllä niittokoneella ja myöhemmin naapurin traktorin niittokoneella.
- Muistan myös, miten sirpillä leikattiin lyhteitä ja puimakoneella puitiin viljat. Vähän myöhemmässä vaiheessa 1960-luvulla viljaa niitettiin ja tehtiin lyhteiksi itsesitojalla.
- Pikkupoikana puiminen oli minusta jännittävä kokemus enkä millään olisi malttanut pysyä kauempana. Ensimmäisen jonkun omistama puimakone kiersi talosta taloon ja myöhemmin muodostimme Sulo Kosken ja Erkki Hakolan kanssa puimakoneyhtymän, mihin kuului myös lietso. Vasta 1970-luvun alussa pelloillemme tuli ensimmäisen kerran puimuri.
- Äitini kanto tietysti päävastuun, mutta minä yritin tehdä aikuisen töitä, ajaa vanhaa traktoria – joka oli Valmet 20 vuodelta 1954, korjata koneita ja rakennuksia ja niin edelleen.
- Itse pidän suurena saavutuksena sitä, kun purin traktorimme moottorin, hiotutin kampiakselin, vaihdoin männät ja männänrenkaat

sekä hioin venttiilit. Sain traktorin myös kootuksi ja toimimaan, vaikka se oli loppuun ajettu vanha romu.

Savusauna muutettiin tavalliseksi, puilla lämpiäväksi.

- 1960-luvun lopulla rakentelin saunaan pukuhuoneen eli eteisen, kun aikaisemmin saunasta kipaistiin suoraan sisälle tai kesäpäivinä jäätiin istumaan löylyttelyn välillä saunan edustalle.
- 1960-luvun puolivälissä rakensimme talon yläkertaan minulle huoneen. Ensin se oli kesähuoneena, mutta sitten, muutaman vuoden kuluttua, isäni kuoltua, korjasin sen lämpöeristeitä.
- Tein siinä huoneessa lukion aikaiset kotityöt ja olen sen jälkeen nukkunut siellä ympäri vuoden.
- Tein tilan työt, peltoa ei enää raivattu ja metsän osalta siirryttiin pystykauppoihin. Omin voimin opin rakentelemaan kaikenlaisia asioita tilalla, vaikka työn jälki ei aina ollut laadukasta.
- Työ opetti tekijäänsä ja virheistä opin!

Äidin ankara osa

Saimi Pääkkönen oli miehensä kuollessa 54-vuotias. He olivat olleet naimisissa 31 vuotta.

Saimi hoiti miehensä kuoleman jälkeen tilaa ja karjaa noin kymmenen vuoden ajan. Vuonna 1979 hän jäi eläkkeelle, 65-vuotiaana.

Äidin ja pojan välinen suhde on ollut hyvä ja lämmin.

- Äiti on lähellä lastaan varsinkin ensimmäisinä vuosina. Äiti tuo lapselle hellyyttä ja pehmeyttä elämän arvoihin, jota mies ei välttämättä pysty antamaan. Äiti antaa ensimmäisen käsityksen naiseudesta lapselle olipa lapsi poika tai tyttö.

- Synnyin, kun vanhempani olivat saaneet oman talon ja maatalousrakennukset rakennetuksi. Näytti siltä, että uuden elämän ainekset alkaisivat olla koossa.
- Äitini oli varsin tunneherkkä. Muistan, kun tulin koulusta ja kerroin, että opettajani oli kuollut, niin äitini purskahti itkemään, vaikka opettaja ei ollut meidän lähipiiriimme kuuluva henkilö.

Vuonna 1994, viidentoista eläkevuoden jälkeen Saimi Pääkkönen muutti palvelutaloon kunnan keskustaan. Terveys ei enää olisi kestänyt yksin asumista syrjäisessä talossa.

Palvelutalossa hän asui neljä vuotta. Sairaalakäynnit ja hoitojaksot pitenivät ja mielentila vaihteli varsin voimakkaasti. Viiden vuoden kuluttua oli pakko muuttaa paikallissairaalan vuodeosastolle, missä hän vuoden kuluttua kuoli flunssan jälkiseurauksiin.

- Äitini oli kuollessaan 85-vuotias. Varsinkin muutto palvelutalosta vuodeosastolle on ollut hänelle kova paikka. Tieto siitä, että palvelutalon huoneisto ei enää ollut käytettävissä, puhutti häntä katkerasti monta kertaa, kertoo Rauno Pääkkönen.
- Vanhempani olivat varsin tavallisia ihmisiä, eivätkä he tottuneet niihin elämän suuriin muutoksiin, joita sota, evakkous ja maatilan raivaaminen loivat. Murrosiässä välillä häpesinkin äitiäni, mutta vanhemmiten olen oppinut ymmärtämään niitä vaikeuksia, joiden keskellä vanhempani olivat eläneet.
- Vanhemmillani ei ollut mitään kansakoulua parempaa koulutusta. Niinä aikoina opiskelu oli huomattavasti vaikeampaa kuin nykyisin.

Mahdollisten henkisten ongelmien käsittelyyn ja hoitamiseen ei ollut minkäänlaisia resursseja. Vasta myöhemmin on alettu puhua kriisihoidoista, debriefingeistä ja muusta. Ennen asiat hoidettiin perhepiirissä ja ihmiset murehtivat asiansa ilman ulkopuolisten asiantuntijoiden apua.

- Kaikesta huolimatta vanhempani pystyivät hoitamaan itsensä ja meidät lapset elämässä eteenpäin. Vaikka vaikeuksia oli, niistä selvittiin, niin taloudellisesti kuin henkisesti.

Isän ratkaisu ei jättänyt rauhaan

Miksi isä ei jaksanut elää?

- Tämä kysymys pohditutti kovasti minua, silloin nuorta poikaa. Sama kysymys pohdituttaa yhä, vaikka tapahtumasta on kulunut kohta 50 vuotta. Koululaisena hain kirjastosta asiaan liittyvää kirjallisuutta ja yritin käsittää asiaa, vaikka minulla ei oikein vielä ollut edellytyksiä siihen.

- Vasta äitini kuoleman jälkeen, muutama vuosi sitten, kävin tarkemmin läpi vanhempieni asiapapereita ja katselin mm. isäni sotilaspassia. Isäni puhui aikalaistensa tavalla paljon sotakokemuksistaan ja hän oli ollut mukana monissa etulinjan taisteluissa. Hän oli herkkä ihminen ja sotakokemukset vaikuttivat häneen todella syvästi.

- Lisäksi hän koki jotenkin epäonnistuneensa sotahommissa, vaikka hän ei koskaan tarkasti sanonut, mistä hän nämä johtopäätökset teki. Olin ehkäpä vielä liian nuori ymmärtääkseni asiaa.

Sopeutuminen uusiin olosuhteisiin, evakoksi, oli henkisesti vaikeaa. Sodan jälkeen toteutettu asuttaminen merkitsi sitä, että asutettava perhe sijoitettiin puoliväkinen toisten ihmisten nurkkiin.

Lähimmäisenrakkaus oli koetuksella, kohtuuttomastikin. Lisämaustetta tuli vielä kulttuurieroista karjalaisten ja länsisuomalaisten välillä. Tilanteet nostivat pintaan alemmuudentunteen.

- Opetettu ja opittu alemmuudentunne ohjasi myös minua nuorena ja aiheutti joidenkin asioiden välttelemistä. Vasta tohtoriksi

väittelemisen jälkeen olen vapautunut monista näistä tunteista, kertoo Rauno Pääkkönen.

Isällä oli naapureita, joiden kanssa käytiin kylässä ja keskusteltiin. Pohjanmaalla asiat sujuivat mallikkaasti naapureiden välillä.

- Lähin naapurimme Erkki oli myös kummisetäni. Hän pyrki auttamaan meitä kaikin tavoin.
- Isäni keskusteli naapurien ja ympärillä olevien ihmisten kanssa lähinnä sotakokemuksista ja maatalouteen liittyvistä asioista.
- Minulla on muistikuvia siitä, kuinka isäni keskusteli muiden miesten kanssa iltaa istuessaan. Huoneen ilma oli tupakansavusta sinisenä. Äitinikin poltti tupakkaa silloin tällöin, kun olin pieni.
- Alkoholit ei sopinut isälleni, joten alkoholi ei kyennyt antamaan edes tilapäistä helpotusta ahdistaviin asioihin.

Saimi Pääkkösen suku piti Komsinkorven perheeseen yhteyttä. Suhde isän sukulaisiin oli ongelmallisempi. Oman lapsuudenperheen vaikeudet lisäsivät henkistä kuormaa.

Iivari Pääkkönen ei tullut veljensä kanssa toimeen, myös suhde sisareen oli tulehtunut. Iivari Pääkkösen äiti, lasten isoäiti, vietti viimeiset aikansa – noin vuoden verran, poikansa perheessä. Muut sisarukset eivät kyenneet huolehtimaan äidistään.

Elämänsä loppuvaiheessa isoäidin henkinen tasapaino horjui ja vuonna 1960 hän kuoli, poikansa luona ollessaan.

Iivari Pääkkönen oli kuollessaan 58-vuotias. Hänellä oli joitakin vähäisiä fyysisiä sairauksia, mutta ei mitään ratkaisevan vaikeaa.

- Hänen henkinen kuntonsa ei ollut hyvä. Kaikki epävarmuudet ja kokemukset olivat huonontaneet hänen sietokykyään.
- Isäni saattoi suuttua voimakkaasti jo hyvin pienistäkin asioista. Vastoinikäymisiä hän jäi miettimään, hyvinkin pitkäksi aikaa.

- Näin jälkeenpäin tuntuu, ettei hän osannut lainkaan käsitellä ristiriitoja tai henkistä painetta sisältäviä tilanteita. Olen huomannut samoja piirteitä itsessäni ja yrittänyt kovalla työllä oppia tämänkaltaisia tilanteita hallitsemaan ja käsittelemään.

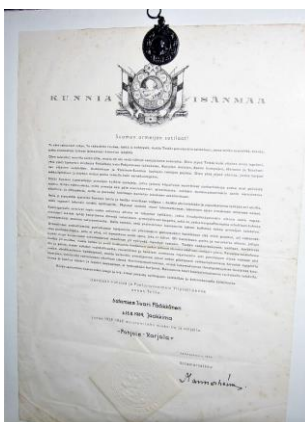
Rauno Pääkkönen jatkaa pohdintaa:

- Isän ja äidin suhde ei ollut kovin hyvä. En muista, että isäni ja äitini olisivat osoittaneet hellyyttä ja läheisyyttä toisiaan kohtaan.

- Siitä olen myös pahoillani oman kehitykseni kannalta, koska kaipaen hellyyttä voimakkaasti ajoittain, mutta en itse osaa sitä osoittaa. Olen vakuuttunut, että omaan kasvuuni ja sen joihinkin vaikeuksiin tällä on ollut vaikutusta. Äiti osoitti minulle runsaasti lämpöä ja hellyyttä, mutta isä jäi minulle henkisesti etäiseksi, vaikka puhuin hänen kanssaan monista asioista paljon.

- Ehkäpä alemmuudentunne ja sodan jälkeen toisten tiukassa ohjauksessa oleminen aiheutti isälleni epävarmuutta ja pelkoa, että tilanne ei olisi omissa käsissä. Hän mietti liikaakin asioita ja alkoi miettimisensä perusteella yliarvioida häneen ja tilaamme kohdistuvia uhkia. Tästä on lyhyt matka lähes paranoian tyyppiseen asioiden kokemiseen.

- Äidin ja isän välinen suhde on ollut raskas. Kun lisäksi masentuneisuus ja sodan jäljet vaivasivat, eikä miehen menopaussia ei siihen aikaan käsitelty eikä ymmärretty lainkaan, en mitenkään pidä näin pitkän ajan jälkeen ihmeenä, että isäni teki itselleen sen minkä teki.

Talvisodan muistomitali saatekirjeineen.

Kuvan teksti:

Suomen armeijan sotilaat!

Te ette ole tahtoneet sotaa, te rakastitte rauhaa, työtä ja kehitystä, mutta teidät pakotettiin taisteluun, jossa olette tehneet suurtöitä, tekoja, jotka vuosisatoja tulevat loistamaan historian lehdillä.

Olen taistellut monilla tantereilla, mutta en ole vielä nähnyt vertaisianne sotureita. Olen ylpeä teistä kuin olisitte omia lapsiani, yhtä ylpeä tuntureitten miehestä Pohjolassa kuin Pohjanmaan lakeuksien, Karjalan metsien, Savon kumpujen, Hämeen ja Satakunnan viljavien vainioitten, Uudenmaan ja Varsinais-Suomen lauhteitten lehtojen pojasta. Olen yhtä ylpeä uhrista, jonka tarjoaa köyhän majan poika samalla kuin varakkaampikin.

Kiitän Suomen kunniakkaan armeijan kaikkia aselajeja, jotka jalossa kilpailussa suorittivat sankaritekoja sodan ensi päivästä saakka. Kiitän rohkeudesta, millä armeija kävi päin moninkerroin ylivoimaista, osittain tuntemattominkin asein varustettua vihollista, ja sitkeydestä, millä se on pureutunut kotimaan kamaran jokaiseen askelmittaan.

Ilolla ja ylpeydellä ajattelen Suomen lottia ja heidän osuuttaan sodassa - heidän uhrimieltään ja uupumatonta työtään eri aloilla, mikä vapautti tuhansia miehiä tulilinjoiille. Muistan samoin muut lukemattomat, isänmaan asian omakseen ottaneet naiset.

Kunniapaikalla seisoivat myös sodan ankarana aikana ne tuhannet työläiset, jotka ilmahyökkäystenkin aikana usein vapaaehtoisesti tekivät työtä koneittensa ääressä valmistaen armeijalle tarpeita, sekä ne, jotka herpaantumatta vihollisen tullessa työskentelivät asemien varustamisessa. Ilolla totesin, että yksimielinen kansamme tahtoi kaikessa tukea armeijan taistelua.

Urhoollisten sotilaittemme puolustaessa rajojamme oli ylivoimaisin ponnistuksin hankittava sitä mitä puuttui, oli rakennettava puolustuslinjoja, joita ei ollut, oli koetettava saada apua, jota ei tullut. Oli hankittava aseita ja varusteita, aikana, jolloin kaikki maat kuumeisesti varustautuivat maailman yli vyöryvää myrskyä vastaan. Teidän sankaritekonne, sotilaat, herättivät ihailua yli maiden, mutta kolme ja puoli kuukautta kestäneen sodan jälkeen olimme edelleen melkein yksin.

Te saitte taistelussa öin ja päivin, ilman vaihdon mahdollisuutta, ruumiilliset ja henkiset voimanne rajattomiin asti ponnistaen ottaa vastaan yhä uusien vihollisvoimien hyökkäykset, mutta kuitenkin armeijamme seiso i sodan päättyessä voittamattomana hirveitä tappioita kärsineen, vaikka silti vahvistuneen vihollisen edessä. Kotirintamammekaan, missä lukemattomat ilmahyökkäykset levittivät kuolemaa ja kauhua naisten ja lapsien keskuuteen, ei hetkeäkään horjunut. Kansamme kesti koettelemuksen rautaisella tahdolla.

Kiitän sankareina kaatuneiden äitejä ja isiä, kiitän jokaista tulilinjojen taistelijaa ja kotirintamalla toiminutta.

Isänmaan nimessä ja armeijan ylipäällikkönä annan teille

Sotamies Iivari Pääkkönen
s. 15.8.1909 Jaakkima

sodan 1939 – 1940 muistomitalin miekoilla ja soljilla

Pohjois-Karjala

Päämajassa 1940
Sotamarsalkka
Mannerheim

*Kysymys on siitä, että miehen pitäisi saada
puretuksi näitä asioita jollakin tavalla.
Meidän asenteissamme on vieläkin
syvälle juurtuneena ajatus,
ettei mies saa itkeä eikä osoittaa tunteitaan*

Isän henkinen testamentti

Olen jo ohittanut sen iän, jolloin isäni kuoli. Varmasti osa tätä tekstiä on minunkin ajatteluani elämästä. Koen itsekin samoja perheeseeni liittyviä vaikeuksia, väsymystä, toivottomuutta ja ehkäpä menopaussiin liittyviä asioita, vaikka itselläni ei ole lainkaan niitä rasitteita, mitä isälläni oli. Toisaalta ajat ovat täysin toiset, samoin ihmiseen kohdistuvat paineet. Ajattelen myös, mikä merkitys perheelläni ja työpaineillani on jaksamiseen.

Jotenkin kuitenkin tuntuu, että isäni teko oli kohtuuton niihin ongelmiin nähden, mitä hänellä oli. Mutta niinhän usein käy. Kun asioita murehtii itsekseen päivästä toiseen, ongelmien koko tuntuu kasvavan suhteettomaksi.

Tässä olisi mielestäni yksi opetus myös tulevaan. Pitäisi siis olla juttukavereita, joiden kanssa pääsisi purkamaan syvimpiäkin tunteja mielessään. Tässä tullaan kuitenkin taas siihen, että miehet eivät keskustele tällaisista asioista muuten kuin itkun seasta juovuspäissään. Parisuhteen merkitys on tässä myös elintärkeä: Jos ei edes oman vaimon kanssa pysty keskustelemaan, jää jäljelle asioiden hautominen ja ongelmien henkinen suurentuminen.

Onko siis miehen tapa paeta vaikeuksiaan tehdä itsemurha? Vastustan tätä ajatusta jyrkästi, vaikka ymmärrän kyllä, että joissakin tilanteissa eläminen on kohtuuttoman raskasta. Kysymys on siitä, että miehen pitäisi saada puretuksi näitä asioita jollakin tavalla. Meidän asenteissamme on vieläkin syvälle juurtuneena ajatus, ettei mies saa itkeä eikä osoittaa tunteitaan. Tähän asenteeseen kytkeytyy blokki sille, ettei mies saa purkaa myös hänelle vaikeita asioita. On tietysti muistettava, että itsemurhaan liittyy monia muitakin syitä kuin edellä kuvaamani oman isäni tapaus. On vakavia sairauksia, rakkaushuolia, kiusaamista, syrjäytymistä ja monia epäonnistumisen muotoja, jotka johtavat itsemurhiin.

Mielestäni jokainen itsemurha on turha. Näin jälkeempäin ajatellen olisi minunkin elämäni varmasti jäänyt enemmän muistoja isästäni, kuin mitä nyt tapahtui.

Jos peilaan samaa asiaa lapsiini ja lapsenlapsiini, niin uskon, että sekä minulla että lapsillani on kaikki syy toivoa, että voimme elää yhdessä vielä pitkän aikaa. Lapsilleen pystyy välittämään erilaisia asioita eri ikäkausina. Uskon, että oman *isäni kanssa olisin pystynyt puhumaan monista asioista, jos olisimme voineet elää yhdessä pitempään.*

OPPIVUODET,
VASTUUN VUODET

Ylioppilaaksi vuonna 1970.

Saimi Pääkkösen 80-vuotisjuhla vuonna 1994, kotitalossa.

Aikuinen, myös vuosiltaan

Rauno Pääkkönen pääsi ylioppilaaksi keväällä 1970. Lukio sujui hyvin, mutta aluksi ammatinvalinta ei oikein tahtonut onnistua.

- Kävin Kauhavalla kokeissa lentomekaanikon varusmiespalvelua varten, mutta en päässyt. Olin luottanut sotaväkeen pääsyyn niin, etten ollut hakenut opiskelupaikkoja.
- Marssin ammatinvalinta- ja työvoimatoimistoon tulevaisuuttani pohtimaan, sain työpaikan rakennustyömaalla Seinäjoella.

Vuodenvaihteessa tuli uusi mahdollisuus hakea opiskelupaikkaa, paperit laitettiin valmiiksi.

- Ammatinvalinnanohjaaja sanoi näkevänsä minussa fyysikon tai kemistin. Uskoin häntä ja lähetin paperit Turun yliopistoon. Paras kaverini oli mennyt syksyllä sinne opiskelemaan. Kävin pääsykokeissa ja pääsin yliopistoon.
- Matematiikan koe ei kovin hyvin onnistunut, mutta samoin kävi kaikille muillekin, asetettu koe oli liian vaikea.

Vuoden 1971 alusta Rauno Pääkkönen aloitti opinnot Turun yliopiston matemaattis-luonnontieteellisessä tiedekunnassa. Ensimmäisinä aineina olivat matematiikka ja fysiikka, myöhemmin aineyhdistelmään tuli kemia, teoreettinen fysiikka ja geologia.

- Fysiikka sujui kuin itsestään, mutta matematiikan kanssa tein todella töitä. Pärjäsin useimmissa aineissa ja kursseilla silti hyvin. Opiskeluni oli jatkuvaa kotona laskemista ja erilaisiin laskuharjoituksiin osallistumista.
- Toki fysiikan työt ja luennoilla istuminen kuuluivat olennaisina asiaan. Muistiinpanot tehtiin vihkoon, joiden lukemisen perusteella menttiin tentteihin. Vasta opintojen loppuvaiheissa aloin opiskella kirjoja lukien. Tällöin kirjat olivat jo englanninkielisiä.

Muistiinpanoja kopioitiin tarvittaessa kavereille kalkkeeripapereiden avulla. Kopiokoneita ei ollut.

- Vasta pro graduni kopiot teetin kopiokoneella. Aikaisemmat kopiot olivat olleet vahakopioita.

- Henkilökohtaisista muistiinpanoista johtuen luennoilla istuminen oli melkoisen välttämätöntä.

- Nykyään luennoilta poissaolo johtuu varmasti osittain siitä, että luennot voi saada internetistä tai luennoitsija jakaa opetusmateriaalin heti syksyllä. Tällä on merkitystä opiskelijoille, vaikka oppiminen on aina hyvin yksilöllistä. Luentojen merkitys on kaiken audiovisuaalisen tekniikan myötä vähentynyt, vaikka olen sitä mieltä, ettei hyvää luentoa korvaa mikään tekninen väline. *Luento on parhaimmillaan vuorovaikutustilanne luennoitsijan ja kuulijoiden välillä.*

Vilja nousi oraalle

Lukiovuosina äidin ja pojan välinen työnjako oli vakiintunut. Äiti huolehti karjasta, naisten töistä. Raunon vastuulla olivat miesten työt. Traktori oli pojan työväline. Työnjako ei oleellisesti muuttunut, kun opinnot yliopistossa alkoivat, opiskelujen ohella oli huolehdittava peltotöistä. Maataloutta jatkettiin lähes koko 1970-luvun ajan.

- Äitini hoiti lehmät ja minä tein kesäisin opiskelujen ohella peltotyöt. Keväällä yliopiston luentojen loputtua tulin ajamaan lantatunkion pelloille, äestin pellot ja tein kylvötyöt.

Työn ja opintojen vuorottelu kysyi voimia, mutta oman työn tulosten näkeminen oli palkitsevaa.

- Kun kylvöt oli saatu tehtyä ja vilja nousi oraalle, se oli mahtava tunne, muistaa Rauno Pääkkönen.

- Kesällä niitettiin heinä, nostettiin seipäille kuivumaan ja ajettiin kuivuneena latoihin.
- Kun vuokrapuimuri oli puinut viljat, ne vietiin säkeillä aittaan, osa voitiin myydä. Oljet kerättiin talteen, lehmille kuivikkeeksi.
- Talviaika oli rauhallisempaa ja saatoin paneutua opintoihini Turussa, muistelee Rauno Pääkkönen.

Opintojen ja kotitilan töiden yhdistäminen edellytti tarkkaa aikataulutusta. Maatalouden työt ja opinnot lomittuivat toisiinsa.

- Kevätyöt tehtiin toukokuussa, heinätyöt kesä-heinäkuun vaihteessa ja elonkorjuu elokuun lopulla.
- Tein monena kesänä kotitilan töitä myös viikonloppuisin tai yliopiston loputtua, ennen kesätöiden alkua. Elonkorjuun hoitaminen sijoittui aikaan, jolloin kesätyöt oli tehty ja opiskelut eivät vielä olleet alkaneet.
- Kaiken keskellä oli aina meneillään joku tenttiin lukeminen.

Kesäkaudella piti ehtiä myös kesätöihin, Vesi-Sepolle tai rakennustyömaalle, opiskelurahoja tienaamaan. Samalla tuli tuntumaa työmaiden todellisuuteen, vaikka tuleva elämänura tuskin vielä oli tarkkana suunnitelmassa mielessä.

- Kävin monena kesänä töissä Turun Kodinrakentajilla.
- Erityisen hankalana työnä muistan mineraalivillalastien purkamisen rautatievaunuista ja villapaalien siirtämisen varastotilan ullakolle. Mineraalivillapaalit eivät painaneet paljoakaan, mutta mineraalivillapöly oli ongelmallista. Siihen aikaan villapaaleja ei ollut muovitettu kuin keskeltä.
- Yritimme pitää pölysuojainta, mutta hikoilun takia se oli hyvin hankalaa. Terävät piikit tarttuivat vaatteisiin ja pistelivät ihoa. Säilytin vaatteita jossakin nurkassa muista esineistä erillään. Kaikesta kuitenkin selvittiin.

- Silloin ei puhuttu syöpäriskistä, koettiin vain, että työ mineraalivillan kanssa oli hyvin epämiellyttävää. Nykyään villapaketit ovat kokonaan muovitetut, joten edellä mainittua ongelmaa ei enää ole. Villapölylle altistutaan vasta rakennuskohteessa.

Rahat riittivät elämiseen, tärkein tulolähde oli maitotili.

- Irma ja minä pärjäsimme omillamme eikä äitini paljon rahaa tarvinnut. 1970-luvun alkupuoli oli loivasti voitollinen eli rahaa kertyi hieman joka vuosi.

- Siihen aikaan kolme tai neljä lehmää elätti omin voimin työskentelevän ja niukasti elävän. Yritin kuitenkin hoitaa tilan miehen töitä siinä, missä ehdin, osasin ja pystyin.

- Äitini hoiti karjaa noin kymmenen vuotta isäni kuoleman jälkeen ja siirtyi 65-vuotiaana eläkkeelle. Vuosien fyysinen työ oli aiheuttanut hänelle sairauksia.

Luopumista ja uuden rakentamista

Karjasta luovuttiin vuonna 1975. Tapio ja Sirpa Keltaniemen kanssa tehtiin vuokrasopimus peltojen viljelemisestä. Tapion kuoleman jälkeen sopimusta jatkettiin heidän poikansa Pasi Keltaniemen kanssa. Sopimus jatkuu edelleen.

Kun karja oli poissa, huomattiin, miten laidunmaat alkoivat metsittyä. Huonoimmat ja kosteimmat pellot jäivät viljelemättä. Vuokrattua peltoa oli – ja on edelleen – noin 4,5 hehtaaria.

Osa tilaan aikaisemmin kuuluneista pelloista kasvaa metsää. Nykyaikaisilla koneilla niiden viljeleminen olisi ollut mahdotonta.

Tilaa varten ollut laina saatiin maksettua loppuun, ennen nimellisen laina-ajan päättymistä. Elämä helpottui.

Vanhan saunan tilalle hankittiin uusi. Se tuotiin paikalle valmiina, kuorma-auton lavalla. Sauna on edelleenkin viimeisin pihapiiriin hankittu

rakennus. Rakennuksia huollettiin ja vanhoja pärekattoja alettiin korvata uusilla materiaaleilla, ensin kattohuovalla ja myöhemmin peltikatoilla.

- Kun traktoria ei enää tarvittu, äiti myi sen pois.
- 1970-luvun lopulla teetin ensimmäisen harvennushakkuun metsässä. Tarvittiin pohjarahaa asuntojen hankkimiseksi, selvittelee Rauno Pääkkönen, jolle vastuu tilasta oli vähitellen siirtynyt.
- Tein myös parina kesänä istutustöitä sekä harvennushakkuun jälkitöitä moottorisahalla. Hankin raivaussahan, jolla tein syksyisin työjaksoja, avasin oja- ja rajalinjoja, raivasin puustoa koneiden tieltä.

Työntäyteisten opiskeluvuosien aikana Rauno tutustui elämänkumppaninsa, Elisa Kannostoon joka myös opiskeli Turun yliopistossa. Vuonna 1972 mentiin kihloihin, seuraavana vuonna vietettiin häitä.

Työuralle siirtyminen 1970-luvun lopulla merkitsi muutoksia myös kotitilan töiden osalta.

1970-luvun aikana tilalla oli keskitytty viljelyyn ja karjatalouteen. Metsän hoitaminen oli jäänyt vähemmälle. 1980-luvulla metsäasioihin alettiin kiinnittää enemmän huomiota.

- Teetin ensimmäisen aukkohakkuun. Hakkuualueelle istutimme käsivoimin taimet seuraavana kesänä. Sitten laikutimme koneella laitumesta raivatun pellon ja istutimme siihen männyntaimet.
- Näin jälkikäteen ajatellen männyntaimien istuttaminen kuuselle otolliseen maastoon oli virhe, mutta siihen aikaan yritettiin istuttaa mäntyä kaikkialle.

Kotitila säilyy, käyttö muuttuu

Saimi Pääkkönen oli siirtynyt eläkkeelle. Tila kävi pienellä teholla vuoden 1980 jälkeen. Vastuu oli siirtynyt seuraavalle sukupolvelle.

Työkiireittensä lomassa Rauno Pääkkönen kävi säännöllisesti katsomassa tilannetta. Rakennuksista huolehdittiin, keskusteltiin pelloista ja metsän hoidosta eri tahojen kanssa.

1990-luvulla metsänhoitoon liittyviä velvoitteita pyöriteltiin monella tavalla. Puhuttiin metsien sertifioinneista ja metsänhoitosuunnitelmien digitalisoinneista ja uudistamisen uusista säännöistä. Metsäkeskusteluissa oli paljon kuohua, josta ei lopulta jäänyt paljonkaan jäljelle.

EU:hun liittyminen 1994 toi mukanaan uudenlaisia suunnitelmia ja arviointeja, mutta ne kohdistuivat enemmän pellot vuokranneeseen Pasi Keltaniemeen ja minä pääsin varsin vähällä.

Vuonna 2000, Saimi-äidin kuoleman jälkeen Rauno Pääkkösestä tuli kotitilan omistaja. Viljeleminen ei enää ollut yhtä ensisijaista kuin aikaisemmin, tilasta oli tullut rentoutumispaikka. Pelloilla ja metsissä liikkuminen, töiden suunnittelu ja talon kunnossapito toivat vaihtelua kiireiseen elämään. Virkistyskäytöllä oli arvonsa.

Talo maalattiin ulkoa uudestaan punamullalla, ikkunat remontoitiin ja savupiippu korjattiin. Sisätiloissa uusittiin lattia ja paneloitiin seinät ja katto. Sisäseiniä maalattiin, vanhan hellan tilalle hankittiin kamiina.

Ullakolle tehtiin muutaman vuoden kuluttua toinen makuuhuone. Vanhaa, käyttökeltotonta tavaraa on viety pois – sodan kokenut sukupolvi oli oppi säästämään, mitään ei osattu heittää pois.

Pieksun alueella tehtiin kaksi suurehkoa aukkohakkuuta ja molempiin istutettiin taimikot. Vanhempaa taimikkoa hoidettiin ja siitä saatiin vähän puutakin sekä haketta.

*Asutustoiminta oli erittäin mielekästä, vaikka raivaajat,
kuten minunkin perheeni, tekivät valtavan työn
päästäkseen oman katon alle ja saavuttaakseen
edes tyydyttävän elämisen laadun.*

Asutustila, suomalainen ratkaisu

Toimeentulo sodan jälkeisinä vuosina ei ollut helppoa, mutta eivät vaatimuksetkaan olleet suuret. Asutustilojen aika alkoi 1950-luvulla, 1990-luvulla tilat hiljenivät.

Asutustoiminnalla Suomi pystyi järjestämään elämisen edellytykset yli 400 000:lle Karjalasta tulleelle evakolle, mikä on aivan valtava saavutus. Asutustoiminta oli erittäin mielekästä, vaikka raivaajat, kuten minunkin perheeni, tekivät valtavan työn päästäkseen oman katon alle ja saavuttaakseen edes tyydyttävän elämisen laadun.

Mielestäni tämän kaltainen ihmisten sijoittaminen oli järkevää siinä tilanteessa. Suomi oli vielä suurimmaksi osaksi maatalousvaltainen kansakunta. Teollisuus kehittyi 1950 – 1970 luvuilla ensin sotakorvausten ja myöhemmin, rajojen avauduttua, viennin kautta. Tämä toiminta ja kehitys ovat tehneet Suomen sellaiseksi kuin mitä se tänä päivänä on.

Jos verrataan tänä päivänä maahanmuuttajien ja evakoiden sopeutumista, nähdään samankaltaisia ja täysin erilaisia piirteitä. Erona on se, että maatalousvaltainen Suomi oli melko homogeeninen.

Karjalasta tulleilla evakoilla oli pääpiirteissään samankaltainen kulttuuri ja kieli kuin muillakin suomalaisilla. Sopeutumiselle oli onnistumisen edellytykset.

Samankaltaisia piirteitä on myös siinä, että niin evakot kuin maahanmuuttajatkin on reväisty omilta juuriltaan täysin irralleen. Tämä on aiheuttanut paljon henkistä tuskaa ja pärjäämisen paineita.

Tilan perustaminen, kuten vanhempieni tapauksessa, oli haasteellinen työ. Kaikki eivät siinä onnistuneet. Sodan jälkeen moni sortui alkoholiin ja eikä kyennyt hallitsemaan talouttaan.

Kaikki eivät olleet valmiita tekemään samalla tavalla työtä kuin omat vanhempani. Itselle tekemisessä oli myös hyviä puolia ja se antoi turvallisuutta.

Koulutus ja osaaminen ovat huimasti kehittyneet 1950-luvulta. Maanviljelijöiden määrä on romahtanut (noin 100 000 työllistä 2019 ja tiloja noin 45 000) ja ammattien kirjo laajentunut. Suomalaiset saavat toimeentulonsa erilaisista elinkeinoista, esimerkiksi kaupasta, teollisuudesta tai asiantuntijatehtävistä.

Komsinkorven tilan rakennukset ja osa metsästä vuonna 2019.

Yliopistotutkinto

Rauno Pääkkönen valmistui luonnontieteiden kandidaatiksi vuonna 1975. LuK-tutkielma käsitteli Fourier-muunnosten konvoluutio-ominaisuuksia ja tähtäsi kiinteän olomuodon fysiikan kiderakenteiden parempaan ymmärtämiseen. Tutkielma sisälsi karkean teoriakehyksen varsinaista tutkimusta eli pro gradua varten.

- Sain luonnontieteiden kandidaatin suorittamisesta lahjaksi elämäni ensimmäisen taskulaskimen, Texas Instrumentsin version, joka oli siihen aikaan melko kallis, ns. funktiolaskin.

Tietotekniikan hyödyntäminen oli yliopistolla alkanut, mutta laitteet olivat vielä vaatimattomat.

- Opiskelijoita varten fysiikan laitoksella oli käytettävissä pöytälaskinkoneita sekä reikäkortteja tai reikänauhaa käyttävä Fortran-kielinen tietokone. Fortran-kielen ohjelmointi oli minulle vaikeaa.

Ohjelmoinnin tehtävät tuottivat vaikeuksia. Lopulta apuun tuli atk:ta opiskeleva tuttava ja ongelmat saatiin ratkaistua.

Toisaalta asioiden perusteellisesta läpikäymisestä oli minulle merkittävää hyötyä. Kun menin töihin, jouduin heti alkuun tekemään atk-ohjelmointeja.

Vuonna 1976 valmistui pro gradu -tutkielma *Nestemäisen typen lämpötilassa muokatun volframin röntgendiffraktiotutkimus*.

- Fysiikan opintojen loppuvaiheissa olin erikoistumassa röntgenmetallurgiaan, mutta siitä ei kuitenkaan tullut elämänuraa.
- Sopivia työpaikkoja ei juuri sillä hetkellä ollut auki. Röntgenmetallurgian opiskelu osoittautui kuitenkin hyödylliseksi, sillä juuri tämän osaamisensa ansiosta Rauno Pääkkönen valittiin erikoisupseerikoulutukseen.

Palvelukseen astumista odotellessa tehtiin joitakin röntgendiffraktometrisiä tutkimuksia ohuiden kultakalvojen kiderakenteista dosentti Sulo Seitsosen ja FK Pentti Inkisen kanssa.

Varusmies aika

Syksyllä 1976 Rauno Pääkkönen alkoi suorittaa asevelvollisuuttaan. Alokasajan palveluspaikaksi oli määrätty Savon Prikaati, Karkialammen varuskunta Mikkeliissä.

- Tiesin jo mennessäni, että minua odotti erikoisupseerikoulutus, mutta alokasaika oli täsmälleen sama kuin kenellä tahansa nuorella miehellä.
- Olin tosin jonkin verran varusmiestovereitani vanhempi eli 25-vuotias, kun ensimmäinen ryhmänjohtajani oli 17-vuotias. Huumorilla me vanhat kuitenkin selvittiin.

Varusmies aika opetti näkemään ikäpolven kirjon. Joillakin asiat sujuivat kuin leikiten, mutta toisilla oli suuria vaikeuksia selviytyä asetetuista vaatimuksista.

- Muistan erään tuvassamme olleen nuoren miehen, joka iltakaudet harjoitteli aseiden purkamista ja kokoamista, mutta ei koskaan oikein tahtonut pärjätä meille muille aseiden käsittelyssä. Hänen oli myös hyvin vaikea oppia monia muita armeijan käytäntöjä. Sääliksi minun häntä kävi.

Alokasajan jälkeen erikoisupseeriksi koulutettavat suorittivat 2 viikon mittaisen, lyhennetyn reserviupseerikurssin. Kurssin jälkeen koulutus jatkui Haminassa, Reserviupseerikoulun neljännessä komppaniassa.

- Saimme RUK:ssa tavanomaisen kiväärijoukkueen johtajan koulutuksen, vaikka tiesimme, ettei meistä kukaan todellisen kriisin

aikana palvelisi joukkueenjohtajana. RUK:n johtajakoulutus on yhteiskunnallisesti arvostettua.

Komppaniassa palveli insinöörejä, fyysikkoja, kemistejä, pappeja, lakimiehiä ja toimittajia. Komppanian korkeasta koulutustasosta johtuen oppilaskunnan ja luottamuselimien johdossa oli paljon neljännen komppanian varusmiehiä.

- RUK:ssa tuli kokeiltua omia rajojaan mm. valvomisen ja yrittämisen suhteen. Siellä oppi tulemaan viikon toimeen muutaman tunnin pätkittäisillä yöunilla ja toimimaan intensiivisessä tilanteessa jotenkin järkevästi, monta päivää peräkkäin.

Alokaspalvelus alkoi lokakuun 10. päivänä 1976. Seuraavana vuonna, maaliskuun puolivälissä koulutusjakso päättyi. Erikoisupseerikokelaat lähetettiin eri puolille Suomea. Tehtävät olivat niitä, joita oli opittu aikaisemmin, siviilissä saadun koulutuksen aikana. Suunnilleen puolet eli noin 5,5 kuukautta palvelusajasta upseerikokelaat tekivät siviilikoulutuksensa mukaista työtä.

Kokelasajan palveluspaikka oli silloinen Asevarikko 8 Haapajärvellä. Varikon yhteyteen rakennettiin uutta kranaattien tarkastuslinjaa.

- Tarkastuskäytäntöjä haluttiin tarkentaa ja rakentaa uusi tarkastuskohde. Syynä olivat aikaisemmin tapahtuneet onnettomuudet. Tykin kranaatti oli räjähtänyt putkessa jo lähtökiihdytyksen aikana. Haluttiin selvittää, johtuiko vika räjähdysaineen valuvaiheesta tulleesta virheestä, räjähdysaineen kutistumisesta tai jostakin muusta syystä.

- Kokelastyöni aiheena oli juuri tämän asian selvittäminen. Tein työtäni Haapajärvellä ja Puolustusvoimien tutkimuskeskuksessa Ylöjärven Lakialassa. Lakialassa käydessäni asuin Tampereella Vatialassa, silloisen ilmatorjuntarykmentin tiloissa.

- Näiden tehtävien lisäksi tein monia muitakin töitä, mm. kirjoitin ohjeita röntgenkuvien kehittämiseksi, laskukoneiden käyttämiseksi sekä metallirakenteisiin syntyneiden vikojen ultraäänitutkimusten kehittämiseksi.

- Osallistuin myös varusmiesten johtamiseen mm. palopäällikkönä, päivystäjänä, etsintäpartion johtajana. Komppanian vääpelin kanssa räjäyttelimme parina lauantaipäivänä lenkkipolulta kiviä sytytyslankaa ja TNT:tä käyttäen.

Vuosien kokemus työsuojelusta vaikuttaa tapaan, jolla Rauno Pääkkönen myöhemmin arvioi varusmiesaikaansa.

- Röntgentarkastuslinjan suojausta tehtäessä lyijyä valettiin varsin huolettomasti. En usko, että nykyisin saisi lyijytöitä samalla tavalla tehdä.

- Nykyään ei varusmies saisi tehdä sellaisia töitä, joita itse pääsin tekemään. Käsittelin trinitrotolueenia eli TNT:tä eri olomuodoissa, tein pienimuotoisia TNT-valuja sekä röntgenkuvasin kylkimiinoja.

- Säteilyn suhteen olin ammattilainen eli minulla oli kaikki tarvittavat säteilyturvakeskuksen luvat ja oikeudet, mutta räjähdysaineiden käsittelyssä olin täysi amatööri.

- Oppia ja itseluottamusta tämä aika kuitenkin antoi runsaasti.

Varusmiesaikana syntyi monia myöhemmän työelämän kannalta tärkeitä kontakteja Puolustusvoimiin. Puolustusvoimien tapa toimia tuli tutuksi. Syyskuussa 1977 Rauno Pääkkönen kotiutui Haapajärveltä vänrikkinä. Varusmiespalveluksen loppuvaiheen aikana hän oli etsinyt töitä ja lähettänyt papereita työpaikkailmoitusten perusteella sekä hakenut fysiikan assistentin paikkaa Turun yliopistosta.

- Työpaikoista ei ollut kuulunut mitään ja ajattelin elättäväni itseni kotitilalla, syksyn marjoja poimimalla tai panemalla pystyyn broilerikanifarmin.

TYÖELÄMÄÄN,
ELÄMÄNTYÖHÖN

Intian rauhanturvajoukkojen portti Libanonissa.

Patruunoiden tuhoamislaitte Kosovossa.

Työterveyslaitos ottaa yhteyttä

Ensimmäisenä varusmiespalveluksesta kotiutumisen jälkeisenä päivänä puhelin soi. Rauno Pääkkönen oli valittu Työterveyslaitokselle, fysiikan osaston apulaistutkijaksi. Tuleva työpaikka sijaitsi Vantaalla.

- Siinä ei mietitty sen enempää, vaan lähdin hakemaan asuntoa, jotta voisin mennä Vantaalle töihin.

Lehti-ilmoituksen perusteella löytyi vuokra-asunto Nurmijärveltä.

- Aloin käydä linja-autolla töissä Martinlaaksossa, missä fysiikan osasto silloin sijaitsi.

- Minulla oli ensimmäisen kerran oma työhuone, mihin kaikki oli ystävällisesti laitettu valmiiksi kyniä ja kumeja myöten. Siihen aikaan kaikki työt tehtiin käsin kirjoittamalla tai kirjoituskoneella. Sihteeri tai konekirjoittaja kirjoitti sitten tekstin puhtaaksi.

Ensimmäiset työt Työterveyslaitoksella olivat melu- ja värinänalyysijä sekä tietokoneohjelmien rakentamista Tektronix-merkkiselle tietokoneelle.

- Taisin saada myös muutaman lausunnon kirjoitetuksi.

- Tektronixin käyttöön minua opastivat innolla Kalevi Nieminen ja meluanalyysieihin Jukka Starck ja Matti Hoikkala. Kävin tekemässä ensimmäiset työpaikkakäynnit, niistä mieleen on jäänyt hautakivivalmistamo sekä laivatelakka.

- Fysiikan osastolla tehtiin tutkimustoimintaa. Palvelujen tuottaminen ei niinkään ollut tavoitteena. Työssä oli mahdollisuus keskittyä ohjelmointiin ja analyysien tekemiseen.

Parin kuukauden kuluttua tuli ilmoitus, että Rauno Pääkkönen oli valittu työhygieenikon toimeen Oulun aluetyöterveyslaitokselle.

- Oulussa oli tarjolla paremmin palkattu toimi. Työt alkoivat helmikuun alussa 1978. Oulussa työhygieenikon tehtävien hoitaminen alkoi tutustumisella erilaisiin työpaikkoihin. Kierrokseen kuului muun muassa paperiteollisuutta, metalliteollisuutta, kaivosteollisuutta sekä elintarviketeollisuutta Oulun ja Lapin läänin alueilla.

- Lapin loputtomat, hiljaiset tiet ja pakkaset tulivat tutuiksi.

Rauno Pääkkönen ehti vierailla asevelvollisuusajalta tutulla Haapajärven asevarikollakin. Tarkemmaksi erikoistumisalueeksi tulivat lämpöoloihin liittyvät kysymykset, sillä Oulun aluetyöterveyslaitoksen erikoistumisalueena oli kylmätyö.

- Tutkimusten ohella palvelin asiakkaita laidasta laitaan. tekemällä fysikaalisten tekijöiden, kuten melun, värinän, lämpöolojen ja ilmastointien selvityksiä. Aloittelin Oulussa tutkimustoimintaa jälkikaiunna, pesuloiden lämpöolojen sekä kylmäsuojausmahdollisuuksien alueella.

Mielenkiintoinen kohde oli Rautaruukilla Raahen tehtaalla tehtävä kaasuhöyläystyö.

- Kaasuhöyläyksellä paikattiin ja höylättiin teelmiin valuissa tulleita vikoja. Tutkijat liikkuvat sulien metallilammikoiden vieressä ja arvioivat työntekijöiden kuumakuormitusta.

- Jossakin vaiheessa olimme käynnistämässä poromiesten terveyteen liittyvää tutkimustoimintaa. Olin rakentamassa telemetristä monikanavaista mittausjärjestelmää, millä sittemmin selvitettiin poromiesten iholämpötiloja sekä melu- ja värinäaltistusta toisesta moottorikelkan reestä, kun tutkittava poromies ajoi omaa kelkkaansa tavanomaisella tavalla.

- Puolustusvoimien kanssa teimme myös aseiden meluun liittyviä selvityksiä mm. Rovajärvellä, Vuosangassa, Rovaniemellä, Lohtajalla ja Oulussa Hiukkavaarassa.

Vuonna 1980 Rauno Pääkkönen suoritti erikoistyöhygieenikon tutkinnon. Opiskelu työpaineiden ohessa oli ollut vaativaa, arvosanaksi tuli tyydyttävä. Parempaan ei aika ollut riittänyt.

- Siihen aikaan erikoistyöhygieenikon tutkintoa varten oli opiskeltava aivan hirvittävästi kirjallista materiaalia. Tuskin kenelläkään oli mahdollisuutta käydä kaikkea tenttiin tulevaa aineistoa läpi.
- Ajatus jatko-opinnoista yliopistossa jäi. Oulun yliopistosta ei oikein tahtonut löytyä minulle sopivia oppiaineita.
- Hannu Anttosen, Lauri Pyn ja Juhani Hassin johdolla opin kuitenkin paljon niin työhygieniasta kuin työnteosta yleensä.

Rauno Pääkkönen täytti 30 vuotta vuonna 1981 Oulussa. Työura oli alkanut hyvin. Kunnianhimoa riitti ja niin alkoi uusien mahdollisuuksien hakeminen. Hakemuksia lähti niin yrityksille kuin työsuojeluorganisaatioillekin.

Tampereen aluetyöterveyslaitoksen työhygieenikon toimi oli tullut avoimeksi, kun Esko Sorainen siirtyi Kuopioon.

- Kävin haastattelussa Tampereella. Viikonloppuna matkustin yöjunalla Tampereelle ja mietin matkan aikana Oulun aluetyöterveyslaitoksen kylmäseminaarin suunnittelua ja toteutusta.
- Istuin lauantai-aamuna pari tuntia Reino Laitisen ja Hannu Riipisen haastateltavana ja lähdin jo puolelta päivin junalla takaisin Ouluun.

Tampereelle, työhygieenikoksi

Huhtikuun alussa vuonna 1982 Rauno Pääkkönen aloitti Tampereen aluetyöterveyslaitoksen työhygieenikon toimesta. Ensimmäisiin tehtäviin kuului työhygieenisten mittausten kurssin kouluttajana toimiminen. Olisiko täällä mahdollisuuksia toteuttaa toive tutkijan urasta?

- Olin jo kohtalaisen kokenut työhygieenikko, mutta tutkijana vasta urani alkumetreillä. Olin julkaissut muutaman tekstin ja käynyt parissa kansainvälisessä kokouksessa. Halusin kuitenkin tehdä myös tutkimustyötä.

Tampereelta alkoi itsenäinen työura.

- Oulussa työ oli ollut yhdessä suunniteltujen tehtävien toteuttamista, Tampereella fysikaalisen työhygienian kenttä oli täysin omassa hallussani. Tampereella ei ollut lainkaan samankaltaista suunnittelujärjestelmää kuin Oulussa. Oli tietty tilauskanta ja tietty koulutuskysyntä, jotka piti täyttää. Sen lisäksi työalue vaati tutkimustoimintaa.

- Kävin ensi töikseni tutustumassa Tampereen teknillisellä korkeakoululla ja Tampereen yliopistolla tuleviin toimiini liittyvien alojen professoreihin ja tutkijoihin.

- Tarkoitukseni oli myös saada jatko-opintoni käyntiin. Pääsin jatko-opiskelijaksi Tampereen teknillisen korkeakoulun fysiikan laitokselle, professori Gunnar Graeffen johdolla.

Tampereen aluetyöterveyslaitoksella oli tehty tekstiili- ja vaatetusteollisuuden eli TEVA-teollisuuden laaja työoloselvitys, jota täydennettiin ompelutyön ergonomisilla ja työhygieenisillä näkökohdilla.

Puolustusvoimien kanssa käynnistettiin aseiden melututkimus, josta riitti selviteltävää pariksi vuosikymmeneksi eteenpäin.

Aluetyöterveyslaitoksella suhtauduttiin tutkimukseen ristiriitaisesti. Oltiin sitä mieltä, että aluetyöterveyslaitoksen tulisi keskittyä palveluun ja koulutukseen. Tutkimus kuuluisi keskuslaitokselle.

- Ei ajateltu, että tutkimuksen keinoin voitaisiin auttaa parantamaan työntekijöiden olosuhteita. Työnantajien ja työntekijöiden välillä esiintyi vastakkainasettelua. Viranomaisten,

Työsuojeluhallituksen ja työterveyshuoltojen välinen työnjako oli käymistilassa. Ongelmat liittyivät sekä politiikkaan että toimintaan työpaikoilla.

Työhygieenikon tehtävien ohella Rauno Pääkkönen alkoi vuonna 1984 toimia sivutoimisena opettajana. Opettaminen kiinnosti, nyt oli mahdollisuus oppia uutta. Varhain virinnyt kiinnostus fysiikkaan oli myös vahvana pontimena.

Työhygienian mittauskurssista Tampereen teknillisellä korkeakoululla oli sovittu jo aikaisemmin. Pian käynnistyi myös työhygienian kurssi yhdessä Salme Rantasen kanssa. Kurssin edellinen pitäjä, professori Eero Siltanen oli jäänyt eläkkeelle VTT:ltä.

Pääkkösen perheestä tuli tamperelaisia

- Turussa asuin ensimmäisen opiskelukevääni ajan alivuokralaisena kerrostalon huoneessa Kivikartiontiellä. Kun keväällä 1971 irtisanouduin asunnosta, tavarani mahtuivat yhteen matkalaukkuun. Sen kanssa matkustin Pohjanmaalle, kotitalalle, viljelystöihin.
- Olin 20-vuotias. Seuraavana syksynä sain Ilmajoen kunnan nimikkopaikan Turun ylioppilaskylästä. Pääsin muuttamaan yhteiskeittiöllä varustettuun yksioon numeroltaan 3B10. Yksiössä oli huone ja WC. Kahdellatoista samassa kerroksessa asuvalla oli yhteinen keittiö, jossa kaksi jääkaappia. Yhteiskeittiöön hankittiin usein myös yhteinen televisio.

Ensimmäisen opiskeluvuoden syksyllä Rauno Pääkkönen tutustui tulevaan vaimoonsa. Elisa Kannosto oli päässyt syksyllä 1971 Turun yliopistoon opiskelemaan biologiaa ja maantiedettä. Nuoret alkoivat seurustella, seuraavana vuonna he menivät kihloihin.

- Asuimme Turun ylioppilaskylässä ensin soluyksiöissä ja myöhemmin niin sanotussa perhekaksiossa. Kesäisin kuljettiin Turun saaristossa, tehtiin kesätöitä ja opiskeltiin.

- Vuonna 1973 menimme naimisiin. Häät järjestettiin Elisan kotona, pienelle joukolle. Kirkkoherra Kauko Hirvonen vihki meidät Ilmajoen kirkossa ja häät pidimme anoppilassa. Jännitimme häitämme kovasti, mutta hyvin ne menivät.

Kun Rauno Pääkkönen siirtyi työelämään, nuoripari muutti ensin Nurmijärvelle, sitten Ouluun. Muuttokuorma mahtui Elisan isän koppiautoon.

Lasse, esikoinen, syntyi vuonna 1980, pääsiäisen aattona Oulun yliopistosairaalassa.

- Lassen ristiäiset järjestettiin Oulussa ja juhlaan jakoivat tulla meidän sukumme Etelä-Pohjanmaalta ja muualtakin Suomesta.

Vuonna 1980 ostettiin ensimmäinen omistusasunto, kolme huonetta ja keittiö Oulun Suohaukantieltä. Kesän aikana remontoitiin asuntoa, Lasse-vauva nukkui sängyssään.

- Samaan aikaan perhe hankki ensimmäisen oman autonsa, vuoden 1970 mallia olevan Saab 96:n, joka saatiin korjattua katsastuskuntoon. Kilometrejä kertyi 40 000, vaikka jatkuvat viat ja ruostevauriot olivat riesana. Vuonna 1987 kiusankappaleeksi osoittautunut Saab vaihdettiin uudempaan.

Tampereelle muutto vuonna 1984 merkitsi myös uuden kodin hankkimista. Maijalankadulta löytyi lähes uusi rivitaloasunto.

Kaija syntyi saman vuoden marraskuussa Tampereen yliopistollisessa keskussairaalassa.

Elämän ulkoiset puitteet alkoivat olla järjestyksessä.

Pieni poika, joka kerran reppu selässä kulki koulutiellä, oli varttunut aikuiseksi mieheksi.

Mutta edelleen jatkui taival kohti tietoa ja osaamista.

Fysiikan ja tieteen arvoitukset eivät menettäneet lumoaan.

*Jos joku väittää, että fysiikkaan liittyvä tieto
ei muutu, on pahasti väärässä.*

*Esimerkiksi universumimme syntyteoriat ovat
muuttuneet minun aikani moneen moneen kertaan.*

Elämänmittainen kiinnostus fysiikkaan

Tampereen teknillisellä oppilaitoksella aloin opettaa fysiikkaa. Työurani alkuvaiheen jälkeen koin sen tärkeäksi, koska halusin pitää yllä fyysikon ammattitaitoa.

Fysiikkaa olen opettanut ammattikorkeakoulussa 1980-luvulta saakka aina 2010-luvun puoleenväliin asti. Fysiikka on ollut elämäni taustalla keskikouluajoista lähtien. On ollut hienoa saada kulkea fysiikan mukana koululaisesta opiskelijan kautta opettajaksi. Olen pitänyt vahvuutenani myös sitä, että Työterveyslaitoksen työssäni minulla on ollut mahdollisuus nähdä työelämää ja sen fysikaalis-teknisiä sovellutuksia koko työurani ajan. Koko ajan olen oppinut fysiikasta uusia asioita sitä mukaa, kun tieto on lisääntynyt.

Monena kesänä luin muutaman fysiikan, tähtitieteen tai jonkun muun aihetta sivuavan kirjan. Jos joku väittää, että fysiikkaan liittyvä tieto ei muutu, on pahasti väärässä. Esimerkiksi universumimme syntyteoriat ovat muuttuneet minun aikani moneen moneen kertaan. On keksitty mustat aukot ja madonreiät. Maailmankaikkeuden ulottuvuudeksi on laskettu 14 tai 28.

Alkeishiukkastutkimus on hurjasti kehittynyt. On rakennettu säieteoriat, kvarkeista ymmärretään paljon enemmän kuin aikaisemmin ja on rakennettu paljon teknisiä sovellutuksia ja laitteita, mitkä hyödyntävät saatua uutta tietoa mm. kvanttimekaniikkaa. Lasereiden ja tietotekniikan käyttö on räjähdysmäisesti lisääntynyt.

Kirjoja, joiden tekemisessä olin mukana.

Opinnot jatkuvat Tampereella

Tampereelle muuttaminen merkitsi myös opintojen jatkamista. Rauno Pääkkönen oli täyttänyt 33 vuotta ja hän etsi aktiivisesti jatko-opintomahdollisuuksia.

Pääkkönen oli anonut ja saanut opiskelupaikan Kuopion yliopiston työ- ja ympäristötieteiden laitokselta, professori Pentti Kalliokosken ohjauksessa, mutta tämä suunnitelma ei toteutunut.

Yhteistyö Tampereen teknillisen korkeakoulun kanssa sen sijaan toteutui ja lisensiaattiopinnot käynnistyivät.

- Tentin fysiikan ja mittaustekniikan kirjoja professori Gunnar Graeffelle sekä professori Olli Aumalalle.
- Suunnittelin Puolustusvoimien aseisiin liittyvän pientaajuuden melun tutkimuksia ja kuulonsuojaintutkimusten kehittämistä.
- Rakensimme kummastusta herättäneen pientaajuuden melun kammion, mihin mahtui vain pää surffikaulurin kautta. Jyrki Järvinen Kemiralta ideoi kanssani kammiota ja järjesti myös erään tuttunsa rakentamaan varsinaisen kammion.
- Pientaajuuden melun tutkimushankkeisiin sain kaverikseni silloisen teekkarin Juha Tikkasen. Tikkasesta tuli myöhemmin tohtori ja parin mittalaitteita valmistavan yrityksen toimitusjohtaja.

Vuonna 1988 tarkastettiin tekniikan lisensiaatin työ, joka käsitteli pientaajuista melua. Samalla valmistui tutkinto ja Rauno Pääkkösestä tuli tekniikan lisensiaatti, yliopistopohjalta.

Lamaa, plussia ja miinuksia

Vuosina 1987-1990 tehtiin kovasti töitä ja koettiin lamaa edeltävä kuohuntavaihe. 1990-luvun lama vaikutti myös Työterveyslaitoksen toimintaan.

- Tilannetta pohdittiin yhdessä Hannu Riipisen kanssa. Yritimme suunnitella toimintaa niin, ettei laitos sortuisi seuraavan laman kourissa.

Työterveyslaitoksella oli vielä laman alkaessa voimassa kahdenvälisiä yhteistyösopimuksia. Niiden ansiosta Rauno Pääkkönen pääsi vierailemaan yhteistyölaitoksissa Budapestissa, Berliinissä ja Dresdenissä, Moskovassa ja Varsovassa.

Matkat havainnollistivat tilannetta sen aikaisessa Itä-Euroopassa ja lisäsivät ymmärrystä näistä yhteiskuntajärjestelmistä. Samalla ne antoivat varsin kirkkaan näkökulman siitä, kuinka alkeellisissa teknisissä olosuhteissa nämä laitokset tekivät tutkimustyötään.

Lama-ajan keskellä tarjoutui mahdollisuus kokeilla opettajan työtä, lehtorina Tampereen teknillisessä oppilaitoksessa.

- Anoin ja sain toimivapaan Työterveyslaitokselta. Siirryin lehtorin virkaan sen aikaiseen Tampereen teknilliseen oppilaitokseen. Olin hakenut virkaa ja näytöstunnin jälkeen minut valittiin.
- Aiheenani oli väliaineen vastus. Sain hyvän arvosanan (4/5).
- Näytöstunnilla esittelin pölyhiukkasten ominaisuuksia, jäähdytyskennon ja rotametrin toimintaa ja muita tavanomaisia väliaineen vastukseen liittyviä asioita.

Tampereen teknillinen oppilaitos oli siihen aikaan valtion koulu, mutta 1990 -luvulla siitä alettiin tehdä ammattikorkeakoulua. Uudistuksen myötä se siirtyi Tampereen kaupungin kouluksi.

Vuonna 1991 Rauno Pääkkönen täytti 40 vuotta. Lamavuosiin osui myös työuran välitilinpäätös. Pitäisikö jatkaa vai etsiä uutta? Fysiikka ja tieteentekeminen kiinnostivat edelleen, mutta millainen organisaatio tukisi parhaiten omia tavoitteita?

- Väitöskirjani oli vireillä, koin tehneeni väsymykseen asti – eli noin 15 vuotta – fysikaalista työhygieniää ja halusin vaihtelua.

Työ fysiikan opettajana osoitti, mitä Tekun opettajan työ on. Opettaja toistaa itseään eri luokille, joutuu korjaamaan valtavan määrän erilaisia kokeita, tekee paljon töitä opetustyön lisäksi.

- Siihen aikaan opettaja sai huomattavasti parempaa palkkaa kuin Työterveyslaitoksen työhygieenikko. Kun vertasin lehtorin ja työhygieenikon töitä, vastassa oli sekä plussia että miinuksia.

- Teimme laman jälkeen monia Työterveyslaitoksen talouteen ja tehokkuuteen vaikuttavia kehitystoimenpiteitä.

Rauno Pääkkönen päätti jäädä Työterveyslaitoksen palvelukseen. Valinta oli tutkimuksesta ja tiedosta kiinnostuneelle helppo. Taloudelliset perustelut eivät sittenkään painaneet tarpeeksi.

- Työterveyslaitoksen tietovirta oli huikaisevan paljon parempi kuin sen aikaisen teknillisen oppilaitoksen.

- Lopulta tietovirta ja aluetyöterveyslaitoksen toiminnan kehittäminen olivat ne viimeiset tekijät, jotka saivat minut tulemaan takaisin, vaikka Työterveyslaitoksen työhygieenikon toimi oli heikommin palkattu.

- Sittemmin myös ammattikorkeakoulujen tietopalvelua on jouduttu voimakkaasti kehittämään. Hyvä niin.

Vuodet 1991-1994 Pääkkönen oli lehtorin virassa, mutta päätoimisesti hän hoiti tätä virkaa vain yhden lukuvuoden.

- Teknillisellä oppilaitoksella ollessani sain suoritetuksi myös teknillisten oppilaitosten opettajakoulutuksen ja sitä myötä sain yliopettajan pätevyyden, mistä on minulle ollut paljon hyötyä kaikessa opetustyössäni niin teknillisellä oppilaitoksella kuin Työterveyslaitoksellakin.
- Opettajakoulutusta oli juuri voimakkaasti muutettu ja siirrytty kasvatustieteen opinnoista käytännön opettamisen kehittämiseen.
- Olimme opetusharjoittelussa olleiden kollegoideni kanssa tästä erittäin tyytyväisiä.

Opettajakoulutuslaitos kamppaili voimakkaasti olemassaolostaan eivätkä monet opettajat tahtoneet sitä arvostaa.

- Tosiasia kuitenkin on, että teknisen ja luonnontieteellisen koulutuksen saaneet ja työelämässä pitkään olleet opettajat tarvitsivat ja tarvitsevat ehdottomasti pedagogista näkemystä opetukseensa.

Väitöskirja valmistuu

Rauno Pääkkösen väitöskirja *Low-Frequency Impulse Noise and Its Attenuation by Hearing Protectors and Other Technical Means* valmistui vuonna 1993, viimeistelyvaiheen takaiskujen jälkeen. Samalla tuli myös tekniikan tohtorin tutkinto valmiiksi.

- Sinisilmäisyydessäni ajattelin väitöskirjani yhdeksi tarkastajaksi tanskalaista akustiikan professoria, mutta hän asettui vastustamaan väitöskirjaani, perusteena Tanskan tiukat tohtorinvaatimukset.
- Ohjaajani Gunnar Graeffe kanssa kävimme muutaman tiukan keskustelun tanskalaisen professorin kanssa vapun aikaan 1992.
- Otin aikalisän, otin huomioon esitetyn kritiikin ja kirjoitin väitöskirjaani monelta osin uudelleen.

Tampereen teknillinen korkeakoulu esitti myös uusia tarkastajia. Tehtävään valittiin dosentti Jussi Pekkarinen ja professori Matti Karjalainen. Lisäksi käsikirjoituksen luki dosentti Eero Lampio professori Karjalaisen pyynnöstä. Uudet tarkastajat olivat valmiit korjausten jälkeen hyväksymään väitöskirjan, jota Rauno Pääkkönen pääsi puolustamaan professori Kalevi Kalliomäkeä ja Jussi Pekkarista vastaan.

Väitöskirja käsitteli pientaajuista melua ja sen torjumista teknillisillä keinoilla ja kuulonsuojaimilla. Väitöskirja oli niin sanottu nippuväitöskirja asemelun ja kuulonsuojaintutkimusten artikkeleista.

Väitöskirja oli Työterveyslaitoksen monien väitöskirjojen tapaan hyvin kokeellinen, jolloin teoreettinen sekä mallintava osuus oli niukahko. Samoin kysymys siitä, miten paljon tieteen rajoja on väitöskirjassa siirretty eteenpäin, ei ehkä tullut riittävästi esiin.

- Kaikesta kritiikistä huolimatta pystyin kehittämään kuulonsuojaimien vaimennusominaisuuksiin liittyvää tietämystä, selvitimme monia asemeluun liittyviä parametreja ja riskejä sekä veimme pientaajuisen impulssimelun ymmärrystä eteenpäin.

Kaikki jatko-opinnot oli suoritettu työn ohella, lukuun ottamatta vain lyhyitä aikoja virka- tai toimivapaalla.

- Väitökseen liittyi karonkka ja asiaankuuluvat juhlat, joita etukäteen kovasti jännitin. Väitöstilaisuuden karonkassa pidin ensimmäisen julkisen puheeni, vaikka olin pitänyt luentoja erilaisille kohderyhmille opiskeluajoista lähtien.

- Nykyään joudun pitämään puheita ajoittain ja siinäkin yritän kehittyä. Kaikki onnistui kuitenkin hienosti. Jälkeenpäin voin todeta, että tohtorin tutkinnosta ja väitöksestä on seurannut minulle monia mahdollisuuksia mennä eteenpäin.

Väitöskirja kaikkine vaikeuksineen kehittää myös tutkijan näkemystä ja auttaa näkemään merkittävät asiat myös työelämää kehitettäessä.

*Olen pukenut frakin päälleni
kotona ja vaimoni vie minut korkeakoululle.
Menen hermostuneena
korkeakoulun ravintolan kabinettiin odottamaan.
Sinne tulevat jonkun ajan kuluttua väitökseni kustos
sekä molemmat vastaväittäjäni.*

Itsensä voittaminen

Olen melkoisen hermostunut ja jännittynyt, vaikka minulla on runsaasti kokemusta erilaisista tilaisuuksista. Onhan tämä kuitenkin minun ainutkertainen ja oma väitöstilaisuuteni. Olen tilannut kabinettiin hieman kevyttä ruokaa ja alamme vaivautuneesti syödä, keskustellen niitä näitä. Syömme ja odottelemme tilassa noin tunnin.

Sitten lähdemme kävelemään muodostelmassa luentosaliin. Sali on täynnä ihmisiä, jotka nousevat seisomaan sinne tullessamme. Asetumme paikoillemme. Katselen salissa monia minulle tuttuja ihmisiä ja järjestelen paperini ja materiaalini valmiiksi. Käymme läpi väitöstilaisuuden vaatimat vuorosanat ja aloitan avauspuheenvuoroni. Itseni voittamisen kannalta tilanne ja suurin osa jännittämisestäni on osaltani ohi.

Olin etukäteen ajatellut väitöstilaisuuteni olevan kauhistuttava kokemus. Jännitin sitä etukäteen kovasti. Vaikka asiatasolla tunsin ja tiesin kaiken hyvin, alku jännitti.

Alkujännitys kulminoitui ravintolan kabinettiin ja tilanteeseen ennen väitöksen alkua. Kun nämä oli ohitettu, tilanne oli käsissäni ja hallinta palasi. Olin jälleen kerran voittanut itseni, vaikka etukäteen väitöstilaisuus oli tuntunut lähes mahdottomalta.

Tämänkaltaisen itsensä voittaminen luo positiivista energiaa ja antaa itsetuntoa. Jouduin kuitenkin etukäteen kamppailemaan ja tekemään paljon työtä itseni kanssa. Ajattelin, uskallanko viedä asioita edes väitökseen asti.

Uskon, että monet saattavat jättää elämänsä tai uransa kannalta tärkeitä asioita saavuttamatta, kun eivät uskalla voittaa itseään. Näin on käynyt joidenkin asioiden suhteen myös omalla kohdallani.

En ole koskaan pitänyt juhlista. Jostakin syystä olen aina niitä jännittänyt. Nuorempana reagoin tähän tilanteisiin niin sanotulla kahvikuppineuroosilla ja muillakin tavoilla. Olen muutaman kerran jättänyt menemättä mielestäni jännittäviin tilanteisiin.

Vanhemmiten olen tottunut tilanteisiin ja en enää kiinnitä niihin niin paljon huomiota. Ehkäpä itsensä voittaminen on tuonut omanarvontuntoa.

Kysymys ei välttämättä ole itsensä voittamisesta, vaan enemmänkin tilanteisiin tottumisesta. Toisaalta, jos joku tilanne riittävästi inhottaa, miksi sitten ehdoin tahdoin pitää osallistu? Tilanteita ennakolta arvioitaessa pohditaan hyviä ja huonoja puolia, niin kuin asioita harkitessa yleensäkin.

Voiko itsensä voittaminen olla huono asia? Menettääkö siinä jotain? Ainakin kysymys on tilanteista, joissa ahdistuu. Ahdistuminen on

tuskallista. Kehittyäkseen täytyy sietää tuskaa, mutta samalla menettää itsestään jotain.

Ilmeisesti itsensä voittamisessa toteutuu jokin kohtuus. Ei liene järkevää koko ajan taistella itseään vastaan, mutta joskus se on terveellistä. Varsinkin negatiivisten tekijöiden poisoppiminen luo positiivisen lopputuloksen.

Ensimmäiset luentoni ja puheeni erilaisissa tilaisuuksissa olivat minulle vaikeita. Kuitenkin vähitellen kokemukseni myötä olen oppinut hallitsemaan tilanteet ja nykyisin luentojen pitäminen on minulle jopa miellyttävää. Kun aloittelin englanninkielisten luentojen pitämistä, epäilyt siitä, ettei kielitaitoni riitä, pakottivat minut monesti voittamaan itseni.

Vanhenemisessä on se hyvä puoli, että on läpikäynyt monia tilanteita ja selviytynyt niistä. Sitä sanotaan kokemukseksi ja nautin siitä nykyään täysillä. Oman kokemukseni kautta voin nähdä monien minua nuorempien ihmisten tuskan taakse ja yritän omalta osaltani luoda tähän tuskaan helpotusta.

Itsensä voittamista on myös vihan ja tunteiden hallinta. Tietyissä tilanteissa ihmisen pitää hallita tunteensa, mutta tunteiden patoaminen on epäterveellistä ja johtaa pitkällä aikavälillä ongelmatilanteisiin.

Tunteita ja viettejä vastaan taistelu voi olla varsin epätoivoista työtä. Jos kokee, että elämästä puuttuu vaikkapa läheisyys, kaikki elämän värit alkavat haalistua. Kun ongelmiaan on yrittänyt sietää muutaman vuoden, alkaa tuntua masennus ja toivottomuus. Tässä kokemus kääntyy kielteiseksi.

Luulen, että nimenomaan miehet eivät oikein tunnista tunteitaan ja viettejään, jolloin tapahtuu masentumista tai rajuja ylilyöntejä. Niitä

voivat olla raiskaus tai itsemurha. Tietysti tällaisiin tekoihin on monia syitä, mutta osatekijöistä asiat yleensä koostuvat.

Itsensä voittamiseen liittyy itsensä hyväksyminen. Tyytymättömyys omaan itseen voi käynnistää pohdinnan itsensä voittamisesta ja muutakin toimintaa. Esimerkiksi naisille tyypillinen kasvojen tai vartalon virheiden pohdinta johtaa kauneusleikkauksiin, laihdutuskuureihin, masennukseen ja niin edelleen. Itsensä hyväksymistä pitäisi nykyistä enemmän suosia.

Me olemme kaikki erilaisia ihmisiä niin fyysisten kuin henkistenkin virheidemme ja puutteidemme osalta.

Itsensä voittaminen on tahtojen taistelua. Toisaalta haluaa – toisaalta ei. Voi vain kuvitella, minkälaista itsensä voittamista vaatii sotilaalta kuoleman vaarassa toimiminen. Ilmeisesti synnyttäminen saattaa olla naiselle itsensä voittamisen paikka.

Ilmeisesti itsensä voittaminen on parhaiten ymmärrettävissä lyhytaikaisena ja kertaluonteisena tapahtumana. Jos täytyy voittaa itsensä päivä toisensa jälkeen, seurauksena on uupuminen, masennus ja jatkuva tyytymättömyys. Onnellisessa tilanteessa syntyy tottumista, jolloin itsensä voittaminen on kerta kerralta helpompaa.

Kuinka itsensä kanssa taistelu voi olla niin vaikeaa? Emmekö pysty vain tekemään päätöstä ja pysymään sen takana. Itsensä voittamisen taistelu lähtee vaihtoehtojen miettimisestä, epäonnistumisen riskien pohtimisesta sekä yrittämisen ja periksi antamisen taistelusta. Tilanteiden hallitsemattomuus, siitä seuraavat pelot sekä tunteen ja järjen ristiriita voivat olla alkusyitä. Ihmisen rikkauteen kuuluu, että asioita voi tarkastella monesta näkökulmasta.

Eroaako itsensä voittaminen jotenkin miesten ja naisten elämässä? Sanotaan, että miesten on purtava hammasta, tunteita ei saa näyttää ja miehen täytyy kestää. Naisen sallitaan purskahtaa itkuun, nainen voi antaa periksi ja naisen pitää näyttää tunteensa. Onko tässä eroavuutta ja jos on, mitä siitä seuraa? Onko liian rohkeaa väittää, että osittain näistä syistä naiset elävät keskimäärin 10 vuotta miehiä pitempään, he tekevät huomattavasti vähemmän itsemurhia kuin miehet ja niin edelleen.

Onko siis itsensä voittaminen liian kovaa leikkiä miehillekin pitkällä aikavälillä? Äsken julkaistiin tutkimus, missä nuorten 30 - 40 vuotiaiden naisten todettiin tutkimuksessa voivan huonosti. Onko tämä seurausta naisten miehistyneistä otteista niin työssä kuin kotonakin?

Aikaisempina vuosikymmeninä miesten oli selvittävä. Selviämisen vaihtoehto oli syrjäytyminen. Tänä päivänä miehille hyväksytään epäonnistumisia ilman että koko elämä luhistuu. Tässä yleisessä epävarmuuden lisääntymisissä saattaa olla myös aineksia miesten elämän laadun paranemiseksi. Sen sijaan naisten tavoitellessa tasa-arvoisuutta vaaraksi muodostuu, että naiset omaksuvat myös niitä miehisyys-teen liittyviä stressaavia ja negatiivisia asioita, joita miesten maailmaan on kuulunut. Ehkäpä tämäkin kokeiluvaihe täytyy tehdä.

Me kaikki kamppailemme itsemme kanssa - joku enemmän, joku vähemmän.

FYSIKAALISEN TYÖHYGIENIAN KEHITTÄJÄ

NH 90 helikopterikokeiden lentäjät ja tutkijat.

Tohtori, erikoistutkija, dosentti

Työterveyslaitos huomioi Rauno Pääkkösen tekniikan tohtorin arvon nimittämällä hänet vuoden 1994 alusta erikoistutkijan toimeen.

Koska Pääkkönen oli ainoa fysikaalisten tekijöiden asiantuntija aluelaitoksella, toimenkuva ei käytännössä paljonkaan muuttunut.

- Koin silloin, että en päässyt kehittymään ammatillisesti siinä määrin kuin olisin halunnut. Rutiinitöiden tekemiseen en saanut mistään apua.

- Fysikaalisen työhygienian merkitystä ei aluetyöterveyslaitokselamme haluttu lisätä.

Uusiin tehtäviin hakeutuminenkaan ei ollut realistinen vaihtoehto. Elettiin laman jälkeistä aikaa, eikä vapaita työpaikkoja ollut tarjolla. Kaikki pitivät viimeiseen asti kiinni työpaikoistaan.

Väittelemine ja opinnot kehittivät tutkijan ammattitaitoa. Julkaisuja syntyi yhä enemmän 1990-luvulla. Samaan aikaan alkoi myös tulla pyyntöjä erilaisten julkaisujen tekemiseksi mm. käsikirjoihin.

Julkaisuja kertyi niin paljon, että niiden ansiosta Rauno Pääkkönen saattoi hakea fysikaalisen työhygienian dosenttuuria Tampereen teknilliseltä korkeakoululta.

Vuonna 1996 vietettiin Teknillisellä korkeakoululla pieni juhlahetki, kun 45-vuotiaalle tohtori Pääkköselle oli myönnetty dosenttuuri. Mukana olivat arvostetut opettajat, rehtori Timo Lepistö ja turvallisuustekniikan professori Markku Mattila.

Dosenttuuri lakkautettiin vuodenvaihteessa 2014-2015. Perusteluna lienee eläkeiän saavuttaminen.

Kirjoittaminen oli tutkijan työn kannalta hyödyllistä ja kiinnostavaa työtä. Kirjoittaessa ajatukset jäsentyvät ja näkemyksille on haettava perustelut. Julkaisujen tekeminen hälvensi rutiinitöiden puuduttavaa

vaikutusta, mutta työn varjopuoli oli se, että kirjoitusten ääressä oli uurstettava iltaisin ja viikonloppuisin sekä loma-aikana.

Työterveyslaitokselle 1990-luvun loppupuoli toi käänteen, kun tuotannollinen tulos parani.

Rauno Pääkköselle tämä tulos merkitsi kuitenkin myös jatkuvia yli-, iltaja- ja viikonlopputöitä. Lepohetkiä oli liian vähän, mistä seurasi lisääntyvä väsymys, joka aikanaan kostautui.

Parhaat, pahimmat työvuodet

Viidenkymmenen vuoden ikä lähestyi. Rauno Pääkkönen eli uransa tuotteliainta aikaa. Hän kirjoitti kirjoja, oli aktiivisena toimijana mukana kirjoja ja opetusmateriaaleja tuottavissa työryhmissä. Vaativia, vertaisarvioituja artikkeleita julkaistiin tiuhaan.

Julkaisutahti kiihtyi nopeasti. Liian nopeasti.

Vuonna 1993 tarkastettiin väitöskirja. Väitöstyön jälkeen tehtiin useita kirjoja ja opetusmateriaaleja, monet työryhmien kanssa.

- Sain valmiiksi muiden kanssa monia koulutusmateriaaleja, mm. työsuojelun peruskurssikirjan uuden painoksen.
- Tampereella tein paljon yhteistyötä Salme Rantasen kanssa ja kansainvälisten kirjojen toimittamisessa tohtori Dag Brunen kanssa.
- Julkaisujen tavoitteena oli lisätä erilaisille haittatekijöille altistuvien ihmisten tietoisuutta melusta ja siihen liittyvistä riskiarvioinneista.

Samalla saatiin laajennettua alun perin tapaturmien torjuntaan suunniteltujen riskinarviointien soveltamismahdollisuuksia. Niitä voitiin ulottaa myös työhygieniaan ja ergonomiaan sekä myöhemmin myös psykososiaalisiin kuormitustekijöihin.

50-vuotispäivänsä aikaan Rauno Pääkkönen oli tehnyt sarjan kirjoja ja niiden ohella laatinut yli 200 artikkelia ja julkaisua. Vuosittain hän oli laatinut palvelutyöhön liittyen yli 50 lausuntoa. Koulutustunteja kertyi yli 300 vuodessa.

Kunnioitettava, komea määrä työtä ja saavutuksia.

Työt olivat vieneet aivan liikaa voimavaroja.

Varoitusmerkkejä

Rauno Pääkkönen oli onnistunut kaikessa muussa paitsi oman työmääränsä hallitsemisessa. Työkuorma oli ollut liian suuri, se oli kasvanut kuin huomaamatta. Rasitus, pitkät työpäivät ja työhön liittyvä, ajoittain ankarakin kritiikki veivät tutkijan masennuksen rajoille keväällä 2002.

Kymmenen vuoden aikana kumuloitunut väsymys oli alkanut väitöskirjan kirjoittamisesta. Tanskalaisen professorin antama kova kritiikki oli ensimmäinen takaisku, joka johti työlääseen toipumiseen.

Kymmenen vuoden kuluttua, Vapun tienoilla 2002 annettu uusi, työhön liittyvä ankara arvostelu vei uupuneen masennukseen. Onneksi ystävät tukivat ja auttoivat jaksamaan kesälomaan asti.

- Elämäkokemuksesta oli kertynyt runsain mitoin, siitä oli paljon ammennettavissa. Työni ja elämäni on ollut erittäin mielenkiintoista ja suurimmalta osin onnistunutta.

- Positiivista oli myös, että työtäni myös arvostettiin nimittämällä minut vanhemman tutkijan toimeen, muistaa Rauno Pääkkönen kiittää organisaatiota.

Rauno Pääkkönen ei ollut työpaineiden keskellä kyennyt näkemään, kuinka kasvava rasitus vei voimia. Kun vaikeudet oli voitettu, tapahtunutta on ollut helpompi analysoida.

- Työmäärän hallinta oli haaste. Rutiinityöt olivat vähentyneet ja viisaiden kiteytysten laatimisen olisi siksi pitänyt olla helpompaa.
- En joutunut käyttämään ketään hyväksi. Pystyin tekemään asioita omien aineistojeni perusteella, pystyin toimimaan omien ansioitteni varassa.
- Tämä on ollut varsin harvinainen tilanne, johon monella ei ole koskaan mahdollisuuksia. Toisten olkapäillä ratsastamisesta on aina seuraamuksia.

Akateeminen ura, uusia avauksia

Loman aikana voimat alkoivat palautua ja Rauno Pääkkösen työura vanhempana tutkijana Tampereen aluetyöterveyslaitoksella jatkui. Työnkuvaan kuului asiakkaiden palvelua ja tutkimusta.

Työterveyslaitoksen tilanne oli vakaa. Laitoksella oli alettu miettiä pääjohtajan vaihdosta ja sen myötä tapahtuvia mahdollisia muutoksia. Palvelutoiminnassa riitti asiakkaita ja tutkimuksessa oli kiinnostavia aiheita.

Tohtorin tutkinto avasi uusia mahdollisuuksia. Asiantuntemukselle oli tarvetta.

- Olin elämäni ensimmäisen kerran Työterveyslaitoksen edustajana eduskunnassa. Aiheena oli sähkömagneettisten kenttien direktiiviehdotus.
- Sain myös toimia Pär Lundquistin vastaväittäjänä väitöstilaisuudessa Uumajan yliopistolla. Väitös koski opetustyön melua.
- Kävin loppuvuodesta puhumassa kaksi kertaa Latviassa työhygieenisestä riskien arvioinnista, missä kuulijoina oli pääasiassa Baltian ja Itä-Euroopan maiden työsuojelun asiantuntijoita.
- Toimin vastaväittäjänä kollegalleni Esko Rytköselle hammaslääkärin porien meluun ja tärinään liittyvästä tutkimuksesta.

Vuonna 2005 järjestettiin NIVA kurssi Petroskoissa, Venäjällä. Kurssin otsikko oli *First Russian Course on Occupational Health Risk Assessment and Management*. Rauno Pääkkönen joutui – sattumalta – kurssin johtajaksi.

- Puhuin kurssilla useissa yhteyksissä riskinarvioinnista ja tutustuimme luoteisvenäläisiin työsuojelutarkastajiin.
- Petroskoissa oli vielä suomalaisillekin tuttuja muistomerkkejä, mm. Otto-Ville Kuusisen patsas katseli Ääniselle, samoin Pietari Suuren patsas oli rannassa.

Matka oli mielenkiintoinen. Kun Rauno Pääkkönen saapui Suomeen, pohdinnat uuden Työterveyslaitoksen organisaation miehityksestä ja tiimipäälliköistä olivat jo alkaneet.

- Kävin Petroskoista tullessani Helsinki-Vantaan lentokentällä alustavan keskustelun osaamiskeskuksen johtajan Hannu Anttosen kanssa tulevaisuudestani.

Rauno Pääkkönen tiivistää vuosien 2000-2005 kokemuksia:

- Nämä vuodet olivat mielestäni innostavinta, monipuolisinta ja vaikuttavinta aikaani Työterveyslaitoksella.

Uuden organisaation rakentaminen vuodesta 2006 eteenpäin muutti työtä toisella tavalla raskaaksi, ja entisille tärkeille asioille ei enää jäänyt aikaa ainakaan hyvällä omallatunnolla.

- Ainakin minulle kävi niin, että monet vaikuttavimmista töistä osuivat 50 ikävuoden alueelle.
- Tämä ei ole aivan sattumaa, koska tuossa iässä on jo kertynyt erilaista kokemusta teoreettisen koulutuksen ympärille ja alkaa olla kypsä ottamaan sellaisia kantoja, mitä ei vastavalmistuneena pysty.
- *Tuon ikäisellä alkaa myös olla suhteellistamisen kykyä, joka vain paranee oikeissa olosuhteissa ikävuosina 50-70.*

Kohderyhmänä rauhanturvaajat

Rauno Pääkkönen tutustui Puolustusvoimien organisaatioon ja toimintakulttuuriin jo asevelvollisuusaikanaan. Erikoisupseerikoulutus antoi hyvän pohjan myöhemmälle yhteistyölle. Yhteistyö Puolustusvoimien eri yksiköiden kanssa on jatkunut kautta koko työuran ajan, vuodesta 1976 vuoteen 2014, siis eläkevuosiin asti.

- Puolustusvoimat on minulle ollut monella tavalla tärkeä alue: sotilasalan työsuojelun kehittämisessä, viestinnän kehittämisessä, oman sotilasurani näkökulmasta, puolustusvoimien säteilyturvallisuuden neuvottelukunnan kautta sekä asiantuntijana erilaisissa työryhmissä.

- Puolustusvoimien kautta olen myös päässyt tuote- ja laitekehitykseen, hankintatoimintaan, laitteiden vastaanottoon ja moneen muuhun alueeseen, mihin on muuten niin vaikeaa saada asiantuntemusta ja osaamista. Ajattelen, että myös puolustusvoimat on hyötynyt työpanoksestani silloin, kun osaamistani on tarvittu.

Vuonna 2001 Puolustusvoimat alkoi hyödyntää Rauno Pääkkösen asiantuntemusta myös rauhanturvaajien työolojen kehittämisessä. Yhteistyö alkoi matkalla Kosovoon.

Kosovon matka Työterveyslaitoksen pääjohtaja Jorma Rantasen ja Puolustusvoimien työterveyshuollon ylilääkärin kommodori Kyösti Lehtomäen kanssa aloitti vierailujen sarjan. Seuraavana vuonna tehtiin vielä kaksi vierailua Kosovoon. Kosovon ja rauhanturvaajien ongelmat ja riskit tulivat tutuiksi.

- Kävin myös Puolustusvoimien ja puolustusministeriön edustajana Yhdysvalloissa, Kööpenhaminassa ja Oslossa sekä olin mukana puolustushallinnon seminaareissa, joihin osallistui edustajia Yhdysvalloista ja Englannista.

- Näiden vierailujen tavoitteena oli yrittää saada rauhanturvaajille mahdollisimman hyvät työolot. Pyrimme arvioimaan jo ennalta niitä riskejä, joita rauhanturvaajat ja sotilaat kohtaavat.
- Vaikka näitä asioita yritetään arvioida monin eri tavoin, lääkintätiedustelun ja rauhanturvaajien kokemusten kautta, katsoimme, että oli tarpeen myös käydä paikan päällä, tutustumassa tilannekuvaan eri maissa.
- Uskon, että matkoista on ollut hyötyä ja jos jotakin olisi sattunut, olisimme paremmin selvillä taustoista.

Vuonna 2004 tehtiin matka Kabuliin, Afganistaniin. Sielläkin mietittiin rauhanturvaajien riskejä.

- Afganistan on vaarallisin paikka, missä olen käynyt rauhanturvatehtävien riskejä selvittelemässä. Tuloamme edeltävällä viikolla oli surmattu norjalainen rauhanturvaaja ohjuksella, kun hän oli ollut ajamassa maantiellä. Tapahtuma tietysti vaikutti tunnelmaan.
- Tästä johtuen mekin liikuimme panssaroiduilla ajoneuvoilla ja minullakin oli aina ulkona liikkuessa luotiliivit.

Matkalla olivat mukana puolustusvoimien ylilääkäri Pentti Kuronen ja työterveyshuollon ylilääkäri Kyösti Lehtomäki. Meno- ja tulomatkalla yövyttiin Yhdistyneiden arabiemiirikuntien Dubaissa.

- Olin myös monissa yhteyksissä puolustusvoimien riskeihin liittyen yhdysvaltalaisen sotilasvierailun aikana.
- Naton kokouksessa Uumajassa kerroin Kosovosta saamiani kokemuksia.

Loppuvuonna 2005 Rauno Pääkkönen oli kutsuttuna asiantuntijana puolustusministeriön kokouksessa, aiheena ampuma-aseiden melu. Mukana oli myös everstejä Venäjän puolustusministeriöstä.

- Toinen työ Puolustusvoimille ja siellä materiaalilaitokselle liittyi panssarimiesten päähineiden kehittelytutkimuksiin, jonka loppuraportti valmistui vuoden lopulla.
- Päähinetyössä ajoimme paljon uusilla cv-90-30 taisteluajoneuvoilla ja haimme ratkaisuja vaunujen kouluttajien meluallistumisen vähentämiseksi.

Vuoden 2005 keväällä asiantuntijat kävivät katsomassa rauhanturvaajia Bosnia Tuzlan alueella Althea-hankkeeseen liittyen.

- Eniten mieleen jäivät kerrostalot ja niiden perustuksissa sekä kellareissa olleet kosteusvauriot. Kävimme maaseudulla katselemassa tuhoja ja jälleenrakennusta. Maa oli kaunis keväällä, mutta miinavaaroja oli monissa paikoissa.
- Kantavana aiheena tällä käynnillä oli henkisten kuormittavuustekijöiden arviointi rauhanturvatyössä, mistä sittemmin kirjoitimme artikkelin sotilasalan lehteen.

Vuonna 2006 saatiin päätökseen ympäristöministeriön hallinnoima työryhmähanke Puolustusvoimien ampumaratojen maankäytöstä.

- Rauno Pääkkönen toimi pysyvänä asiantuntijana koko hankkeen ajan ja kirjoitti mietintöön akustiikan alueen ydinasiat Asko Parrin ja Sirkka-Liisa Paikkalan kanssa.
- Vuoden lopulla pidettiin pohjoismaisen taistelujoukon suunnittelukokous Tukholmassa, missä riskinarviointi oli merkittävässä roolissa.

Vierailut rauhanturvaajien asemapaikoissa jatkuivat vuonna 2007.

- Pääsin vielä kerran rauhanturvaajien riskejä tarkastelemaan, tällä kerralla Libanoniin.
- Libanonin käynti oli mielenkiintoinen, vaikka teimmekin paikalla kovasti töitä, mm. riskihaastattelujen analysointien merkeissä.

- Pääsimme myös käymään Kiamissa, missä suomalainen sotilastarkkailija oli kuollut vähän aikaisemmin.
- Samoin ajoimme Israelin vastaista rajaa pitkiä matkoja ja tarkastelimme tukikohtia rajan pinnassa. Paluumatkalla vietimme päivän Beirutissa, mikä oli myös hieno kokemus.

Tunnustuksia ja tutkimuksia

Puolustusvoimien kanssa tehty yhteistyö toi myös tervetullutta tunnustusta. Vuonna 2000 Puolustusvoimien komentaja myönsi Rauno Pääkköselle sotilasansiomitalin. Mitalin luovutti Puolustusvoimien ylilääkäri, kenraali Timo Sahi.

- Samana vuonna annettiin kiitokseksi maanpuolustuksen hyväksi tehdystä työstä myös toinen kunniamerkki, Vapaussodan Perinneliiton Sininen risti.

Vuonna 2009 Rauno Pääkkönen ylennettiin kapteeniksi.

Rauno Pääkkönen arvostaa saamiaan tunnustuksia.

- Palkitseminen auttaa kestäämään. Se on ollut tarkoituksena myös sodassa tehtävällä palkitsemisella.
- Olin aikaisemmin 1990-luvun loppupuolella kirjoittanut esimiehilleni Tampereen aluetyöterveyslaitoksella palkitsemisen tarpeellisuudesta yleisellä tasolla. Jos jotakin silloisessa työyhteisössäni kritisoin, juuri palautteen puuttuminen oli silmiinpistävää.
- Tietysti palkitsemisessa ja rankaisemisessa on se ominaisuus, että kun yhtä kehuu, toiset kokevat, että heitä haukutaan.
- Eli tässä toteutuu vanha sanonta harakan nokan ja pyrstön tarttumisesta tervaan.

Palkintojen ja tunnustusten luovuttamiseen liittyy usein jonkinlainen isompi tai pienempi juhlahetki. Nämä tilaisuudet ovat olleet erityisen

tärkeitä sellaisina aikoina, jolloin työilmapiiri ei ole ollut paras mahdollinen. Tunnustus antaa vahvistusta sille, että työllä kaikesta huolimatta on merkitystä.

Kenraali Pentti Kuronen, Puolustusvoimien ylläkäri, väitteli tohtoriksi Oulun yliopistossa vuonna 2004. Rauno Pääkkönen oli mukana väitöstilaisuudessa ja karonkassa, koska oli ollut mukana useimmissa hänen artikkeleissaan.

- Tilaisuudet olivat mieleenpainuvia ja professori Ilmari Pyykkö arvioi väitöskirjaa lempeästi. Kysymyksessä oli lentomeluun liittyvien tutkimuksien koonti, mistä esimerkkejä olivat hävittäjien ylilentojen aiheuttamat kuulovaurioepäilyt, hävittäjien ylilennätykset sekä hävittäjälentäjien kuuloon liittyvät selvitykset.

- Olimme tehneet Pentti Kurosen kanssa tutkimuksia 1980-luvulta alkaen ja olin samalla saanut tutustua moniin tärkeisiin ilmavoimien osa-alueisiin.

ASIA NTUNT IJAN ENERGIATIIMI

*Ampumaradan ympäristömelumittauksia vuonna 2007. Vasemmalta
Timo Markula, Tapio Lahti ja Asko Parri*

Tiimipäälliköksi

Työterveyslaitoksen organisaatiomuutosta suunniteltiin 2000-luvun ensimmäisinä vuosina. Rauno Pääkkönen oli työssä mukana ja puhui tärkeiksi osoittautuneiden riskinarviointien puolesta.

- Yritimme myös rakentaa teemaa työsuojelutoiminnan kehittämiseksi, mutta emme onnistuneet kokoamaan siitä toimivaa pakettia.
- Samalla alkoi selvitä, että aluetyöterveyslaitokset lakkaavat olemasta omina yksikköinä. Niistä tehtäisiin toimipisteitä, joita hallinnoidaan valtakunnallisten tiimien toimesta ja joissa aluejohtaja toimii johdon edustajana.
- Hain kahta päällikkyyttä, riskinarviointitiimiin ja energiatimiin. Lopulta minusta tehtiin energiatimin eli fysikaalisten tekijöiden ja teknisten ratkaisujen tiimin päällikkö.

Energiatiimi aloitti vuonna 2006. Se poikkesi monista muista tiimeistä siinä, että työnkuvaan sisältyi sekä tutkimusta että palvelua. Energiatiimin koko oli 18 henkilöä. Siihen liitetyistä asiantuntijoista suurimman ryhmän muodostivat Työterveyslaitoksella toimivat fyysikot. Tiimillä oli jäseniä kaikissa alueyksiköissä.

- Tiimi haki laajaa näkemystä fysikaalisten tekijöiden teknisistä ratkaisumahdollisuuksista. Hyviä kumppaneita olivat esimerkiksi monet yritykset, VTT ja säteilyturvakeskus, joihin oli toimivat henkilösuhteet.
- Insinööritoimistojen kanssa pyrittiin yhteisiin hankkeisiin, joiden yhteydessä molemmat osapuolet voisivat oppia. Tällaisia olivat mm. akustiikan ja ilmastoinnin alan johtavat insinööritoimistot.

Yhteistyö Puolustusvoimien kanssa jatkui myös tiimipäällikön tehtäviä hoitaessa. Rauno Pääkkönen osallistui ulkomaisten puolustusvoimien

edustajien vierailuihin lähinnä ääni- ja riskiasiantuntijana. Edustajia tuli muun muassa Singaporesta, Virossa ja Pohjoismaista.

- Melukysymykset olivat sopivan neutraali aihe muiden keskustelujen lomassa, ne kiinnostivat sotilasalan ihmisiä kaikissa maissa.

- Aiheeseen liittyi myös Mika Oinosen väitöstilaisuus vastamelukuulonsuojaimista. Toimin väitöskirjan esitarkastajana. Tarkastin myös Jukka Keräsen lisensiaatintutkimuksen Turun yliopistoon.

Tampere-talossa järjestettiin vuonna 2006 Euronaise-kokous. Rauno Pääkkönen oli tieteellisen toimikunnan puheenjohtajana.

- Varsinaisen kokouksen puheenjohtaja oli Johannes Hyrynen ja hänen kanssaan teimme merkittävän osan valmisteluista. Käytännön valmisteluissa olivat mukana myös Kari Pesonen, Heikki Tuominen, Tapio Lokki ja Marko Antila. Tilaisuutta varten suunnittelimme ohjelman, valmistelimme joukon puheita eri tilaisuuksiin sekä järjestelimme iltatilaisuudet.

- Työtä oli paljon, mutta selvisimme hienosti. Opin tuntemaan suuren joukon eurooppalaisia akustiikan vaikuttajia. Kokouksen jälkeen kongressi palkittiin Tampereen parhaana.

Energiatiimin ensimmäinen vuosi 2006 oli vaikea. Rauno Pääkkönen muistaa sen yhtenä päällikönuransa vaikeimmista jaksoista.

- Uusi tiimini aloitteli toimintaansa ja tiimin talous murehdutti minua kovasti.

- Koin tiimin aloittamisen hyvin ahdistavana, koska en saanut oikein minkäänlaista tukea toimintaani mistään suunnasta. Samalla tavalla esimieheni tuntui tyrmäävän lähes kaikki asiat, mitä yritin kokemukseni perusteella esittää.

- Vanhalla osaamisella ei tuntunut olevan mitään arvoa. Epävarmuus kulutti voimia. Stressi tuntui univaikeuksina, huolet eivät jättäneet rauhaan vapaa-ajallakaan. Perhekin kärsi tilanteesta.
- Harkitsin useaan otteeseen eroamista työstäni, mutta tiimini takia yritin kuitenkin jatkaa päivä kerrallaan.

Vuonna 2007 professori Jukka Starck siirtyi eläkkeelle.

- Järjestin läksiäiset ja sinne tuli pääjohtajien Jorma Rantasen ja Harri Vainion lisäksi runsaasti Jukan kollegoita ja muita akustiikan asiantuntijoita. Myös kenraali Pentti Kuronen kunnioitti tapahtumaa läsnäolollaan. Tilaisuudessa kuultiin monia hienoja esitelmiä.

Toisena tiimivuonna 2007 Rauno Pääkkösellä oli edelleen vaikeuksia johtaa toimintaa. Työssä tuli eteen tilanteita, joissa pääasiallinen palaute ja kritiikki oli negatiivista ja epätietoisuutta aiheuttavaa.

- Toiminnalle ei annettu selkeitä suuntaviivoja ja itsenäisistä, pääällikkönä tehdyistä ratkaisuista tuli kielteistä palautetta.
- Suhtauduin tiimipääällikkökaudellani hyvin varovasti sellaisiin laitoksen tilaisuuksiin, joihin olisi pitänyt saada ylintä johtoa mukaan. Tämä on negatiivisen kritiikin seuraus yleisemminkin.
- Tiimipääällikön tehtävistäni koin koko ajan epäonnistumisen tunnetta, mikä ahdisti minua edelleen kovasti.

Tiimin talous alkoi kuitenkin pyöriä suhteellisen hyvin. Tehtiin suunnitelmia laboratoriotoiminnan ja kenttätoiminnan tilojen suunnittelemiseksi.

- Aktiviteettini tutkimustoimintaa kohtaan väheni selvästi, mutta palvelutoiminta jatkui vilkkaana. Minulla oli edelleen paljon hyviä asiakkaita, joiden kanssa oli kivaa tehdä töitä.
- Vuonna 2007 sain myös Tasavallan presidentin myöntämän Suomen valkoisen ruusun ritarikunnan ritarimerkin, jota Reino Laitinen

oli minulle hakenut monta vuotta. Koin, että sain kunniamerkin 1990- ja 2000-luvun alkupuolen toiminnoistani.

- Nämä ulkoiset tunnustukset pitivät minua hengissä tehtävässäni. Yritin koko ajan lukea johtamisen kirjallisuutta pärjätäkseni.

- Rasittavien vuosien aikana kesälomista tuli entistä tärkeämpi henkireikä palautumisen kannalta. Kuitenkaan en osannut käyttää lomiani riittävästi elpymiseen, vaan kirjoitin koko ajan erilaisia artikkeleita ja mietintöjä.

Työteliään vuoden 2007 kohokohtia ovat kansainväliset tehtävät.

- Rauno Pääkkönen osallistui työperäisen melutaltistuksen ongelmia käsittelevään tapahtumaan Lillissä, Ranskassa. *The First European Forum on Effective Solutions for Managing Occupational Noise Risks, Lille (France) July 3-5 2007.*

- Olin yhden seminaarin puheenjohtajana, kuuluin järjestelykomiteaan ja pidin kaksi esitelmää.

- Samoin kävin Ankarassa Turkissa seminaarissa *European Commission. Seminar on Health and Safety at Work*, jonne minut kutsuttiin fysikaalisten tekijöiden asiantuntijana.

Ruotsin kuninkaallinen teknillinen korkeakoulu (Kungliga Tekniska högskolan, KTH, Stockholm) nimitti Rauno Pääkkösen tutkija Ann Hedlundin väitöksen todistuslautakuntaan 2007.

- Koin, että tämä antoi hieman arvostusta työn houkuttelevuuteen liittyville aiheille myös Suomessa.

Esimiestyön oppia

Seuraavana vuonna 2008 järjestettiin johtamisen erityisammattitutkinnon kurssipäivät. Rauno Pääkköselle ne olivat tiimpäällikön työtä avaava ja tehtäviä helpottava opiskelujakso.

- Puhuin asiasta monessa yhteydessä ja olen edelleen samaa mieltä, että tämä kurssi auttoi ymmärtämään esimiestyötä ja pelasti urani Työterveyslaitoksella.
- Samalla kurssi antoi vertaistukea moniin Työterveyslaitoksen kursseilla olleiden kanssa. Kaiken kaikkiaan koulutus oli minulle hyvin myönteinen kokemus.

Vuonna 2008 vietettiin juhlia lähimpien työtovereiden Hannu Riipisen ja Salme Rantasen eläkkeelle siirtymisen kunniaksi.

- Pidin molemmissa tilaisuuksissa alustuksen. Riskinarviointityö väheni Salme Rantasen jäädessä pois. Trendi oli alkanut uuden organisaation myötä jo aikaisemmin ja myös erilaisten Työterveyslaitoksen riskinarviointityöryhmien epäonnistumisten seurauksena.

Työterveyslaitoksen tohtori Esko Toppilan kanssa Rauno Pääkkönen alkoi laajemmin pohtia akustiikkaa työsuojelussa ja viedä eteenpäin ajatuksia melun yhteiskunnallisesta merkityksestä. Aiheesta alettiin puhua. Ensin Vaasassa, *Hiljan päivä* -tapahtumassa ja sen jälkeen kansainvälisissä konferensseissa.

- Tällä aihealueella jonkun täytyi toimia. Luontevinta oli, että Työterveyslaitos teki aloitteen toiminnasta.
- Toimin Hannu Airolan ympäristömeluun liittyvän lisensiaattityön tarkastajana ja kritiikkiseminaarissa Helsingin yliopistolla.

Talous kuumentui vuosina 2007-2008. Tiimin kannalta ne olivat hyviä vuosia. Monia hyviä tutkimushankkeita saatiin valmiiksi, mm. Finavian lentokenttähanke.

Talousnäkymät alkoivat kuitenkin synketä ja enteitä kansainvälisestä lamasta alkoi olla nähtävissä.

- Odottelimme, minkälaisen muodon lama saisi Suomessa ja mitä se tarkoittaisi Työterveyslaitokselle.
- Kirjoittelin vapaa-ajallani Aulis Laukkasen kanssa kirjaa *Suomen sodasta 1808-1809*.

Pariisin suuressa *Acoustics '08 Paris* -kokouksessa Rauno Pääkkönen piti kaksi esitelmää.

- Tämä oli viimeinen tilaisuus, jossa edustin vuoden 2006 Euronaise konferenssia.
- Kokous oli valtava, noin 5000 osallistujaa ja 4000 esitelmää.

Vuonna 2009 läheisten verkostokumppanien eläköityminen jatkui. Kommodori Kyösti Lehtomäki jäi eläkkeelle. Eversti Seppo Savolainen oli jo jäänyt eläkkeelle hieman aikaisemmin.

- Kyösti jättäytyi sivuun lähes kaikesta työstä eläköityessään, mutta Seppo Savolaisen kanssa olen edelleenkin tehnyt monia kiinnostavia asioita Puolustusvoimien toimintaan ja kuulonsuojeluun liittyen.

Jaana Jokitulpon vapaa-ajan meluun liittyvä väitöskirja tarkastettiin Kuopion yliopistossa. Rauno Pääkkönen oli ollut tässä työssä mukana monin tavoin. Ilmari Pyykkö oli vastaväittäjä.

- Toimin myös Asko Parrin insinööriyön tarkastajana.

Rauno Pääkkönen suoritti johtamisen erityisammattitutkinnon.

- Tutkinnostani olen ylpeä ja myös siitä, että se auttoi ymmärtämään tiimipäällikön rooliani.
- Olin päättänyt pitää säästölomiani kesällä ja onnistuinkin pitämään lomaa noin puolet suunnitellusta.

Pitkän lomailun esteeksi nousivat kiinnostavat NH90 helikopterien melu- ja värinäselvitys, vähähappisten tilojen lanseeraus Suomeen, 110

kV sähkökenttämittaukset, riskinarviointi muuntamotöissä ja monet muut kiinnostavat asiat.

- Pekka Olkinuora tuurasi minua hyvin hallinnollisten asioiden osalta, joten koin tilannetta vähän helpottavampana kuin aikaisempina tiimipäällikön vuosinani.
- Sain kutsun tulla puhumaan ampumameluun liittyvistä asioista *32nd European Shooting Championships-EP SO 2009. Environmental Congress* -seminaariin Kroatiaan.
- Kongressi tarjosi mielenkiintoisen tilaisuuden kuulla myös muiden maiden näkemyksiä aiheesta.
- Tutustuminen Kroatian historiaan Serbian, Kosovon ja Bosnia-Hertzegevinan naapurina oli kiinnostavaa.

Rauno Pääkkönen oli ollut 30 vuotta töissä Työterveyslaitoksella. Loppuvuodesta lama painoi päälle, tiimi ei päässyt tavoitteeseensa.

Työterveyslaitoksella meni vieläkin huonommin ja sen seurauksena henkilöstö oli lomautettuna joulun ja uuden vuoden välipäivät, ensimmäistä kertaa laitoksen historiassa.

Korkea luottamustehtävä

Vuonna 2008 Rauno Pääkkönen sai kirjeen Korkeimman hallinto-oikeuden (KHO) kansliapäälliköltä. Kirjeessä tiedusteltiin kiinnostusta ympäristöasiantuntijaneuvoksen sivutoimiseen virkaan vuosiksi 2009-2013.

- Selvittelin asiaa ja lainsäädäntöä, kävin korkeimman hallinto-oikeuden presidentin Pekka Hallbergin ja kansliapäällikkö Päivi Pietarisen haastattelussa ja katsoin, ettei tämänkaltaisesta työtehtävästä voi kieltäytyä.
- Annoin myöntymykseni ja Tasavallan presidentti Tarja Halosen allekirjoittama nimityskirja saapui kesällä. Kävin vannomassa

tuomarinvalan ja tein töitä muutaman istunnon kanssa jo syksyllä ja siitä eteenpäin. Aiheet ovat olleet kiinnostavia ja pohdinnat istunnoissa hyvin opettavaisia.

Ympäristöasiantuntijaneuvoksena Rauno Pääkkönen toimi vuoteen 2019 asti, yhteensä kolme kautta.

- Ympäristöasiantuntijaneuvos on KHO:n asiantuntijajäsen, jonka tehtävä on ottaa kantaa erityisesti teknisiin ja luonnontieteellisiin kysymyksiin ympäristöasioissa. Valtaosa tapauksista, joiden ratkaisemiseen osallistuin, olivat ympäristölupiin liittyviä valituksia, kirjoittaa Rauno Pääkkönen tehtävänsä liittyvässä loppuraportissa.

Yhteenvetoa työvuosista 2000-2010

Sain urani kannalta merkittävimmät kirjat valmiiksi 2000-luvulla.

Varsinkin työn terveysvaarojen tunnistamista käsittelevä kirja herätti voimakkaasti ristiriitoja laitoksemme sisällä, mutta sen ulkopuolinen arvostelu on ollut vähäistä.

Toinen pitkään valmisteltu kirja, *Ampumarataopas* oli harrastuspuolella merkittävä virstanpylväs.

Koko 2000-luvun minulla oli meneillään joku tai useampia kirjahankkeita. Seuraavassa muutama esimerkki:

1. Riikonen, E., Kämäräinen, M., Lappalainen, J., Oksa, P., Pääkkönen, R., Rantanen, S., Saarela, K-L. & Sillanpää, J. (toim.): Työsuojelun perusteet. Työterveyslaitos. Helsinki 2003. 184 s.
2. Säämänen, A., Heinonen, K., Pääkkönen, R. & Riipinen, H.: Osallistu, havainnollista, kehitä. Toimintamalleja

- työympäristön kehittämiseen. Työterveyslaitos, Helsinki 2004. 59s.
3. Asikainen, S., Halonen, T., Krootila, I., Pyy, O., Pääkkönen, R., Riissanen, J., Sillanpää, J., Tuunanen, P. & Aarrekivi, R.: Ampumarataopas. Opetusministeriö, Liikuntapaikkajulkaisu 87. Suomen ampumaurheiluliitto. Rakennustieto Oy, Helsinki 2005. 184 s.
 4. Pääkkönen, R., Rantanen, S. & Uitti, J.: Työn terveysvaarojen tunnistaminen. Työterveyslaitos ja Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki 2005. 99 s.
 5. Jaloniemi, R., Pääkkönen, R. & Parri, A.: Raskaiden aseiden ja räjähteiden aiheuttaman ympäristömelun arviointi. Puolustusvoimien ohje. Puolustusvoimat/Pääsikunta. Kotkan kirjapaino Oy Ab, Hamina 2005. 47 s.
 6. Ahonen, I., Pääkkönen, R. & Rantanen, S.: Työhygieeniset mittaukset. Työterveyslaitos, Helsinki 2007. 125 s.
 7. Rantanen, S., Madetoja, S., Räikkönen, T., Pääkkönen, R., Liuhamo, M., Hanhela, R.: Työturvallisuus pienyrityksessä. Työterveyslaitos, Helsinki 2007. 109 s.
 8. Starck, J., Kalliokoski, P., Kangas, J., Pääkkönen, R., Rantanen, S., Riihimäki, V. & Karhula A-L: Työhygieniä. Työterveyslaitos, Helsinki 2008. 619 s.
 9. Rantanen, S., Pääkkönen, R.: Työhygieniä, kemialliset ja fysikaaliset tekijät. Työsuojelujulkaisuja 86, Työsuojeluhallinto, Tampere. Multiprint, 2008. 109 s.
 10. Laukkanen, A. & Pääkkönen, R.: Suomen sodasta 1808-1809. Omakustanne. Tampere, Kirjapaino Jaarli, Hämeenlinna 2008. 112 s.

Olen saanut tunnustusta työstäni, mistä olen tyytyväinen. Minua on myös arvostettu ja palkittu tutkimuksen, koulutuksen kuin palvelunkin alueella.

Vaikeinta on ollut käsitellä niitä johtamiseen kohdistettuja odotuksia, epävarmuutta ja huolia, joista en täysin katso olevani vastuussa.

Sivutoimet ovat pitäneet minua pystyssä niinä aikoina, jolloin päätyössäni on ollut vaikeaa. Asiakkaat ovat palautteillaan luoneet sen viitekehyksen, joka on auttanut jaksamaan.

Olin toivonut, että oma työyhteisöni olisi tarjonnut enemmän tuen ja vertaistuen mahdollisuuksia. Jäin aivan liian usein yksin monien asioiden kanssa. Varmasti tämä johtui myös omista luonteenpiirteistäkin. Mutta selvitty on!

Olen koko ikäni jännittänyt asioiden sujumista ja kuitenkin olen aina selviytynyt minulle tulleista tehtävistä omasta mielestäni suhteellisen hyvin. Olen tyytyväinen taaksepäin katsoessani. Olen kuitenkin huolehtinut aivan liikaa tulevaisuudesta.

Nuorena minuun iskostunut pelko tulevaisuudesta on ollut ihan turhaa. Enemmänkin olisi pitänyt pohtia erilaisia vaihtoehtoja, jos ensimmäiset vaihtoehdot eivät toteudukaan. En varmaankaan ole ainoa näin kokeva ja siksi toivoisinkin, että muutosjohtamiseen ja johtamisen kohteena olevien turvallisuuden tunteen hallintaan pitäisi kiinnittää paljon enemmän huomiota.

Toisaalta on myös niin, että ne, jotka muutosta johtavat, kokevat myös kovaa ahdistusta ja pelkoa sekä ehkä jopa huomaamattaan siirtävät sitä alaspäin organisaatiossa.

Työterveyslaitoksen edellistä pääjohtajaa Jorma Rantasta kunnioitan erityisesti siitä, että hänen aikanaan – epävarmuuksista huolimatta – ainakin itse koin oloni paljon turvallisemmaksi kuin Harri Vainion ja

Hannu Anttosen aikana. Tietysti yhteiskunnallinen tilanne heijastelee yksilöihin aina voimakkaasti. Valtionhallintoon kohdistuneet supistukset vaikuttivat osaltaan merkittävästi Työterveyslaitoksenkin mahdollisuuksiin.

Vuoteen 2010 mennessä olin saanut kokoon yhteensä 400 artikkelia, paperia tai kirjaa, joka on minun mielestäni ihan riittävä elämäntyö jo sellaisenaan. Sen lisäksi olen opettanut nuoria ammattiaineissa ja fysiikassa jo 30 vuotta.

Pidin edelleen mielelläni luentoja erilaisista aiheista mm. Tampereen teknillisellä yliopistolla, Tampereen ammattikorkeakoululla ja Kiljavan ammattiopistolla. Palvelutyöhön liittyen laadin noin 50 lausuntoa vuosittain.

Lausuntojen kokonaismäärä lienee jossakin yli tuhannen paikkeilla. Erityisesti vuoden 2009 lausunnot jäivät mieleeni, kun niissä saatoin pohtia vähähappisten tilojen vaatimuksia, infrapunasaunan säteilyitä, viestintää helikopterissa ja matkustajalentokoneessa, mikroskooppityön tärinää ja maaperän tärinää.

Vuosi 2010 oli viimeinen vuoteni fysikaalisten tekijöiden tiimin päällikkönä. Lama painoi tulostamme edelleen alaspäin, mutta selviydyimme kuitenkin kunnialla vuoden loppuun.

Saman vuoden loppupuolella päätimme fuusioda tiimin suojaintiimiin. Uudeksi tiimin nimeksi annettiin *Tekniset ratkaisut ja suojaimet*. Tiimipäälliköksi tuli Helena Mäkinen. Pekka Olkinuora ja minä siirryimme uusiin tehtäviin uuden strategiakauden myötä.

Kun syksyllä 2010 taistelin sairauteni kanssa ja tiimin toiminta oli loppumassa, mietin, palatako takaisin vanhemmaksi tutkijaksi. Minulla oli paljon vanhoja asiakkaita ja olisi ollut helppo jatkaa palvelutyötä.

Uskoin, että Työterveyslaitoksen palvelutyöllä oli tulevaisuutta, vaikka mielestäni sitä oli laitoksellamme väheksytty. Uskoin, että palvelutyön aika vielä palaa, mutta sitä on voimakkaasti kehitettävä nykyisiä tarpeita vastaavaksi. Samoin uskoin, että täytyy kehittää aivan uudenlaisia palveluita yhdessä asiakkaiden kanssa. Ajattelin, että tiimini voisi olla siinä avainasemassa monellakin tavalla.

Joulukuussa pidimme Lappeenrannan lähellä tiimin lopettajaiset, muistelimme vanhaa ja pohdimme tulevaa. Minulle tuli tunne, että olin jotenkin kuitenkin onnistunut tiimin johtamisessa, vaikka koko ajan oli ollut monia vaikeuksia ja haasteita. Sain myös vuoden tiimipäällikön kunnianosoituksen.

Sain tiimiltäni läksiäislahjaksi käsintehtyn puukon, mikä oli varsin miellyttävä lahja. Minulle on puukkoja kertynyt kymmenkunta monistakin syistä vuosien aikana. Tunnustuspuukkoja olen saanut mm. RUKista ja Kosovosta.

Vuoden esimies 2009, puhe tiimin kokouksessa

Esimies seisoo toisten olkapäillä. Sitä piirrettä pidän vastenmielisenä esimiehelle. Haluaisin tehdä työtä omilla ehdoillani ja mieluummin palvella tiimini jäseniä. Toisaalta esimiehen on yleensä valinnut esimiehen esimies tai ryhmä esimiehen esimiehiä, joille pitää olla lojaali. Kysymyksessä on tyypillinen tilanne puun ja kuoren välissä. Puuasiantuntijat sanovat sitä nilaksi. Esimies siis rämpii nilassa näkemättä valoa, mutta on kuitenkin puuta ravitsevassa nesteessä.

Esimiehellä on esimiehiä, joilla on myös esimiehiä. Vaikka monet ajattelevat pääjohtajalla olevan vapauksia, niin hänellä niitä päällystakkeja vasta onkin. Luulen, että suurin vapaus minulla oli aikoinaan työhygieenikkona, vaikka en sitä silloin tajunnut. On tämä

tiimipäällikön homma kyllä mielenkiintoistankin, ei sen puoleen. Tässä saa tehdä töitä halutessaan vuorokauden ympäri ja koko ajan on syyllinen olo tekemättömistä töistä. Tutkija-aikaani verrattuna kesäloma tuntuu kuitenkin enemmän lomalta, kun itseään ei enää jaksaa lomalla kehittää.

Johtaminen ja johtamisen hyvyys ovat tällä hetkellä avainsanoja. Ihmisiä pitää johtaa hyvin. Olen sitä mieltä, että jokainen ihminen ansaitsee mahdollisimman oikeudenmukaisen kohtelun. Se ei suinkaan ole helppoa tai yksinkertaista, koska toisen mielestä oikeudenmukainen kohtelu on toisen mielestä hirveä vääryys.

Tilanteisiin on vain mentävä tiedolla, taidolla ja sydämellä. Minusta tunneäly kaipaisi paljon suurempaa huomiota kuin tällä hetkellä ymmärretään. Uskon myös ihmisten positiiviseen kohteluun, vaikka tiedän, että joudun aina joskus pettymään. Jos pitää valita hyvän ja pahan väliltä, valitsen hyvän. Toisaalta olen sitä mieltä, että mikään ei ole niin iljettävä kuin vanha optimisti.

Viime aikoina yksi mottoni on poliitikko Roosa Meriläiseltä lainattu: rinta rottingilla kohti uusia nöyryytyksiä. Tämä on toteutunut niin hyvin viime aikoina.

Asiakasratkaisujen puolella tarvitsemme palavaa halua ratkaista asiakkaan ongelmia omista lähtökohdista tinkien. Kilpailu kovenee ja virkamiesmäinen ajattelu johtaa laskevaan trendiin.

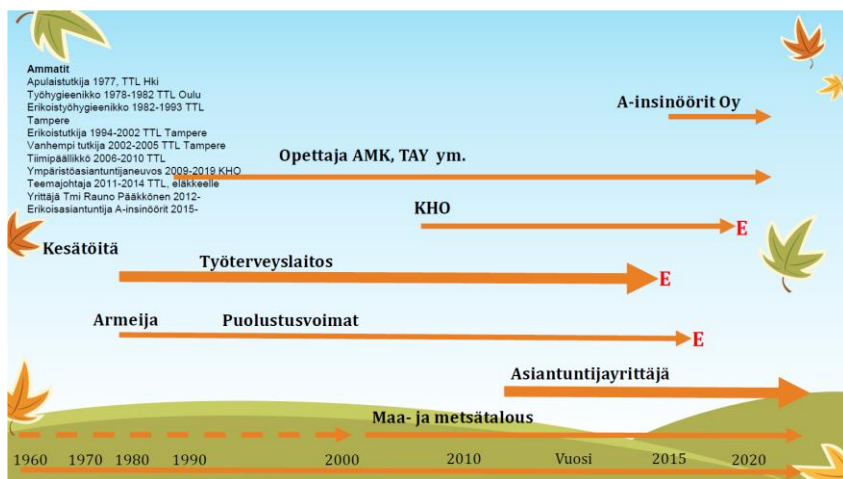
Itsestään jokaisen pitää pitää huolta.

Työhyvinvointi näkyy myös asiakkaille.

*Työhygieenikko ottamassa näytteitä
pintakäsittelylaitoksen altaista Kosovossa.*

SYNTEESI TYÖELÄMÄSTÄ HAHMOTTUU

Rauno Pääkkösen urapolkuja.

Työpaikkojen hyvinvoinnin ratkaisut -teema

Vuosi 2010 toi mukanaan muutoksia niin työkuvioidin kuin henkilökohtaiseen elämäänkin. Rauno Pääkkönen sairastui ja joutui pohtimaan elämänsä perusteita. Kiinnostus työhön ja tutkimukseen eivät kuitenkaan sammuneet.

- Olin ollut valmistelemassa Työterveyslaitoksen uutta strategiaa. Olin myös toiminut varsin näkyvästi työturvallisuuden ja työhyvinvoinnin ulottuvuudella.
- Näistä syistä hain teemajohtajan tointa vuosiksi 2011-2015, mihin minua oli puolittain käskettykin.
- Esimieheni Anna-Liisa Pasanen otti yhteyttä ja kertoi minun tulleen valituksi. Hän suhtautui hyvin rakentavasti. Asiat etenivät hänen kanssaan parhaalla mahdollisella tavalla. Sairaus ei ollut vaikuttanut valintaan.
- Pasanen johtamismalli oli hyvin erilainen kuin edeltäjällään, minulle se sopi huomattavan paljon paremmin. Syksyn aikana rakentelimme sitten teemaa ja sen sisältöä ja samalla yritin saada itseltäni pois palvelutehtäviä sekä tiimin hoitamisjuttuja.

Uuden teeman nimi oli *Työpaikkojen työhyvinvoinnin ratkaisut*. Teema kokosi samaan aihealueeseen liittyvät tutkimushankkeet Työterveyslaitoksella.

Teeman resurssi oli vuosittain 20-30 henkilötyövuotta. Teemajohtajan tehtävänä oli toimia teeman hankkeista vastaavien projektipäälliköiden (30-40 päällikköä) tukena ja johtajana. Teemajohtajan tehtävänä oli viedä teeman näkökulmaa eteenpäin niin viranomaispuolelle, työpaikoille kuin tutkimukseenkin.

Merkittävää tässä oli ajatus työhyvinvoinnin käsitteen laajentamisesta työympäristöön ja monille muillekin alueille.

Aikaisemmin työhyvinvoinnin käsite oli kytkeytynyt lähinnä henkiseen hyvinvointiin.

- Tuohon aikaan Työterveyslaitoksen asiantuntijat tekivät hyvin monenlaisia ja moniin teemoihin, palveluihin ja koulutukseen liittyviä asioita samanaikaisesti, matriisiorganisaationa. Tämä oli haaste, sillä kokonaiskuva oli samea.
- Tehtäväni oli yrittää luoda selkeyttä tähän.

Rauno Pääkköselle myönnettiin keväällä 2011 tunnustuspalkinto fysikaalisten tekijöiden työelämän kehittämisestä.

Sairastuminen esti osallistumisen palkinnon luovutukseen, mutta tilaisuuteen lähti kiitospuhe.

Työelämän puolestapuhujan puheenvuoro

5.4.2011

Nöyrä kiitos.

Olin yllättynyt saamastani tunnustuksesta.

Tätä tunnustusta haluan heti jakaa niihin työryhmiin ja niille asiantuntijoille, joiden mukana olen saanut toimia.

- Melukysymyksissä on monia työryhmiä yliopistoissa ja laitoksissa Suomessa ja ulkomailla, jotka ovat tuoneet uutta näkökulmaa ja tiedonvaihtoa jo yli 30 vuoden ajalta.
- Tärinässä meillä on kansallinen sosiaali- ja terveysministeriön rahoittama kampanja. Työryhmämme on selvittänyt monia käsiin kohdistuvaan tärinään liittyviä asioita.

- Sähkömagneettiset kentät ja optiset säteilyt ovat tällä hetkellä alue, missä koko ajan tarvitaan riskiviestintää ja tiedottamista erilaisten epäilyjen hälventämiseksi.
- Kuumuus, kylmyys ja vetoisuus vaivaavat edelleen suomalaisilla työpaikoilla.

Koen olevani piikkinä lihassa muistuttaessani, että edelleen fysikaaliset tekijät edustavat kolmasosaa ilmoitetuista ammattitaudeista. Olemme saaneet vain vähän niiden määriä vähennetyksi.

Lähes kaikki fysikaaliset tekijät vaikuttavat tapaturmien syntyyn. Toisaalta, tieto fysikaalisista tekijöistä on laajentunut ja monipuolistunut koko ajan.

Nykyään ymmärretään entistä paremmin, että monet tekijät kytkeytyvät toisiinsa. Lopputuloksena on työhyvinvointia tai työpahoinvointia, työkykyä tai sen puutetta. *Työ Terveys Turvallisuus* -lehti on koko olemassaolonsa ajan hoitanut erinomaisesti tiedottamista myös fysikaalisista tekijöistä, mistä lehdelle ja sen toimitukselle lämmin kiitos.

Fysikaaliset olosuhteet ovat kuitenkin myös aistiemme aluetta kuulon, näön, tunnon ja hajun välityksellä. Voimme luoda positiivista elämän laatua nautittavalla ääniympäristöllä, puheella ja musiikilla, miellyttävällä valaistuksella, fysiologisilla lämpöolosuhteilla, hermoja rentouttavilla värähtelyillä, miellyttävällä infrapunasäteilyllä ja monilla muilla tavoilla.

Tämä antaa meille voimaa ja kykyä kohdata uusia haasteita ja epä mukavuusalueita, niin työssä kuin vapaa-aikanakin.

Suomalaisten työpaikkojen näkemyksiä pitää jatkuvasti kuunnella herkällä korvalla. Teollisten työpaikkojen kanssa toiminta on sujunut hyvin koko työurani ajan, jopa niin, että minulla on paljon hyviä tuttavuuksia ja ystäviä, jotka ovat tulleet mukaan työasioiden kautta.

Puolustusvoimat on toiminut tukenani niin työssäni kuin reservissä koko työurani ajan. Olen saanut etuoikeuden päästä selvittämään niin sotilaan työtä, rauhanturvaajien riskejä, aseiden meluja kuin tutkien säteilyitäkin.

Viranomaispuolella olen saanut tehdä työtä monien laajasti asioita näkevien ihmisten kanssa uusia normeja pohdittaessa ja sovellettaessa. Erilaisten näkökulmien laaja ja kiihkoton yhteensovittaminen on avainkysymys työelämän parantamisessa.

Siirryin tämän vuoden alusta Työterveyslaitoksella johtamaan teemaa *Työpaikkojen työhyvinvoinnin ratkaisut*. Teemassa yhdistyy työn, työturvallisuuden, työympäristön, työyhteisön, tuottavuuden ja monien muiden aihealueiden säikeitä yhdeksi kokonaisuudeksi.

Tuloksena pitäisi syntyä työhyvinvointia, tuottavuutta ja kilpailukykyä yrityksille ja työntekijöille. Hallinnollisesti, teoriassa tai kirjoituspöydän takaa nähtynä tämä on selkeää ja lähes helppoa, mutta työpaikan näkökulmasta nähtynä tämän verkon kutominen aukottomaksi on lähes mahdoton tehtävä, missä työpaikoilla on pitkä matka kuljettavana.

Ajan virrassa myös ismit eli esimerkiksi vaara-ajattelu, riskiajattelu, työhyvinvointiajattelu, voimaantumisajattelu ja monet muut ajattelut kestävät vain tietyn ajan ja vanhojen ajattelujen päälle nousee uusia aiheita koko ajan. Esimerkiksi nyt jo lanseerataan työelämään tehokkuuden rinnalle innovatiivisuuden käsitettä suomalaisen kilpailukyvyn pelastajaksi.

Muutos on pysyvää ja muutosten kautta syntyy myös parempaa työelämää!

Uusi tehtävä haltuun

Vuoden 2011 alussa Rauno Pääkkönen keskittyi teeman käynnistämiseen. Projektisalkkua otettiin käyttöön, kokoustettiin.

- Markku Aaltonen ja Tiina Santonen olivat merkittävänä tukena käynnistysvaiheessa. Ensimmäisen teemavuoden aikana he edistivät merkittävästi työturvallisuutta sekä kemikaaliturvallisuutta.
- Hommat alkoivat syksyn mittaan vakiintua ja vuodesta selvittiin kunnialla, meillä oli noin 50 hanketta, talous toteutui suunnitellusti ja valmistelut teeman suurista asioista olivat meneillään.

Teeman työpaineita tasasi tutkimusassistentti Raija Helénin palkkaaminen. Teemajohtajan rutiinit helpottuivat, kun viestintää ja johtoryhmän kokousten valmistelua siirtyi tutkimusassistentin vastuulle.

- Oma aikatauluni oli vuoden 2012 ajan varsin tiukka. Matkustin koko ajan Tampereen ja Helsingin väliä, töitä jäi rästiin. Rästejä yritin purkaa kesällä.
- Saimme asioita eteenpäin: valmistelimme työpaikkojen työhyvinvoinnin tilannekatsauksen, saimme käyntiin työhyvinvointi-foorumin asioita ja pidimme syksyllä monia tilaisuuksia teeman nimissä. Teemaan satsattu toiminta alkoi tuottaa tulosta.

Vuoden 2012 syksy oli vilkasta työntekoa, sivutoimineen.

- Valmistelimme tutkimuspäivän sähkömagneettisista kentistä. Tuotimme Soterkon tutkimuspäivän säteilyistä ja kemiallisista tekijöistä. Soterko on vuonna 2011 perustettu sosiaali- ja terveysalan asiantuntijalaitosten yhteenliittymä ja yhteistyöelin.
- Valmistelin seminaarin Työterveyspäiville. Teema eteni siinä samalla.

Vuoden 2013 aikana monet hankkeet jatkuivat ja käynnistyivät.

- Työhygienian Seuran päivät pidettiin Kuopiossa. Pääsin puhumaan EK-STTK päiville, laivaristeilylle.
- Rakensimme inhimillisen irtisanomisen prosesseja sekä viimeistelimme BAT-raporttia ampumaradoista.
- Kävin tekemässä työurani viimeisiä palvelutöitä Outokummulle Tornioon suurelle uudelle sulatolle ja pohdimme tulevaisuuden työpaikkaa, johtamisen laatukriteereitä ja emootioita työssä.
- Vierailin Krakovassa Puolassa, matkan aikana allekirjoitin Työterveyslaitoksen puolesta Safera-sopimuksen.
- Olin Juhani Kurosen pitkien käytävien akustiikkaa käsittelevän väitöskirjan esitarkastaja. Elokuussa työ huipentui väitökseen, jossa toimin vastaväittäjänä.
- Toukokuussa järjestimme kansainvälisen Worklife-seminaarin Siikaranta-opistolla.
- Professori Leena Korpisen juhlaseminaarissa pidin keynote-esitelmän.

Kevätkaudella 2013 käynnistyivät pohdinnat Työterveyslaitoksen rahoituksen supistumisesta. Asia jäi auki kesälomille lähdettäessä.

- Sain kevään aikana päätöksen jatkosopimuksesta Korkeimmassa hallinto-oikeudessa vuosille 2013-2017. Nimityskirjan allekirjoittaja oli tällä kerralla Tasavallan presidentti Sauli Niinistö.

Vuonna 2013 oli vastassa teeman väliarviointi, mistä selvittiin kunnialla. Samalla hahmoteltiin uuden työsuojelutoiminnan ajatuksia sekä tehtiin taustatyötä kansainväliselle arviointiryhmälle, joka sai työnsä päätökseen kesällä 2014.

Rauno Pääkkönen oli puhunut työsuojelutoiminnan puolesta. Uudella strategiakaudella 2015-2020 tämä alue näkyi työpaikkayhteistyön painopistealueena.

Pitkään työsuojelutyötä tehneen oli vaikea ymmärtää, miksi Työterveyslaitos ei ollut käyttänyt hyväkseen tai kehittänyt kansallisia työsuojeluorganisaatioita työsuojelun kehittämiseksi. Laitoksen sisällä oli monia tavoiteryhmittymiä, jotka yrittivät vahtia toisiaan.

Rauno Pääkkönen oli keväällä 2012 perustanut oman yrityksen, toiminimen, jonka laskuun hän teki joitakin konsultointitöitä. Toiminimeä ei tarvinnut markkinoida.

Toiminimi antoi mahdollisuuden tehdä erilaisia harrastetyyppisiä töitä, esimerkiksi insinööritoimistojen sekä aseiden ja ampumaratojen puitteissa. Samalla se loivensi siirtymistä työuralta eläkkeelle.

Eläkkeelle Työterveyslaitoksesta, tilintekoa

Olin ajatellut, että vuosi 2014 olisi viimeinen työvuoteni ja pidin siitä kiinni. Vuosi 2014 toi muutoksia myös Työterveyslaitoksen organisaatioon.

Keväällä 2014 alettiin rakentaa Työterveyslaitoksen seuraavan strategiakauden teemoja. Voimassaolevien teemojen oli määrä päättyä vuoden lopussa.

Suunnitelman mukaan oma teemani – *työpaikkojen hyvinvoinnin ratkaisut* – ja työterveyshuollon teema yhdistettäisiin toisiinsa. Samalla perustetaan neljä uudistavan toiminnan aluetta.

Arktisen työhyvinvoinnin ja kemiallisten tekijöiden alueiden rakentamisessa olin toiminut keskeisesti Hannu Rintamäen ja Tiina

Santosen kanssa. Samoin työstimme uutta teemaa Kari-Pekka Martimon ja Markku Aaltosen kanssa.

Teema hyväksyttiin ja teeman johtajaksi valittiin Tuula Oksanen. Loppuvuoden aikana kävimme yhdessä projekteja läpi ja pohdimme siirtoja.

Sain nimityksen vuoden 2014 ajaksi Työ- ja elinkeinoministeriön hankkeen *Työelämä 2020* -valmisteluryhmään. Ryhmään kuului pääasiassa etujärjestöjen edustajia.

Kokemus oli mielenkiintoinen, vaikka vaikutukseni ryhmässä jäikin melko vähäiseksi. Opin tuntemaan etujärjestöjen tapaa ajatella sekä sitä, kuinka vaikeaa on saada aikaan konkreettisia tuloksia kansallisessa työryhmässä.

Loppuvuoden aikana järjestin yhteistyöseminarin, joka samalla oli läksiäistilaisuuteni. Tavoitteena oli kertoa laaja-alaisesti erilaisista yhteistyötahoista ja toiminnoista. Onnistuin edistämään yhteistoimintaa eri suuntiin ja tahoille, joiden taustat ovat erilaiset.

Syksyn 2014 tein vielä tiukasti töitä. Matkustin lähes joka toinen päivä Helsinkiin, aina joulukuulle saakka. Joulukuun aikana siivosin työhuonettani, muistelin menneitä ja kuljetin tavaraa Timpurinkadulle ja maatilalleni Kiikerinkylään. Suurimman osan – ainakin 5 m³ papereita – panin silppuriin.

Omat läksiäiseni Tampereella pääsin järjestämään vasta tammikuussa, 16.1.2015. Läksiäisissäni ja Suomen työhygienian seuran päivällisillä muistelin omaa historiaani ja urapolkujani.

Eläkkeellä olevat entiset työkaverit ovat tulleet mukavasti vastaan ja yhdessäolo heidän kanssaan jatkuu.

Syksyllä kävin myös Puolustusvoimissa jäähyväiskäynneillä. Niitä varten kokosin esitelmiä työstäni Puolustusvoimissa 1976-2014.

Puolustusvoimat on minulle ollut monella tavalla tärkeä alue sotilasalan työsuojelun kehittämisessä, viestinnän kehittämisessä, Puolustusvoimien säteilyturvallisuuden neuvottelukunnan kautta sekä asiantuntijana erilaisissa työryhmissä.

Leimaa-antavaa työuralleni on ollut se, että työtehtäviä on aina ollut useita rinnakkain. Työurallani ei varmaan koskaan ole ollut tilannetta, missä minulla olisi ollut vain yksi työ.

Vuoden 2015 alkaessa oli vielä jäljellä joukko rästitöitä ja kirjoituksia. Niiden tekemiseen kului tammi-, helmi- ja maaliskuu.

Kirjoitin keväällä 2015 *Minäkö eläkkeelle?* -kirjaa.

Ryhdyin myös Venla Räisäsen ja Heli Koskisen mentoriksi, samalla säilytin vähän tuntumaa Työterveyslaitokseen.

Peruseriaatteeni oli kuitenkin irtautua täysin Työterveyslaitoksen operatiivisesta toiminnasta. Vasta sitten kevään koittaessa pääsin vähän rauhoittumaan.

Työurallani minulla on ollut kymmenen ammattinimikettä, olin tehnyt lähes 600 julkaisua, pitänyt lukemattomia luentoja eri aiheista sekä kirjoittanut yli tuhat työhygieenistä lausuntoa.

Olen vaikuttanut yli kymmeneen väitöskirjaan ja lukuisiin opinnäytetöihin.

Olen nöyrän ylpeä kaikesta siitä työstä, mitä olin saanut tehdä urani aikana.

Meille vanhemmille työntekijöille on ollut arvona tehdä työt hyvin ja saada työllä aikaan näkyvää tulosta.

Jos työ ei ole onnistunut tai jos se on onnistunut erittäin hyvin, olemme kokeneet oikeudeksemme saada siitä palautetta.

Miksi vanhempi väsy työhön?

Suomen sotien jälkeinen ikäluokka eli vuosina 1945-1950 syntyneet henkilöt ovat siirtyneet eläkkeelle 2005-2015.

Työpaikkojen kahvihuonekeskusteluissa nämä henkilöt pohtivat eläkkeelle siirtymiseen liittyviä kysymyksiä ja ovat henkisesti irtautuneet työelämästä.

Yleinen piirre on väsyminen työn tekemiseen. Tästä näkökulmasta ihmetyttää poliitikkojen ja kansantalouden kannalta asioita katsovien halu saada ihmiset tekemään työtä esimerkiksi 67 - 70 vuotiaiksi. Ristiriita vallitsee kansantalouden tarpeiden ja seniorityöntekijöiden välillä.

Omalle kohdalleni palkkatyöstä eläkkeelle jääminen 64-vuotiaana ja sen jälkeen yrittäjänä toimiminen ainakin 70-vuotiaaksi asti ovat sopineet mainiosti. Ymmärrän, ettei tämä ole monille mahdollista ja pidänkin itseäni etuoikeutettuna tässä suhteessa.

Miksi seniorit haluavat pois työelämästä? Miksi eläkeiän lähestymistä edeltävät niin suuret odotukset?

Työn kiireen ja henkisen kuormittavuuden koetaan selvästi lisääntyneen 1990-luvulla. Työn rakenne on muuttunut selväpiirteisestä

monimutkaisemmaksi. Vallan ja vastuun käsitteet ovat hämärtyneet. Verkostoituminen on lisännyt sumeutta.

Informaatiotulva on käsittämätön ja tulvan keskellä tunnollinen työntekijä kokee riittämättömyytensä. Seniorikansalaisen kokemusta ei arvosteta. Muutoksella ja dynaamisuudella on itseisarvo, vaikka niiden avulla ei päästäisikään parempiin tuloksiin.

Meille vanhemmille työntekijöille on ollut arvona tehdä työt hyvin ja saada työllä aikaan näkyvää tulosta. Jos työ ei ole onnistunut tai jos se on onnistunut erittäin hyvin, olemme kokeneet oikeudeksemme saada siitä palautetta.

Aikaisemmin pidettiin hyvänä sellaista työntekijää, joka oli työhönsä sitoutunut, jopa siinä määrin, että uhrasi omaa vapaa-aikaansa, jotta saisi aikaiseksi hyvän tuloksen.

Edellä kuvattujen muutosten takia uudet sukupolvet suhtautuvat varmaan eri tavalla työhön ja työuriin. Nykyään ei vain näytä olevan mielekästä sijoittaa sieluaan ja intohimoaan työhön. Syynä tähän kehitykseen on toisaalta työelämän pirstoutuminen ja toisaalta muiden virikkeiden valtava lisääntyminen.

Uuden työn ajatuksena on tehdä työtä vähemmän työhön sitoutuen ja vain työnantajan ajalla. Kokemuksen arvo näyttää vähentyneen joustavuuden kustannuksella. Kokemusta tärkeämpää näyttää olevan kyky uudistua nopeasti, työn laadunkin kustannuksella.

Yhä useammin törmää huonolaatuiseen työhön niin henkisen kuin fyysisenkin työn alueilla. Omalla ajalla tehty työ on kielteinen asia, niin työnantajan kuin työyhteisönkin näkökulmasta.

Työn mielekkyys ei nouse esiin, vaan loputon suorittamisen tarve lisääntyy jokaisen vuoden taloustavoitteissa. Mielestäni nämä tekijät vaikuttavat selkeästi siihen, kuinka mielekkääksi vanhemmat työntekijät oman työnsä kokevat.

Digitaalinen viestintä on vienyt työaikojen rajat. On reagoitava työtehtäviin niin työ- kuin vapaa-ajallakin. Globalisaation vaikutuksesta aina toisten työaikana on toisten vapaa-aika.

Työn muuttuminen on tosiasia, ja se on peruuttamatonta. Me emme saa takaisin vanhoja hyviä aikoja. Informaatiotulva on tullut jäädäkseen. Tärkeintä on osata erottaa olennainen tieto epäolennaisesta. Internetissä voi kulkea tiedon lähteillä päiväkausia, löytämättä olennaisia asioita.

Kunnollisen ja luotettavan tiedon hakemiseksi kokeneiden asiantuntijoiden apu on edelleenkin korvaamatonta, asia, jonka monet tuntevat unohtaneen. Seuraukset alkavat näkyä esimerkiksi opinnäytetöissä sekä insinööritoimistojen ja asiantuntijalaitosten työotteessa.

Kun lisäksi toimistotyökalujen (kopiokoneet, faksit, tietokoneet) toimintavarmuus on huono, ei ole ihme, että kiinnostus työhön on heikentynyt.

Tietotekniikka

Työpaikoille on rakennettu useita käyttäjäepäystävällisiä järjestelmiä, joilla työstämme kerätään aikaisempaa enemmän detaljitietoa. Tästä ei käytännössä saada lainkaan palautetta eikä järjestelmillä näytä olevan suoraa yhteyttä työn sisältöön tai edes työn laatuun.

Työtilausten syöttö järjestelmiin ja laskutukset vievät aivan liikaa aikaa. Välillä syntyy voimakas tunne siitä, ettei varsinainen työ ja sen tulokset kiinnosta ketään. Johtamisessa kiinnostavat vain hallinnon työkalut ja niiden toimivuus tai toimimattomuus. Seniorityöntekijä kokee nämä järjestelmät työn tekemisen esteinä pikemminkin kuin työn tekemisen helpottajina.

Toisenlaisiakin esimerkkejä on. Esimerkiksi työympäristön mittareiden keräämän tiedon purkuohjelmat samoin kuin internetissä olevat hallinnolliset järjestelmät ovat todella hyödyllisiä ja käyttäjäystävällisiä.

Tulevaisuuden kansalaistaito on selviytyä tietojärjestelmissä ja erilaisissa verkoissa.

Järjestelmät

Töiden tekemisen rinnalle on tuotu erilaisia työhön liittyviä järjestelmiä ja ohjelmia. Tällaisia ovat esimerkiksi laatujärjestelmät, johtamisjärjestelmät, tulosohtausjärjestelmät, toimintaohjelmat, työohjeet, laatuohjeet ja niin edelleen.

Mitään näitä vanhoiksi käyneitä järjestelmiä ei poisteta, vaan otetaan uusia ja uusia käyttöön. Vanhoilla työntekijöillä on rasisiteenaan vanhojen järjestelmien painolasti, josta on tullut kokemuksen mukana kertynyt haittavaikutus.

Sähköpostin siunaus ja kirous

Sähköposti on hyvä väline, sillä viesteihin voi reagoida silloin, kun aikaa on.

Negatiivisena piirteenä sähköpostijärjestelmissä ovat niin sanotut instant-viestien lähettäjä, jotka odottavat välittömiä reaktioita omiin viesteihinsä. He eivät tajua, että monille asiantuntijoille saattaa kertyä jopa satoja sähköpostiviestejä ja niissä jokaisessa saatetaan edellyttää ainakin puolen tunnin selvittelyä.

Tämä on mahdoton tehtävä, joten kenenkään ei pidä ihmetellä, jos ei saa vastausta sähköpostiviestiin.

Samantilainen tilanne on matkapuhelimien kiireisten soittajien suhteen. Välittömiä vastauksia ei kannata toivoa, jos asiantuntijan päivä on täynnä kokouksia.

Sekä tietotekniikka että uudet viestijärjestelmät aikaansaavat kiirettä ja henkistä kuormitusta, mikä vaikeuttaa suunnitelmallista työntekeä.

Vanhemmille työntekijöille ja asiantuntijoille on lisäksi kertynyt suuri asiakasverkosto, mikä generoi vuosi vuodelta lisääntyvän määrän herätteitä. Ei pidä ihmetellä, jos tähän loputtomaan kierteeseen väsy.

Kaikista edellä mainituista asioista seuraa, että *varsinaiseen tuottavaan työhön jää aikaa vähemmän ja vähemmän.*

Väitöskirjoissa mukana

- 2000 Valterti Hongisto, TKK, ääneneristävyys, esitarkastaja
- 2003 Pär Ljungvist, UY Ruotsi, melu kouluissa, vastaväittäjä
- 2004 Pentti Kuronen, OY, lentomelu, artikkeleissa mukana
- 2005 Esko Rytönen, KY, hammaslääkärien melu, vastaväittäjä
- 2006 Mika Oinonen, TTKK, vastamelusuojaimet, esitarkastaja
- 2007 Ann Hedlund, KTH Ruotsi, työn hokuttelevuus, betygsnämnden
- 2009 Jaana Jokitulpoo, KY, vapaa-ajan melu, artikkeleissa mukana
- 2010 Per Muhr, Karolinska institutet Ruotsi, sotilasmelu, pohdinnoissa mukana
- 2013 Juhani Kuronen, LTKK, käytävien melu, esitarkastaja ja vastaväittäjä
- 2015 Tuomas Holma, OY, sotilaiden kuulovammat, esitarkastaja
- 2016 Taija Lahtinen OY, viestinnän ääni ja melu, esitarkastaja
- 2017 Karl Gummesson KTH, kemialliset pulssipäästöt, betygsnämnden
- 2017 Mika Jumpponen, ISY, voimallaitosten epäpuhtaudet, vastaväittäjä
- 2019 Tarmo Koppel, TY Viro, sähkömagneettiset kentät, esitarkastaja ja vastaväittäjä
- 2020 Markku Toivonen HY, aseiden aiheuttamat kuulovammat, ohjaaja

Osallistuminen väitöskirjoihin.

Lahjaksi saatuja puukkoja matkan varrelta.

OMAN NÄKÖISEEN ELÄMÄÄN JA TYÖHÖN

Aamun sumua kotitilan pelloilla.

Yrittäjäksi eläkkeellä

Työ jatkui itsenäisenä yrittäjänä. Rauno Pääkköseltä eivät työt loppuneet, ote tekemiseen oli henkilökohtaisempi. Aikaa jäi myös maatilan hoitamiseen, vaikka kaikkiin harrastuksiin ei arvostettu asiantuntija aluksi ehtinytkään mukaan.

- Kirjoitin erilaisia tekstejä, konsultoin insinööritoimistoja, Tampereen teknillistä yliopistoa ja tein monia muita töitä. Nyt oli aikaa keskittyä tarkemmin Korkeimman hallinto-oikeuden juttuihin.
- Pidimme Rauno Hanhelan kanssa kansainvälisen NIVA-kurssin työhyvinvoinnista Tampereella 18.-21.5.2015.
- Kurssi ei oikein tavoittanut osallistujia, mutta se kuitenkin järjestettiin. Käytin paljon aikaa saadakseni paikalle ulkomaisia puhujia, mutta monilla samaan aikaan oli rinnakkaisia houkutuksia, mm. suuri konferenssi Norjassa.

Kesän 2015 aikana oli viimeinenkin Työterveyslaitokselle tarkoitettu teksti ja artikkeli tullut valmiiksi. Rauno Pääkkönen teki nyt työtä oman yrityksensä tai Tampereen teknillisen yliopiston nimissä.

- Pidin luentosarjan TTY:llä, kävin KHO:n istunnoissa, puuhailin maalla ja kotona Timpurinkadulla.

- Syksyllä aloitin osapäiväisenä erikoisasiantuntijana A-insinöörit Suunnittelu Oy:n palveluksessa. Olen tehnyt heille pieniä hankkeita ja arvioinut joitakin muiden tekemiä töitä.

- Loppuvuosi 2015 kului erilaisten kirjoitus- ja palvelutöiden parissa. Syksyllä tehtiin Tuomas Holman väitöskirjan esitarkastus Oulun yliopistoon ja väitös oli joulukuussa.

- Kirjoitin työhygienian tilannekuvaa. Aiheesta alettiin keskustella laajemmin Suomen Työhygienian Seuran (STHS) päivillä helmikuussa 2016.

Julkistimme syksyllä Työturvallisuuskeskuksen kanssa kirjoittamani työhygienian kirjasen ja Turun ammattikorkeakoulun kanssa *10 vastausta sähköherkkyydestä* -kirjan.

- *Minäkö eläkkeelle* -kirjan julkaisi vuonna 2016 Työturvallisuuskeskus TTK. Olin kirjoittanut sen jo vuotta aikaisemmin.
- Olin tyytyväinen 2010-luvun alkupuoliskoon ja minusta eläkkeelle jäämisenikin oli sujunut ajatellulla tavalla.
- Seurasin Työterveyslaitoksen tilanteen kehittymistä huolestuneena, lähinnä henkilöiden irtisanomisten kautta, mutta suoraan en ollut enää millään tavalla kiinni laitoksen toiminnassa. Kalenterini rauhoittui, kiire ja stressi vähentyivät ratkaisevasti vuonna 2015.

Oma yritys oli käynnistynyt hyvin. Työtä riitti.

Tmi Rauno Pääkkönen, y-tunnus 2364908-0

Yritys on perustettu kaupparekisteriin 28.2.2012 tarkoituksena on hoitaa pienimuotoista konsultointitoimintaa. Kaupparekisteriin kirjattu toimiala on ympäristö- ja tuotekehityskonsultointi ja muu laillinen liiketoiminta; erityisesti ympäristömelu ja -säteily sekä hyvinvointi. Työ liittyy pääasiallisesti ihmisen elinympäristön ja tuotteiden kehittämisen alueelle. Esimerkkejä näistä aktiviteeteista ovat aseiden tuotekehitys (mm. äänenvaimentajat), ampumaratojen ympäristökysymykset, asuntoihin liittyvät tekniset ongelmat sekä ympäristöön liittyvä tutkimus- ja koulutustoiminta. Tämä Y-tunnus on ollut myös alkutuottajana vuodesta 2010, kun omistan maatilan Ilmajoella.

Tieteen sekatyömiehen raportti

Vuosi 2016 toi tullessaan luentoja, kirjoitustöitä ja palvelutöitä. Keväällä tein muutaman palvelutyön A-insinööreille, kesällä konsultoin ahkerasti ampumaratoja sekä selvittelimme aseiden epäpuhtauspäästöjä ja syksyllä haulikoiden melupäästöjä.

Olin melko ahkerasti kotona työhuoneessani koneeni ääressä ja kirjoitin monia asioita, mm. sain kasaan noin 40 artikkelia, jotka olivat jääneet teemajohtajuuteni aikana pöydälle.

Kävin juhannuksen aikaan Kööpenhaminassa Waset-seminaarissa Tampereen teknillisen yliopiston edustajana.

Toimin yhden seminaarin puheenjohtajana ja pidin kaksi esitelmää, eläköitymisestä Suomessa sekä matkapuhelinten tapaturmariskeistä.

Varsinkin kiinalaiset innostuivat eläköitymistä käsittelevästä esitelmästäni. Pidenntetyllä lounaalla kävin pitkiä pohdintoja heidän kanssaan. Eri maiden välisten mittasuhteiden eroja kuvaa se, että kun Suomessa eläkeläisiä on noin 1,5 miljoonaa, Kiinassa heitä on noin 400 miljoonaa.

Syksyllä toimin Oulun yliopistoon Taija Lahtisen väitöskirjan esitarkastajana ja Taijan väitös oli joulukuussa. Väitös käsitteli lentäjien kuuloa ja viestintää ja se kokosi mielenkiintoisella tavalla yhteen näitä asioita.

Olin kiitollinen, että sain tehdä erilaisia toimeksiantoja, lähes koko vuoden ajan.

Vuosi 2017 käynnistyi hivenen rauhallisemmin kuin edelliset vuodet, vaikka tapahtumia sillekin vuodelle kertyi runsaasti.

Kehittelimme avoimien oppimisympäristöjen akustiikkaa, kävin puhumassa Suomen Työhygienian Seuran koulutuspäivillä.

Tein opintokäynnin Berliiniin, missä tutustuin konserttisaleihin sekä kaupungin keskusta.

Suomen työhygieniatilannetta ja -tulevaisuutta koskeva artikkeli julkaistiin JOSE-lehdessä.

Kirjoitin eräkirjaa. Työn alla oli myös kokonaisuus, jossa käsittelen kokemuksiani aseiden päästöistä, vuosikymmenien ajalta.

Artikkelien julkaisuvauhti on vähentynyt sen jälkeen, kun professori Leena Korpinen muutti Joensuuhun. Pidän tätä kehitystä hyvänä, koska julkaisuista ei enää ole minulle samalla tavalla hyötyä kuin aikaisemmin. Ensimmäisen kerran elämässäni voin nyt valita ja miettiä rauhassa, onko minulla sanottavaa julkaisujen muodossa - kannattaako artikkeleita yleensäkin kirjoittaa.

Sain yllätyksekseni kuulla, että Suomen työhygienian seura oli hakenut minulle työympäristön erityisansiomitalia.

Ministeri Pirkko Mattila luovutti mitalin syyskuussa 2017, kauniin elämäkertapuheen kera.

Sain tilaisuuden olla Tukholmassa KTH:n järjestämässä Karl Gummesonin väitöksen arviointilautakunnassa. Väitös liittyi kemiallisten työympäristötekijöiden hallintaan erityisesti impulssimaisten päästöjen osalta.

Yritin kevään aikana kuunnella paljon ruotsia, pystyäkseni kommunikoidaan. Väitös sujuikin osaltani kohtuullisesti, kun elin päivän pelkästään ruotsin kielellä.

Vuosi 2018 jatkui entiseen tapaan, kirjoittelin tammi-helmikuussa raportteja ja artikkeleita sekä pidin TAMKilla ja TTYllä luentoja. Talven selkä oli töiden suhteen hiljaisempaa aikaa, jolloin ehdin myös lukea jonkin verran.

Kirjoitin artikkeleita tekoälystä, vanhuuden elämäntaidoista, siirtolaisperheeni tarinaa sekä sähkömagneettisista kentistä. Maalis-huhtikuussa aloittelin rengasmeluhanketta, tein kokeita Finhemsin kanssa pelastushelikoptereilla ja referoin kansainvälisiä artikkeleita.

Syyskuun lopulla kävin A-insinöörien akustiikkayksikön kanssa opintomatalla Kööpenhaminassa, missä tutustuimme Hellerudin kouluun, uuteen oopperataloon, konserttisaleihin ja niin edelleen. Meille jäi aikaa myös käydä museoissa. Vähän haikealla mielellä olin, kun ajattelin, että tämänkaltainen matka on minulle viimeinen ulkomainen opintomatka.

Syys- ja lokakuulle osui myös monta ampumaradan konsultointia, joten työtä riitti. Joulun aikaan valmistui rengasmeluhankkeen raportti, jonka Työturvallisuuskeskus julkaisi vuonna 2019.

Kirjoitin syksyn mittaan myös artikkeleita ja esitelmiä, mm. Turvallisuuspäiville, Ympäristö ja terveys -lehteen, Työsuojelupäiville, Suomen Teknisen Audiologian päiville ja niin edelleen. Samoin referoin montaa muiden tekemää artikkelia eri lehtiin. Tein myös A-insinööreille konsultointitöitä.

Vuosi 2019 oli hyvin työntäyteinen, jostakin syystä tähän vuoteen kohdistui erilaisia kirja- ja artikkelipyyntöjä Työturvallisuuskeskuksesta (esimerkiksi *Käsiturvallisuus puuteollisuudessa*, *Rengasalan tärinäopas*) ja Työterveyslaitokselta (*Uudet keinot tärinäaltistumisen arvioimiseen ja vähentämiseen*). Samoin palvelurintamalla oli vilkasta ampumaratojen, työhygieenisten arviointien ja säteilyselvittelyjen kanssa. Uusi toimistoni Hepolamminkadulla on oikea aarre, missä voi keskittyä ja tehdä rauhassa asioita.

Sain kutsun Tarmo Koppelin sähkömagneettisia kenttiä käsittelevän väitöskirjan esitarkastajaksi ja vastaväittäjäksi Tallinnan yliopistoon. Pääsin oppimaan virolaista tapaa tehdä väitöskirja ja väitellä. Tavat poikkeavat Ruotsista ja Suomesta, missä olen aikaisemmin päässyt vastaaviin tehtäviin.

Iso työ oli kirjan *Uudet keinot tärinäaltistumisen arvioimiseen ja vähentämiseen* kirjoittaminen ja julkaiseminen yhdessä Tapani Ollilan ja Riikka Heleniuksen kanssa. Kirjaan koottiin Työterveyslaitoksen tärinäselvitysten yhteenveto, kansainvälinen uusi kirjallisuus sekä tärinän altistumisen ja hallinnan tulevaisuuden näkymät.

Kiinnostava aihe oli myös suuren sairaalan työhygienian läpikäynti säteilyiden ja melun osalta. Se on antanut mietittävää, koska lääketiede kehittyy niin nopeasti, että on pakko pitää itseään ajan tasalla kyetäkseen arvioimaan työntekijöiden olosuhteita ja vaaroja. Onneksi fyysikon tausta auttaa ainakin perusasioiden hahmottamiseen, kun tarvitaan vain tietojen ja taitojen soveltamista.

Olin tyytyväinen, että minulla oli vielä kysyntää monilla alueilla.

Lokakuun lopulla päättyi sivutoiminen työni Korkeimmassa hallinto-oikeudessa. Ehdin työskennellä KHO:ssa 10 vuotta. Lähtöä juhlistettiin samppanjalla viimeisen istunnon jälkeen.

Olin jo keväällä 2019 pitänyt KHO:ssa läksiäistilaisuuden. Melua käsittelevään seminaariin osallistui useita ympäristöasiantuntija-neuvoksia ja oikeusneuvoksia, joiden alaan melukysymykset liittyivät. Oli hienoa kuulla aidosta kiinnostuksesta osallistujilta.

Vuosi 2020 käynnistyi samaan tapaan kuin edellisetkin vuodet. Erilaisia työtehtäviä on edelleen ollut. Odottelin myös hieman huolestuneena

suurta metsänistutusurakkaani, mutta siitä selvittiin. Olin enemmän Ilmajoella kuin aikaisemmin ja istutuskin sujui hyvin.

Olin mukana muutamassa eläkkeelle siirtyvien tilaisuudessa alustajana ja ne jatkuvat tulevaisuudessakin. On aika haastavaa olla kysymysten ristitulella pari päivää, mutta virkistävää se on. Monille siirtyminen eläkkeelle on hyppy tuntemattomaan, kun työelämän kiireissä ei ehdi ajatella eläkkeellä olemista tai edes eläkkeelle siirtymistä. Onneksi aiheesta on nyt alkanut tulla aineistoa verkkoon tai eläkeliittojen sivuille.

Työhygieenisistä palveluita melun ja säteilyiden osalta oli riittävästi. Pohdin jatkamista A-Insinööreillä. Aika varmaan näyttää, miten jaksan tai mihin saakka työpanokseni siellä on hyödyllinen.

Kevätkautta 2020 leimasivat koronaviruksen ympärillä pyörivä tiedottaminen, tartunnat ja karanteenit. Tietysti mietin jossain määrin omaa riskiäni, vaikka uhka oli pieni.

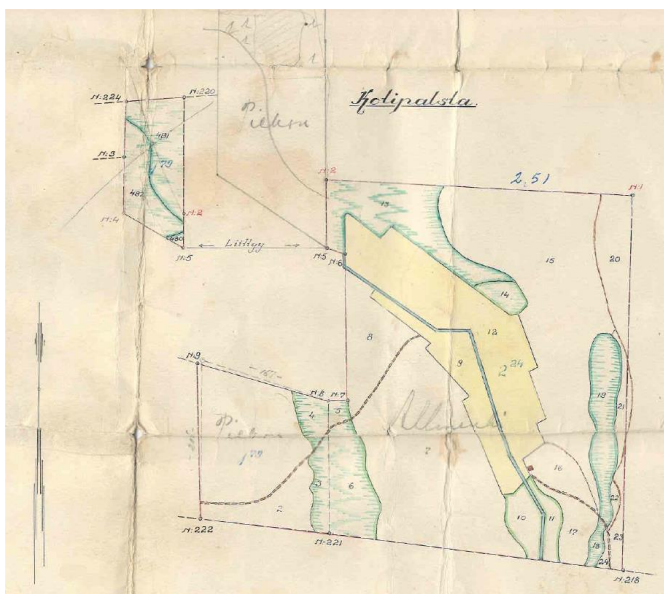
Koronakeskustelu innosti katselemaan asioita tilastollisista näkökulmista sekä herätti erityisesti miettimään exit-strategioiden mahdollisuuksia. Minun työni siirtyivät eteenpäin ja aikaa jäi, saatoinkin pohtia esimerkiksi ultraäänien hallintaa tai kirjoittaa artikkeleita, joihin ei aikaisemmin ollut ollut aikaa.

Koronan kanssa eläminenkin vakiintui 2020-2021, jatkuva käsienspesu, maskin käyttö ja fyysiset etäisyydet toisiin ihmisiin. Kaupassakäynnit muuttuivat kerran viikossa rauhalliseen aikaan tapahtuviksi. Vuoden 2021 alusta puheen aiheeksi muodostui koronarokotteen odottaminen ja keskustelu koronarokotusten järjestyksestä eri ihmisryhmillä.

Luontokävelyllä Rukalla 2019

YKSITYINEN
RAUNO PÄÄKKÖNEN

Kotikalsta vuonna 1949.

Kotitalo vuonna 2019.

Perhettä, rakkautta ja rakkaita harrastuksia

Pääkkösen perhe oli asettunut Tampereelle vuonna 1982. Muutettiin Maijalankadulle, aikanaan osoitteeksi tuli Timpurinkatu.

Rauno Pääkkönen oli paitsi tutkija ja tiedemies, myös pientilan isäntä Ilmajoella. Lapsuudenkodista, pientilasta ei enää olisi elinkeinoksi, mutta siitä oli tullut vapaa-ajan asunto. Tilan hoitaminen oli vapaa-aikojen harrastus, eläkevuosien lähestyessä yhä tärkeämpi lepopaikka.

Lapset kasvoivat ja alkoivat aikuistua. Lasse kävi rippikoulun ja konfirmoitiin kesällä 1995 Nilsin Aholansaareen, tapahtumaa juhlittiin myös kotipiirissä. Kaijan konfirmaatio oli vuonna 1999.

Vanhemmat tekivät töitä, lapset kävivät koulua ja touhusivat harrastuksissaan, Lasse puuhasi elektroniikkaa, Kaija harrasti savitöitä.

Vuonna 2000 Lasse suoritti ylioppilastutkinnon. Hän lähti suorittamaan asevelvollisuuttaan Viestirykmenttiin. Sieltä hän tuli seuraavana vuonna kersanttina takaisin ja aloitti opiskelut Tampereen teknillisellä korkeakoululla automaatiotekniikan osastolla. Samaan aikaan hän opiskeli myös Tampereen ammattikorkeakoulussa, mistä valmistui talotekniikan sähköinsinööriksi.

Perheen elämään vaikutti myös isoäiti Saimin sairastelu. Hän joutui muuttamaan vuonna 1995 kotitalalta Ilmajoen keskusta, palvelutaloon ja syksyllä 1999 hänet siirrettiin pysyvästi paikallissairaalaan.

Sairaalaan päätyminen kuormitti niin lasten perheitä kuin isoäitiä itseäänkin. Oli raskasta seurata, miten voimat ja toimintakyky hiipuivat ja mielenterveys järkkäsi dementian edetessä. Saimi Pääkkönen nukkui pois tammikuussa 2000.

Surujuhlaa vietettiin koruttomasti, pienellä joukolla. Rauno Pääkkönen keräsi muistopuheeseen äitinsä elämänvaiheita. Samalla alkoi elää ajatus siitä, että perheen historiaa pitäisi pohtia ja kirjoittaa.

Vuonna 2001 Rauno Pääkkönen täytti 50 vuotta.

- Järjestin juhlat niin töissä kuin kotonakin.
- Kävimme samana vuonna vaimoni kanssa lomamatkalla Ahvenanmaalla. Vuokrasimme viikoksi mökin ja retkeilimme viikon Ahvenanmaan joka kolkassa.
- Työmatkani olivat myös lisääntyneet niin kotimaassa kuin ulkomailla.

Vuonna 2009 vietettiin Kaijan häitä Finlaysonin kirkossa ja Palatsissa. Kaija ja Tero sopivat hyvin yhteen, kaikki sujui hienosti.

Lapset olivat aikuisia. Lasse sai valmiiksi insinöörin tutkintonsa ja Kaija valmistui merkonomiksi. Aika oli huono töiden saamisen kannalta, mutta Kaija teki kesän sijaisena töitä kirjanpito toimistossa. Lasse sai jo loppuvuodesta opettajan sijaisuuden.

Elämä pysäytti. Rauno Pääkkönen sairastui vakavasti.

- Jouduin syksyllä 2010 nivusleikkaukseen, minkä jälkiseurauksena minulla todettiin idiopaattinen trombosytopeeninen purppura. Tauti jäi pysyväksi.
- Sain koko vuoden säännöllistä hoitoa, jouduin käymään sairaalassa tiputuksessa kuukauden väliajoin ja jouduin vielä joulukuussa Acutan kautta leukemiaosastolle viikoksi hoitoon. Sairaus rasitti elimistöä tavattoman paljon ja se vaikuttaa edelleen joka päivä.
- Sairauteni takia en pariin vuoteen saanut matkustaa ulkomailla tai tehdä pitempiä matkoja kotimaassa, joten olin lomallani pääasiassa Tampereella ja Ilmajoella.

Syksyllä 2010 saatiin tietää, että Kaijan perheeseen odotettiin kolmosia. Tilanne pohditutti tulevia isovanhempia.

- Lisäksi aloimme pohtia Kaijan ja Teron asunnon vaihtoa, jotta he pystyisivät helpommin huolehtimaan lapsista.
- Ostimme kolmion Ylöjärveltä. Tero vaihtoi autonsa isoon Hiaceen. Samalla vaimoni Elisa sai perheen edellisen auton.
- Kolmosten odottamiseen ja saamiseen liittyy isoja riskejä, minkä alusta saakka tiedostimme.

Tummien pilvien vuosi

Rauno Pääkkösen sairaus paheni vuoden 2011 aikana. Työtehtävät olivat muuttuneet vaativammiksi, myös perhepiirissä riitti huolia.

- Maaliskuussa menin pernaleikkaukseen, joka osoittautui tuloksiltaan vähäiseksi. Minua tutkittiin TAYSissä monella tavalla ja olin sairaalassa jaksoja.

Kaija-tytär oli maaliskuun sairaalassa. Kaijan kolmosraskaus jouduttiin päättämään sektioon, sillä yksi lapsista kuoli kohtuun. Toinen, Noora, eli vuorokauden.

- Kolmas, Aada sinnitteli keskoskaapin kautta ja selviytyi.

Maaliskuussa Elisa Pääkkösen äiti Maire Kannosto kuoli.

- Tuo kolmen kuoleman kevät leimasi elämäämme raskaasti. Varsinkin vaimoni Elisa oli kovilla tuosta keväästä lähtien ja toivoin, että hän saisi jotenkin elämänsä helpotettua.
- Kuormaa lisäsi, että Kaija ja Tero erosivat, ja jouduimme Elisan kanssa olemaan perheen tukena monin tavoin.

Rauno Pääkkösen sairaus vei voimia.

- Sairauteni ei ottanut parantuakseen, kuntoni heikkeni ja söin suuria määriä kortisonia, joka vaikutti toimintaani ja aiheutti runsaasti erilaisia sivuvaikutuksia. Sain myös keväällä sytostaattihoidon, mistä ei

ollut suurempaa apua. Olin kesälomaan mentäessä aivan lopussa, mutta loma tuli oikeaan aikaan ja varmaan sen ansiosta toivuini syksyksi jonkinlaiseen kuntoon.

- Kevät ja kesä olivat vaikeaa aikaa, mutta selviydyimme siitä ja syksyllä rytmit alkoivat parantua ja teemanikin alkoi jäsentyä.

Vuosi 2012 vaihtui ja edellisen vuoden synkät tapahtumat jäivät taakse. Hidas toipuminen oli alkanut.

- Sain vuoden alusta uuden lääkkeen ITP sairauteeni, joka alkoi pitää veriarvoni jollakin tasolla ja saatoimme aloittaa kortisonilääkityksen vähentämisen. Sainkin kevään aikana kortisonilääkityksen vähennettyä lähes nollaan kesään mennessä, mutta oma kortisonituotantoni ei käynnistynyt ja jouduin syömään hydrokortisonia kesästä alkaen, jolloin sivuvaikutuksia tuli takaisin.

- Kortisonin vähenemisen tai statiineille reagoimisen myötä kivut käsissä ja jaloissa sekä muuallakin kehossani lisääntyivät, joka lisäsi päivittäistä tuskaa. Kivut ovat sittemmin jossain määrin hellittäneet.

Vuonna 2018 terveys aiheutti jälleen harmia, hammasongelmien muodossa. Puolen vuoden jälkeen hammasongelmat korjautuivat ja positiivisena asiana niistä jäi 10 kg laihtuminen, mikä myös paransi elämän laatua.

- Osallistuin myös A-insinöörien Aksun TYHY ohjelmaan, saavutin tavoitteeni eli kävelin syksyn aikana vähintään 2 kertaa viikossa 10 000 askelta, joten kuntonikin hieman kohosi.

Eläkeaika lähestyy

Kesällä 2014 Rauno Pääkkönen vietti aikaa Pohjanmaalla.

- Kävin lomalla monia puhelinkeskusteluja Työterveyslaitoksen uuden strategian 2015-2020 rakentamiseksi sekä kirjoittelin

pohjapapereita, jotka sitten menivät eteenpäin ja jotka hyväksyttiin lähes sellaisenaan syksyllä.

- Appeni Kauno Kannosto menehtyi tammikuussa ja hänen hautajaisensa olivat 6.2.2015. Tilaisuus oli pieni, mutta mieleenpainuva, muistelimme hänen elämäänsä. Kaunon tuhka sai sijansa anoppini Maire Kannoston viereltä Ilmajoen hautausmaalta.
- Siivosin taloani, latoja ja samalla valmistelimme appivanhempieni taloa myyntikuntoon Ilmajoen Koskenkorvalla.

Rauno Pääkkönen teki matkan Wieniin entisen esimiehensä Hannu Riipisen ja professori Gunnar Rosenin kanssa

- Isäntänä oli Hubert Novak, joka olikin järjestänyt meille aamusta iltaan erilaisia kohteita; kävimme Alpeilla, Bratislavassa, oopperassa, linnoissa ja monissa muissakin hienoissa paikoissa. Hubert Novak on vanha tuttavamme monikansallisista yhteistyöhankeista Ruotsin, Suomen ja Itävallan välillä.
- Matka oli hieno ja monipuolinen.
- Seuraavan vuoden elokuussa kävin Ruotsissa professori Gunnar Rosenin vieraana, sitten vuorossa olivat akustiikkapäivät ja rakennusfysiikan päivät sekä erilaisia konsultointitöitä syksyn aikana.

Isoisän elämää

Kaijan ja hänen uuden kumppaninsa Jani Marjamäen Antti-poika syntyi tammikuussa 2016. Antin ristiäisten yhteydessä, kaikkien yllätykseksi, Kaija ja Jani solmivat avioliiton.

- Jani kävi töissä Toyotalla.
- Nuorten asuminen ja eläminen puhutti isovanhempia pian pääsiäisen jälkeen. Kevään ja kesän aikana Jani ja Kaija alkoivat valmistella muuttoa Parkanoon, mistä he olivat hankkineet perheelleen omakotitalon.

- Varsinainen muutto tapahtui heinäkuussa ja siinä me avustimme parhaamme mukaan.

Aada on kehittynyt hyvin.

- Olemme vuosittain paljon lapsenlapsemme Aadan kanssa. On hienoa seurata Aadan kehittymistä. Erityisen onnellisia olemme olleet siitä, että Aadan liikkuminen on parantunut paljon ja hän selviytyy samalla tavalla kuin muutkin ikäisensä. Eteenpäin mennään, vaikka keskosuudesta seurasi monenlaisia huolia.

Kiikerinkylässä on ollut paljon tekemätöntä työtä mm. metsänhoitoa, polttopuiden pilkkomista ja erilaisia kunnostustöitä.

- Toukokuussa 2016 tehtiin klapeja Kaijan perheelle, Parkanon kotia varten. Työskentelimme yhdessä Jarmo Taipaleen ja Lauri Mansikkamäen kanssa pari päivää urakalla ja saimme valmiiksi noin 60 mottia polttopuuta. Niistä riittäisi pitkäksi aikaa.

Elämä alkoi asettua uomiinsa. Töitä riitti, mutta aikaa jäi myös matkoihin ja retkiin.

- Kesä-heinäkuussa 2018 kävimme Ilmajoen musiikkijuhlilla Heikki ja Tarja Ala-Ilkan kanssa.

- Kävin kalakaverieni Askon ja Heikin kanssa kalassa Pimeesalmessa.

- Ohjasin autoratojen melua koskevaa gradua sekä tein ampumaradan meluselvitystä. Kirjoitin myös *Melu ja kuulo* -artikkelia Työterveyslääkäri-lehteen.

- Elo-syyskuussa teimme magneettikenttämittauksia, kunnostimme ovia Kiikerinkylässä ja teimme muita remontteja.

- Vierailimme Kuusamossa, Ala-Ilkan pariskunnan luona. Kävelimme joka päivä pitkiä matkoja, hienossa syksyisessä luonnossa.

- Kesällä Lasse rakensi itselleen, kaverilleen ja minulle työtiloja Hepolamminkadulle.

- Meillä on nyt käytössä noin 100 m² työ- ja varastotiloja. Tiloista tuli hienot, sain sinne oman työhuoneen, mihin sain sijoitettua mittarini ja paljon muutakin materiaalia. Siellä minulla on rauha tehdä erilaisia kirjallisia töitä.

Harrastuksille alkaa taas olla aikaa

Rauno Pääkkönen oli luopunut haulikostaan ja metsästyksestä. Vihdoin oli aikaa palata harrastuksen pariin.

- Innostuin metsästyksestä uudelleen, hankin metsästyskortin ja ostin itselleni haulikon pois antamani tilalle 2005.
- Siitä lähtien olen yrittänyt joka syksy kävellä muutaman kerran metsässä, vaikka minusta ei mitään himometsästäjää enää tullutkaan. Kanalinnut ovat myös selvästi vähentyneet Etelä-Pohjanmaalta. Olen myös vähitellen hankkinut kiväärin ja pienoiskiväärin haulikon rinnalle. Samoin olen ostanut ilma-aseita. Nämä tukevat harrastustani aseiden ja ampumaratojen kehittämisessä.
- Sairauksieni ja väsymiseni myötä kesälomien merkitys minulle lisääntyi ja teemajohtajalle heinäkuu olikin hyvää loma-aikaa. Aikaisemmin palvelutehtävissä asiakkaita oli aina kesälomienkin aikaan, tutkimusartikkeleita ehti tehdä lomalla, ja näin ollen minulle meni monta kymmentä vuotta niin, etten irrottautunut töistä lomallakaan.

Kalamatkoja on tallentunut muistoihin lähes vuosittain. Saaliit vaihtelevat, mutta hienot maisemat ja yhdessäolo kavereiden kanssa lienee retkien tärkein anti.

- Kesällä 2010 tehtiin Heikki Vitikan ja Asko Parrin kanssa kalareissu Auttijärvelle ja Inarinjärvelle.
- Kalamatka oli onnistunut. Olin samalla matkalla muutaman päivän sisareni Irman ja Taisto Kautosen mökillä Inarissa.

- Oli suuri nautinto kalastella, kävimme myös Nellimissä lähellä Venäjän rajaa. Tulomatkalla kävin Raatteen tien muistopaikat läpi.

Paria vuotta myöhemmin Suomussalmen Hossa tuli tutuksi. Edellisen vuoden sairastelu verotti voimia, mutta matka oli silti onnistunut.

- Kävimme 2012 Asko Parrin ja Heikki Vitikan kanssa Hossassa kalamatkalla. Hossa on todella luonnonkaunis paikka.

- Meillä oli Metsähallituksen mökki vuokrattuna, soutelimme ja kalastelimme siellä muutaman päivän. Valitettavasti olin aika väsynyt ja kivut piinasivat, enkä jaksanut omasta mielestäni tehdä siellä riittävästi. Uskon kuitenkin, että saimme kaikki matkalta jotain.

Yhdessä Heikki Yrjölän kanssa Rauno Pääkkönen kävi sotamuistomatkalla Venäjän Karjalassa.

- Kävimme Karjalan kannaksella, missä teemana oli lähinnä talvisota. Näin mm. Taipaleenjoella Yrjö Jylhän korsun. Samoin kävimme läpi taisteluita ja niiden käänteitä aidoilla paikoilla.

Kesällä 2013 vuokrasimme Askon ja Heikin kanssa mökin Solaniemestä, missä vietimme viikonlopun, saaliina viisi haukea.

- Kävin myös kesälomamatkalla Lapissa Irman ja Taiston sekä armeijakaverieni luona.

Lieksan ampumaradalle tekemiämme konsultaatioita pidettiin niin arvokkaana, että saimme Rainer Hirvosen kanssa 2015 lahjaksi kalastusmatkan Ruunaankoskille, mikä oli hieno elämys, vaikka kalansaalis jäikin vaatimattomaksi.

2014 Kalamatkalla kävin Askon ja Heikin kanssa Puumalassa Askon kotipaikalla sekä kalassa Saimaalla. Matka oli mukava ja leppoisa. Tuntui,

että jaksamisenikin oli parempi, kun eläkkeelle pääsy häämötti jo puolen vuoden päässä.

Kesällä 2015 kävin myös Irman ja Taiston luona Lapissa sekä Heikin ja Askon kanssa kalamatkalla Pikku-Aunisen järvellä Kaitajärven tilalla Ruovedellä.

- Ruovedeltä jäi erityisesti mieleeni karannut laitur, mitä kiskoimme urakalla takaisin rantaan. Kaloja todella matalassa järvessä oli niukasti.

Teimme Askon ja Heikin kanssa viikonlopun kalamatkan Merikarvian edustalle Ouran saaristoon.

- Ouran saaristo on melkoinen jääkauden jälkeinen kivikeräytymä, missä lähellä veden pintaa on valtavasti kiviä ja myös mökkisaaremmen oli varsinainen kivikasa, missä kivien välistä tunki tyrnipensaita. Matkaa leimasi Heikin liukastuminen laiturilla ja siitä johtunut selkäkipu. Yritimme Askon kanssa soudella lähivesillä, kun Heikki lepäsi mökissä.

Talvella 2017 kävimme Askon ja Heikin kanssa Puumalassa pilkkimatkalla ja keväällä Ilmajoella linturetkellä. Muuttolinnut eivät valitettavasti olleet vielä tulleet, mutta teimme lenkkejä luonnossa ja koecilimme lumikenkiä.

Vapaa-aikaan kuului luontoliikkuminen vuodesta 2018 eteenpäin, mistä esimerkkeinä Torronsuo Forssassa, Lauhanvuoren alueen nähtävyydet Isojoella ja maailman perintökohde Vaasan saaristossa. *Liikkuminen kavereiden kanssa luonnossa voimaannuttaa monella tavalla ja antaa myös fyysisen väsymisen kautta hyvää oloa ja hyvinvointia.*

Uudistuksia maatilalla

Kiikerinkylän pientilasta on tullut Rauno Pääkköselle yhä tärkeämpi paikka. Lapsuudenkoti on aktiivisen elämän ja luonnonläheisten harrastusten paikka.

- Tilan rakennuksia ja varusteita on kohennettu, vapaa-ajan käyttöä varten.
- Aikaisemmin myydyn traktorin tilalle hankin Avantin. Vaihdoin sen myöhemmin kauhalla varustettuun malliin, jolloin esimerkiksi lumityöt sujuvat helposti.
- Tilalle hankittiin 3-vaihesähköjärjestelmä myös talousrakennukseen, jolloin pääsen käyttämään tehokkaampia koneita.
- Kunnostutin ja kunnostin navetan ja tallin työtilan tyypiksi kokonaisuudeksi, sinne asennettiin valot ja sähköt sekä kuiva WC.
- Nyt on hyvää tilaa tehdä erilaisia tilan korjaustoimia. Työ on vielä kesken, mutta tilaa voi käyttää.
- Teetin taimikon hoidon noin 5 hehtaarin metsäalalle (Pieksu). Samassa yhteydessä hakkautin talon ja talousrakennuksen ympäriltä suuret puut pois ja harvennutin talon eteläpuolella olevaa kuusikkoa.

Pellot ovat saaneet uutta käyttöä.

- Saimme kaverieni Pekka Mansikkamäen ja Jarmo Taipaleen kanssa ajatuksen rakentaa riistapelto tilani läntiselle lohkolle, missä vilja ja nurmi eivät kasvaneet oikein hyvin ja kulkukin pellon osalle oli vähän huonoa.
- Irrotin 0,5 ha erillisen peltoalan vuokrauksesta ja lähinnä Pekan toimesta aloimme hoitaa riistapeltoa. Kylvimme siihen ensin ruista (oraat), kaalia ja kauraa. Olemme myös vieneet sinne omenoita, porkkanoita ja perunoita.

- Riistapellolla on nuolukivi hirville, mistä ne saavat suolaa. Siellä on katos, missä on kuivaa heinää. Riistapellon laitaa virtaa puhdasvetinen oja, josta itsekään en epäröi juoda vettä. Vesi tulee ylemmiltä soilta.

Jarmo ja Pekka rakensivat tarkkailukopin riistapellon reunalle. Talvisaikaan siinä on myös ollut haaska supikoirien harventamiseksi ja ruokaa ketuille. Riistapellolla ovat vierailleet hirvet, peurat, kauriit, jänikset, ketut, supikoirat ja monet muut eläimet. Kun riistapelto on metsän keskellä, eläimet eivät arastele sinne tulemistaan.

Vuonna 2017 oli metsänhoitosuunnitelman ja metsän kokonaisvaltaisen arvioinnin vuoro.

- Siivosin myös raivaussahalla pellonojiin kasvaneita vesakoita muutaman päivän.

- Vuonna 2019 vihdoin sain teetetyksi ylivanhan 5 ha metsäalueen aukkohakkuun. Syksyllä saimme alueen vielä laikkumästästyksi, ja pääsin istuttamaan taimet, kun routa oli sulanut keväällä 2020.

- Muut tekemäni taimikot kasvavat hyvin ja niiden kasvua on hienoa seurata. Jatkuva julkisuus metsien ilmastonmuutosasioista mietityttää, mutta siinäkin suhteessa yritän toimia niin hyvin kuin mahdollista. Lohdutan itseäni myös sillä, että olen jo pitkän aikaa sitten metsittänyt vanhat laidunmaat, jolloin osaltani hiilinielujen kasvattaminen tilallani on tehty.

- Minulla on vielä yksi samaa kokoluokkaa oleva metsäalue, mikä pitää hakata viiden vuoden aikana, jotta juurilaho ei pääse iskemään tukkipuihin. Tukit ovat myös jo niin vanhoja, etteivät ne enää kasva pituutta tai paksuutta.

Rauno Pääkkönen korostaa maatalan merkitystä:

- Tilanne on muuttunut niin, ettei nykyään olisi mitään toivoa saada elantoaan tällaiselta tilalta. Elintasovaatimukset ovat hurjasti kasvaneet.
- Mukavuuksien lisääminen taloon vaatisi paljon rahaa, mutta sitä ei tilalta pysty saamaan.
- Joskus mieleeni tulee, että kun minä vuorostani kuolen, tila ei enää kiinnosta ketään. Omilla lapsillani ovat omat työnsä ja ammattinsa eikä heillä ole samankaltaisia tunteita tilaa kohtaan kuin minulla on.
- Koen edelleen, että **tila on osa minua ja minä olen osa tilaa.**

Poika, joka lähti opintielle reppuineen, on palannut kotiin.

Repun tilalla on joskus salkku, joskus metsämiehen rinkka.

Matka on ollut vaiherikas, mutta nyt poika on perillä.

Kotona Komsinkorvessa, mutta myös kotona Tampereella.

Elämä on hyvällä mallilla.

Pohdintaa vaikuttavuudesta

Mitä hyötyä olen saanut aikaan?

Edellisiä lukuja katsoessani huomaa, että vapaa-ajan riennot ovat selkeästi 2010-luvulla lisääntyneet – mutta virkistäytymistä jokainen tarvitsee.

Palkkatyössä ollessani olin aivan liikaa kiinni pää- ja sivutoimissa. Silloin jaksoin vielä tehdä työtä koko ajan myös viikonloppuisin. Nytemmin olen myös saanut mahdollisuuksia enemmän nauttia elämästä ja elämyksistä.

Jos ajattelee niitä hyötyjä, mitä toiminnastani on ollut, haluaisin nostaa esiin työelämästä fyysisen työhygienian ja riskinarvioinnit, joihin olen myös uhrannut paljon aikaani ja kirjoittanut runsaasti artikkeleita. Uskon, että olen omalta osaltani myös pystynyt edistämään näitä alueita, jotta ihmisillä töissään olisi parempi työympäristö. Samalla olen kietoutunut myös arvioimaan ympäristön oloja lähinnä ihmisten kannalta ja sitä kautta menin mukaan myös korkeimman hallinto-oikeuden arviointeihin ympäristöluvituksista. Varsinkin siellä olleet ennakkotapaukset ovat toivottavasti olleet hyödyksi lainkäytölle, mutta erityisesti myös ympäristöluvitusten kanssa tekemisissä oleville.

Riskinarviointien osalta teollisten töiden riskit ovat olleet etusijalla, mutta rauhanturvaajien riskipohdinnoissa on päästy tarkastelemaan niin työstä, ympäristöstä kuin vapaa-ajaltakin tulevia riskejä ja niiden hallintaa. Rauhanturvaajien riskien arvioinnissa törmätään myös kohdemaan lainsäädäntöön ja sen soveltamiseen suomalaisten ohjeiden kanssa. Tätä suomalaiset rauhanturvaajat ovat tehneet menestyksellä jo

1950-luvulta alkaen. Etenkin kuolemantapausten määrä on pysynyt vuosikymmenien aikana suhteellisen vähäisenä, vaikka rauhanturvatehtävissä kuolleita on noin 50 kuluneiden seitsemänkymmenen vuoden aikana.

Vuosien aikana on paljon keskusteltu myös esimerkiksi köyhdytetyn uraanin merkityksestä, tarttuvista taudeista, tapaturmista, liikuntavammoista sekä tietysti myös kriittisistä tehtävistä kuten taistelutilanteet ja tienvarsipommit.

Alue, jota olen runsaasti joutunut miettimään, ovat ihmisten kokemukset erilaisista haitoista. Näistä esimerkkejä ovat olleet sähkömagneettiset kentät ja sähköherkkyys, tuulivoimaloiden melun aiheuttama häirintä, epidemiat kuten esimerkiksi koronavirus ja monet muut asiat. Asiantuntijoiden rooli näissä asioissa on tuoda luotettavaa tietoa harkinnan taustaksi, jotta ei jouduttaisi paniikkiin.

Kirjoitin eläkkeelle siirtymiseen liittyvän kirjan myös sillä ajatuksella, että kun eläkkeelle lähtö on monesti hyppy tuntemattomaan, kannattaisi tuoda tietoa siirtymisen tueksi niin kirjalla kuin erilaisilla tilaisuuksilla. Kun eläkeläisiä on 1,5 miljoonaa Suomessa, pienestä ja merkityksettömästä ryhmästä ei ole lainkaan kysymys.

Eläkeläiset tekevät yhteiskunnassamme tärkeitä tehtäviä, joihin ei muuten riitä voimavaroja. On toki myös hyväksyttävä, että viimeisinä vuosinaan vanhukset tarvitsevat paljon hoivatyötä. Hoivatyön rationalisointi odottaa meitä, kun ikävuodet ylittävät 80. Koronataudin pandemia tulee myös vaikuttamaan hoivatyöhön ja sen laatuun.

Olen seurannut tässä kirjassa maatilani vaiheita. Tilan suhteellinen arvo on vähentynyt koko ajan, vuosien aikana. Tämä kuvaa samalla yhteiskunnan suurta muutosta, jota olen todistanut elämäni aikana. Oman työni tärkein merkitys (uskallan näin sanoa, nöyränä) on ollut

ihmisten työelämän pelisääntöjen kehittäjänä, jotta pystyisimme lisäämään työhyvinvointia ja sitä kautta työelämän tuottavuutta. Tässä inhimillisen panos/tuotos-suhteen arviointi, niin kapealta kuin se kuulostaakin, vaatii vielä paljon kehittämistä. Tällä hetkellä se näkyy johtamisen tutkimuksina ja henkisen kuormituksen haittojen arviointina, mutta myös yleisemmin kaikenlaisen työympäristön ja ympäristön kehittämisenä, jotta jaksaisimme toimia uuden ajan työelämässä.

Vähäisimpänä en suinkaan pidä sitä, että sukumme jatkuu lastemme ja lapsenlapsiemme kautta. Se on yksi tärkeimmistä asioista ihmiskunnan kannalta, vaikka yksittäinen perhe ei sitä ratkaise. Uskon myös, että olen pystynyt takaamaan jälkeläisilleni ainakin kohtuulliset edellytykset omiin elämiinsä. Kun muistetaan niitä lähtökohtia, mitä minulla ja vanhemmillani on ollut, olen hyvin tyytyväinen elettyyn aikaani.

Tästä kirjasta myös näkyy, että koulutuksen merkitys on voimakkaasti lisääntynyt viimeisen 50 vuoden aikana. Koulutuksen merkitys tulee entisestään lisääntymään, koska ammatit pätkittyvät ja työura koostuu useista työjaksoista, joihin kuhunkin pitää saada oma koulutuksensa. On tärkeää *lapsuudessa saada oikea asenne oppimiseen ja kouluttautumiseen.*

Elämä muuttuu

Sodan aiheuttama murros on huomattavasti takanapäin, elinolosuhteet viimeisellä kolmella sukupolvella ovat muuttuneet, olemme siirtyneet maatalousyhteiskunnasta palvelun tuottajiksi tai teollisuuteen. Sukupolvet ovat tehneet oman toimeentulonsa omalla työllään ja yrittämisellä. Nykyisten oman sukuni jäsenten työpaikkoina ovat esimerkiksi Fortum, Kela, sairaala, Veikkaus, Kone, Toyota ja niin

edelleen. Kukaan suvun jäsenistä ei harjoita pää- tai sivutoimista maanviljelyä. Siinäkin mielessä toimeentulon osalta on tapahtunut melkoinen murros maataloudesta muuhun työhön.

Tulevaisuuden avainsanoja ovat digitalisoituminen, ikääntyminen, internet, globalisoituminen, kansainvälistyminen, ympäristö, saastuminen ja automaatio. Näyttää siltä, että näitä asioita pitää ymmärtää, jos haluaa työllä hankkia toimeentulonsa. Suomalaisilla on kuitenkin koulutuksensa ja hyvinvointiyhteiskuntansa perusteella hyvät valmiudet selviytyä myös tulevaisuudessa, jos rauhanaikainen kehityskulku jatkuu, eivätkä vaaralliset pandemiat iske yhteiskuntia alas.

Suomalaisille koulutus ja osaaminen ovat tärkeitä asioita. Hyvän elämän saa monilla koulutuksen tasoilla ja alueilla. Käden taitajista on jo nyt pulaa, ja esimerkiksi rakennusmiehiä ja maataloustyöntekijöitä tulee Suomeen monista maista. Henkisen alan koulutukset takaavat myös suomalaisen osaamisen säilymisen kun kilpaillaan kansainvälisesti.

Suomella on hyvät lähtökohdat elättää tulevat sukupolvensa, jos jaksamme yrittää ja tehdä työtä. Mutta rakenteellisia muutoksia pitää pystyä tekemään koko ajan, muuten jääme jälkeen kilpailijamaistamme tai menetämme kilpailukykyämme. Rakenteelliset muutokset tekevät kipeää, mutta luovan tuhon käsite voi auttaa asian ymmärtämisessä.

Erästä työn piirrettä mietimme paljon ollessani Työterveyslaitoksella. Enää tekeminen loppuun palamiseen saakka ei ole paras vaihtoehto, vaan pitää tehdä ahkerasti työtä, mutta pitää aina ajoittain nousta katsomaan asioita laajemmista näkökulmista ja ajatella erilaisia mahdollisuuksia. Voi olla, että tuottavuuden kehittäminen ja rahan

merkitys hakevat uutta uomaansa koronavirusajan jälkeen. Globalisaatio ja protektionismi hakevat uusia ulottuvuuksia.

Toinen tärkeä asia on myös muuttunut omien vanhempieni ajoista. Yksin puurtaminen toimistossa tai pellolla ei enää tahdo toimia. Nyt tarvitaan ryhmätyötä, jotta asioita osattaisiin nähdä mahdollisimman monipuolisesti. Tarvitaan koko ajan erilaista vuorovaikutusta ja kykyä irtiottoihin, aina kun se nähdään mahdolliseksi tai tarpeelliseksi.

Toisaalta tämä kaikki lisää epävarmuutta, mutta luo monipuolisuutta. Tämä merkitsee myös sitä, että *elämän aikana ammatti voi vaihtua hyvinkin monella tavalla.*

Itsekkyiden aika?

Tähän saakka vallalla on näyttänyt olevan itsekkyiden aika. Me emme luovu eduistamme, muut voivat sen tehdä. Esimerkkejä itsekkydestä on loputon määrä; liikenne, asuminen, liiketoiminta tai harrastukset. Milloin voisin luovuttaa osan menestyksestäni muille? Suomessakin joillakin ihmisillä menee tavattoman huonosti. Maahanmuuttajat kaipaavat apua ja tukea. Yrityselämässä menestyneet pyrkivät menestymään entistä paremmin ja herää kysymys, mikä on riittävää?

Oikeusasteissa riidellään hyvinkin pienistä asioista. Naapurit riitelevät laiturin paikasta, ojista, raja-aidasta, melusta ja ties mistä. Yhteisön kannalta on hienoa, että rakennetaan vesienkäsittelylaitos, kaatopaikka, sähkölinja, lentokenttä, tie, mutta ei missään tapauksessa minun alueeni lähelle. Englanninkielisissä maissa on tälle vakiintunut termi NIMBY (not in my backyard = ei minun takapihalleni). Yhteisten asioiden hoitaminen on vaikeaa. Sovittelemisen ja kompromissien hakeminen ei ole muodissa, mutta sitä pitää tehdä lisää koko ajan.

Ihminen on historialtaan saalistaja, jolloin oman ja perheen tarpeiden tyydyttäminen oli tärkeintä. Meillä monilla on paljon ylimääräistä, mistä voisi luopua. Voi myös olla, että kukaan ei toisten vanhoja tavaroita edes halua ja tavarat saattavat olla arvottomia. Omat vanhempani olivat Karjalasta sodan jälkeen tulleita evakoita, jotka eivät heittäneet mitään tavaraa pois, kun olivat joutuneet aloittamaan kaksi kertaa tyhjistä. Sen ymmärrän, mutta heidän kuoltuaan kuljetutin paljon käyttökelpotonta tavaraa kaatopaikalle.

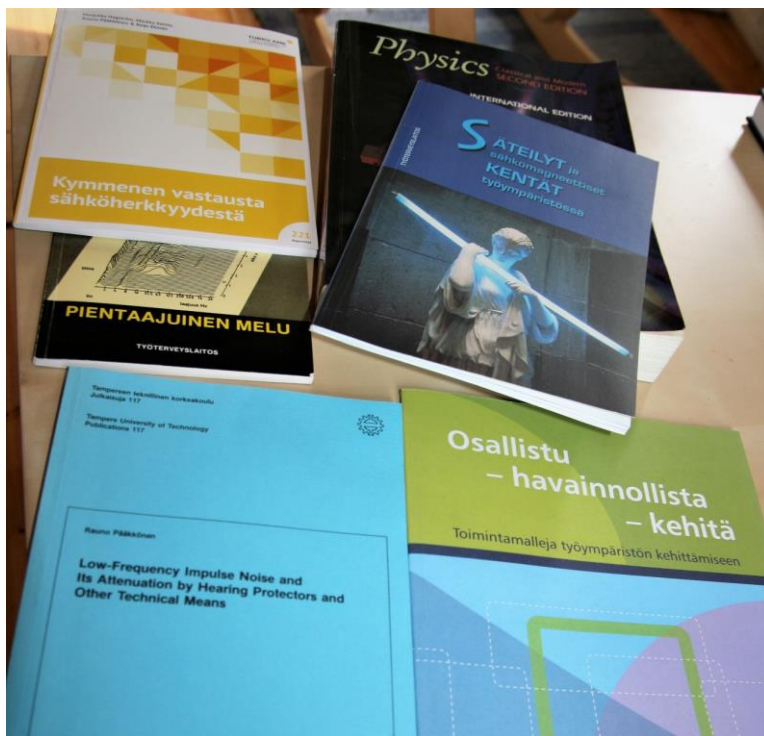
Itsekkyytteen käytetään paljon meidän kaikkien ja yhteiskunnan voimavaroja. Eikö ainakin pieni osa energiasta kannattaisi sijoittaa toisten auttamiseen ja hyvän tekemiseen? On paljon ihmisiä, jotka auttavat vähäosaisempia, mutta eivät halua tulla esiin. Uskon ja haluan uskoa, että päiväkodeissa ja kouluissa yritetään opettaa lapsiamme vähempään itsekkyytteen. Myönnän toki, että pieni lapsi on luonnostaan itsekäs, sillä se on tarpeen lapsen selviämisen kannalta.

Toisten auttaminen on palkitsevaa. Yleensä auttaja saa siitä eniten; hyvän mielen, tarpeellisuuden tunteen tai hymyn. Työelämässä työkaverin, esimiehen, alaisen ja asiakkaiden auttaminen luo hyvän alkutilanteen yhteistyölle. Vastapalvelusta ei kannata odottaa, vaan oma hyvä olo tulee ensin ja mahdollisuuksia syntyy. Tyytyväinen asiakas palaa uudelleen ostamaan tai tekemään yhteistyötä. On toki ihmisiä, jotka käyttävät auttavaisuutta härskisti hyväkseen, mutta entä sitten – eteenpäin vaan. Tietysti rikoksiin on puututtava.

Kirkko ja uskonnot puhuvat toisten auttamisesta. Se on hyvä asia. Toivoisi vain, että myös yhteisten asioiden hoitamisessa, pienyhteisöissä (perhe, talo, kylä) ja muualla pohdittaisiin enemmän toisten auttamista. Onhan tietysti kunnissa sosiaalitoimi, mutta avun tarvetta on

perustoimeentulon lisäksi monella muulla alueella kuten mielenterveyden, henkisten paineiden, kuuntelemisen ja lohduttamisen sekä aineellisten asioiden alueella. Meillä on varaa olla vähemmän itsekkäitä ja enemmän toisia huomioivia.

Voimme antaa avustuksia Pelastusarmeijalle, Punaiselle Ristille, vaatekeräyksiin, kehitysapuun, vammaisille tai vähäosaisille. Voi osallistua henkisen avun antamiseen palveleviin puhelimiin, maahanmuuttajille, sairaille, kuoleville, orvoille ja niin edelleen. Hakusanalla avustusjärjestöt Suomessa tuli 40 000 osumaa, joten avustusjärjestöjä on jo niin suuri määrä, että on vaikea valita. Meillä menee kuitenkin paljon paremmin kuin esimerkiksi 1970-luvulla. *Olisiko aika nostaa enemmän henkisiä arvoja itsekkyyden rinnalle?*

Kirjoja matkan varrelta.

Joskus voi hattuaankin tuulettaa.

AIKAJANA

- 1909 livari Pääkkönen syntyy Jaakkimassa
- 1914 Saimi Pääkkönen syntyy Lumivaarassa
- 1935 livarin ja Saimin avioliitto, Jaakkima
- 1939 talvisota 1939-1940, livari rintamalle, Saimi evakkoon
talvisodan päätyttyä perhe on evakossa Kemin seudulla
- 1941 Jatkosota 1941-1944
livari rintamalle, Saimi palaa Jaakkimaan
- 1943 tytär Irma syntyy Jaakkimassa
Sodan päätyttyä perhe joutuu uudelleen evakkoon

- 1947 Uusi alku Komsinkorvessa

- 1951 poika Rauno syntyy
- 1958 Rauno aloittaa kansakoulun
- 1962 Rauno oppikouluun Ilmajolle
- 1967 Irma Pääkkönen ja Taisto Kautonen avioliittoon
- 1968 livari Pääkkösen kuolema
Vastuu kotitalasta siirtyy osittain Raunolle
- 1970 Rauno ylioppilaaksi Ilmajoen yhteiskoulusta
- 1971 Rauno opiskelijaksi Turun yliopistoon
- 1973 Rauno Pääkkösen ja Elisa Kannoston avioliitto
- 1975 luonnontieteiden kandidaatti
- 1976 FK ja FM Turun yliopisto
- 1976-77 asevelvollisuus, erikoisupseerikoulutus, vänrikki
työura alkaa

1977	Työterveyslaitos Vantaa
1978	Oulun aluetyöterveyslaitos Oulu
1980	poika Lasse syntyy
1982	Tampereen aluetyöterveyslaitos 1982-2005
1984	tytär Kaija syntyy
1988	Tekniikan lisensiaatti TTKK 1988
1991	Fysiikan lehtori TTO 1991-1994
1993	Tekniikan tohtori TTKK
1996	Dosentti TTKK 1996-2014
2000	Saimi Pääkkösen kuolema kotitila siirtyy kokonaan Raunon haltuun
2006	Tiimipäällikkö TTL 2006-2010
2009	Ympäristöasiantuntijaneuvos KHO 2009-2019
2010	Teemajohtaja TTL 2010-2014
2011	tyttären tytär Aada syntyy
2011	anoppi Maire Kannoston kuolema
2012	Tmi Rauno Pääkkönen, perustaminen
2014	eläkkeelle Työterveyslaitoksesta
2015	appi Kauno Kannoston kuolema
2015	Erikoisasiantuntija A-Insinöörit Suunnittelu Oy 2015-
2016	tyttärenpoika Antti syntyy
2016	Kaija ja Jani Marjamäen avioliitto
2020	tyttären tytär Vilma syntyy

Henkilöt

Rauno Pääkkösen perhe

Pääkkönen Mikko, isän isä

Pääkkönen Aleksandra, isän äiti

Pakkanen, Sippo äidin isä

Pakkanen Maria, äidin äiti

Pääkkönen Iivari, isä

Pääkkönen Saimi, äiti

Kautonen Irma, o.s. Pääkkönen sisar

Kautonen Taisto, Irma-sisaren mies

Lapset Minna, Kirsi ja Mika

Pääkkönen Elisa o.s. Kannosto puoliso

Kannosto Kauno, appi

Kannosto Maire, anoppi

Pääkkönen Lasse, poika

Marjamäki Kaija, o.s. Pääkkönen tytär

Kaukonen Tero, Kaijan 1. aviomies 2009

Pääkkönen Aada, lapsenlapsi

Marjamäki Jani, Kaijan 2. aviomies 2016

Marjamäki Antti, lapsenlapsi

Marjamäki Vilma, lapsenlapsi

Kirjassa mainittuja henkilöitä

Aaltonen Markku, TkT TTL
Airola Hannu, FL, AVI
Ala-Ilkka Heikki, KTM, ystävä
Ala-Ilkka Tarja-Liisa, KTM, ystävä
Antila Marko, DI, VTT
Anttonen Hannu, prof. esimies TTL
Aumala Olli, prof TTKK
Brune Dag, kirjailija
Graeffe Gunnar, prof TTKK
Gummesson Karl, väittelijä KTH
Hallberg, Pekka OKT, VTT, KHO:n presidentti
Halonen Tarja, presidentti
Hanhela Rauno, FT johtaja TTL ja TTK
Hassi Juhani, LKT esimies OATTL
Hedlund Ann, väittelijä KTH
Helen Raija, TTL
Hirvonen Kauko, kirkkoherra Ilmajoki
Hirvonen Rainer, kaveri
Hoikkala Matti, työkaveri TTL
Holma Tuomas, LT OY väittelijä
Hongisto Valtteri, dos. TTL
Hyrynen Johannes, johtaja VTT
Jokitulppo Jaana, FT A-Insinöörit Suunnittelu Oy
Järvinen Jyrki, teollinen muotoilija Kemira
Kalliokoski Pentti, prof KuY
Kalliomäki Kalevi, prof OY
Karjalainen Matti, prof TTK
Keltaniemi Pasi, maan vuokraaja
Keltaniemi Sirpa, maan vuokraaja

Keltaniemi Tapio, maan vuokraaja
Keränen Jukka, FT TTL
Koppel Tarmo, väittelijä Tallinnan yliopisto
Korpinen Leena, prof TTKK
Koskinen Heli, aktori TTL
Kuronen Juhani, väittelijä LTKK
Kuronen Pentti, kenraali Pv
Kuusinen Otto-Ville, poliitikko Neuvostoliitto
Lahtinen Taija, LT OY, väittelijä
Laitinen Reino, johtaja TaATTL
Lahti Tapio, TkT, akustiikan asiantuntija
Lampio Eero, dos. TTK
Laukkanen Aulis, kirjailija
Lehtomäki Kyösti, kommodori Pv
Lepistö Timo, rehtori TTKK
Lokki Tapio, prof, TTK
Lundquist Pär, väittelijä UY
Mansikkamäki Lauri, kaveri
Mansikkamäki Pekka, lapsuuden kaveri
Markula Timo, DI akustiikan asiantuntija
Martimo Kari-Pekka, LT TTL
Mattila Markku, prof TTKK
Mattila Pirkko, ministeri
Meriläinen Roosa, poliitikko
Muhr Per, väittelijä
Mäkinen Helena, FT TTL
Nieminen Kalevi, toimistopäällikkö TTL
Niinistö Sauli, presidentti
Novak Hubert, ystävä
Oinonen Mika, TkT, väittelijä
Oksanen Tuula, LT TTL

Olkinuora Pekka, FM TTL
Paikkala Sirkka-Liisa, ympäristöneuvos YM
Parri Asko, meluinsinööri Pv ja ystävä
Pasanen Anna-Liisa, esimies TTL
Pekkarinen Jussi, FT, TTL
Pietarinen Päivi, kansliapäällikkö KHO
Pesonen Kari, DI johtaja
Pyy Lauri, esimies OATTL
Pyykkö Ilmari, prof TaY
Rantanen Jorma, pääjohtaja TTL
Rantanen Salme, työkaveri TaATTL
Riipinen Hannu, esimies TaATTL
Rintamäki Hannu, prof. TTL
Rosen Gunnar, prof, Högskolan Dalarna
Ruotsalainen Riitta, psykologi Pv
Rytkönen Esko, FT, väittelijä KuY
Sahi Timo, kenraali Pv
Santonen Tiina, LT TTL
Savolainen Seppo, eversti Pv
Siltanen Eero, prof VTT
Sorainen Esko, FT KuATTL
Starck Jukka, prof TTL
Taipale Jarmo, kaveri Ilmajoella
Tikkanen Juha, TkT TTKK
Toppila Esko, FT TTL
Tuominen Heikki, yrittäjä
Vainio Harri, pääjohtaja TTL
Vala Heikki, majuri res, Kirkon ulkomaanapu
Vauhtimini (Räisänen) Venla, aktori TTL
Vitikka Heikki, kaveri
Yrjölä Heikki, ystävä

Lyhenteitä

AVI	aluehallintovirasto
DI	diplomi-insinööri
FK	filosofian kandidaatti
FL	filosofian lisensiaatti
FM	filosofian maisteri
FT	filosofian tohtori
KHO	Korkein hallinto-oikeus
KTH	Kungliga Tekniska Högskolan Tukholma
KuATTI	Kuopion aluetyöterveyslaitos
KY	Kuopion yliopisto
LT	lääketieteen tohtori
LTKK	Lappeenrannan teknillinen korkeakoulu
OATTI	Oulun aluetyöterveyslaitos
OY	Oulun yliopisto
Pv	Puolustusvoimat
SOTERKO	Sosiaali- ja terveysalan laitosten yhteiselin
STHS	Suomen Työhygienian Seura
TaATTI	Tampereen aluetyöterveyslaitos
TaY	Tampereen yliopisto
TKK	Teknillinen korkeakoulu
TkT	tekniikan tohtori
TTK	Työturvallisuuskeskus
TTKK	Tampereen teknillinen korkeakoulu
TTL	Työterveyslaitos
UY	Uumajan yliopisto
VTT	Valtion teknillinen tutkimuslaitos
YM	ympäristöministeriö

Rauno Pääkkösen julkaisut

Seuraavassa on (yli 600 julkaisuistani) alkuperäisartikkeleita ja kirjoja.

I. VERTAISARVIOIDUT ULKOMAISET TIETEELLISET ARTIKKELIT

1. Pääkkönen, R.: Low frequency high level noise impulses near weapons and explosions. *Journal of low frequency noise & vibration* 7(1988); 2, 42-49.
2. Pääkkönen, R. & Tikkanen, J.: A Low-Volume, Low-Frequency Noise Chamber. *Appl.Acoust.* 29 (1990) 151-165.
3. Pääkkönen, R. & Tikkanen, J.: The attenuation of Hearing Protectors against Low-Frequency Noise. *Ann.occup.Hyg.* 35 (1991) 2, 189-199.
4. Pääkkönen, R., Anttonen, H. & Niskanen J.: Noise Control of military shooting ranges for rifles. *Appl. Acoust.* 32 (1991) 49-60.
5. Pääkkönen, R., Vienamo, T., Järvinen, J. & Hämäläinen, E.: Development of a New Noise Helmet. *AIHAJ.* 52 (1991):10, 438-444.
6. Pääkkönen, R.: Low-Frequency Noise Impulses From Explosions. *Journal of Low-Frequency Noise & Vibration* 10(1991):3, 78-82.
7. Pääkkönen, R.: Effects of Cup, Cushion, Band Force, Foam Lining and Various Design Parameters on the Attenuation of Earmuffs. *Noise Control Engineering Journal* 38(1992):2, 59-65.
8. Pääkkönen, R.: Low-Frequency Impulse Noise and Its Attenuation by Hearing Protectors and Other Technical Means. Dissertation. Publications 117. Tampere University of Technology. Tampere 1993. 135 s.
9. Pääkkönen, R. & Kytälä, I.: Attenuation of rifle and pistol noise with the use of suppressors and subsonic bullets. *Acta acustica* 2(1994);2, 29-36.
10. Pääkkönen, R. & Kytälä, I.: Effects of rifle-calibre muzzle brakes and suppressors on noise exposure, recoil and accuracy. *Acta acustica* 2(1994);4, 143-148.
11. Ylikoski, ME, Pekkarinen, JO, Starck, JP, Pääkkönen, RJ, Ylikoski JS: Physical characteristics of gunfire impulse noise and its attenuation by hearing protectors. *Scandinavian Audiology* 24(1995), 3-11.
12. Pääkkönen, R.: Noise attenuation of structures against impulses from large calibre weapons or explosions. *Applied acoustics* 45(1995), 263-278.
13. Pääkkönen, R. & Kuronen, P.: Noise attenuation of helmets and headsets used by Finnish air force pilots. *Appl.Acoust.* 49(1996);4, 373-382. out in 1997.
14. Pääkkönen, R.: Electromagnetic fields associated with mobile phones. In Brune, D et al (eds): *The Workplace. Volume 1. Chapter 5.13.* Scandinavian Science Publisher as. Oslo 1997, 621-624.
15. Pääkkönen, R.: Music noise in work and environment. In Brune, D et al (eds): *The Workplace. Volume 2. Chapter 1.9.* Scandinavian Science Publisher as. Oslo 1997, 133-136.
16. Pääkkönen, R.: Work with VDUs: electromagnetic fields and noise. In Brune, D et al (eds): *The Workplace. Volume 2. Chapter 2.5.* Scandinavian Science Publisher as. Oslo 1997, 222-228.
17. Pääkkönen, R.: Electromagnetic fields in power production. In Brune, D et al (eds): *The Workplace. Volume 1. Chapter 5.15.* Scandinavian Science Publisher as. Oslo 1997, 628-630.

18. Pääkkönen, R.: Radiation sources in industry. In Brune, D et al (eds): The Workplace. Volume 1. Chapter 5.14. Scandinavian Science Publisher as. Oslo 1997, 625-627.
19. Pääkkönen, R. and Lehtomäki, K.: Military work environment in peacetime. In Brune, D et al (eds): The Workplace. Volume 2. Chapter 1.11. Scandinavian Science Publisher as. Oslo 1997, 145-159.
20. Pääkkönen, R. & Kuronen, P.: Noise exposure of fighter pilots and technicians over flight rounds. *Acustica-acta acustica* 84(1998);1, 91-96.
21. Pääkkönen, R., Lehtomäki, K. & Savolainen, S.: Noise attenuation of communication hearing protectors against assault rifle impulses. *Military Medicine* 163(1998);1, 40-43.
22. Pääkkönen, R. & Kuronen, P.: Low-Frequency aviation noise and noise attenuation of aviation headsets and helmets using active noise cancellation. *Journal of Low frequency Noise, Vibration and Active control.* 17(1998);4, 191-197.
23. Kuronen, P., Pääkkönen, R. & Savolainen, S.: Low-altitude overflights of fighters and the risk of hearing loss. *Aviation, Space and Environmental Medicine.* 10(1999);7, 650-655.
24. Pääkkönen, R., Korpinen, L., Isokorpi, J. & Rautee, J.: Effects of electromagnetic (50 Hz) fields on visual display units. In Bersani, ed.: *Electricity and Magnetism in Medicine*, Kluwer Academic Press/Plenum Publishers, 1999, 283-286.
25. Pääkkönen, R., Lehtomäki, K. & Savolainen, S.: Noise attenuation of hearing protectors against heavy weapon noise. *Military medicine* 165(2000), 9: 678-682.
26. Pääkkönen, R., Lehtomäki, K., Savolainen, S., Myllyniemi, J & Hämäläinen, E.: Noise attenuation of hearing protectors in the human ear-a method description. *Acta acustica* 86(2000), 477-480.
27. Pääkkönen, R., Lehtomäki, K., Savolainen, S., Myllyniemi, J.: Ear plug fit and attenuation – an experimental study. *Acta acustica* 86(2000), 481-484.
28. Pääkkönen, R., Kuronen, P. & Korteoja, M.: Active noise reduction in aviation helmets during a military jet trainer test flight. *Scand Audiol* 2000; 29: Suppl 52:1-3.
29. Pääkkönen, R., Savolainen, S., Myllyniemi, J., Hämäläinen, E. & Lehtomäki, K.: Ear plugs and the human auditory canal. *MilitMed* 75(2000); 3, 155-161.
30. Pääkkönen, R.: Radiation at Work. Chapter 26. In Brune, D., Helborg, R., Persson, P.P. & Pääkkönen, R.(eds): *Radiation at home, outdoors and environment*. Scandinavian Science Publisher, AIT Otta, Dahlemon, Norway 2001, 383-417.
31. Pääkkönen, R.: Sound and noise. Chapter 11. In Brune, D., Helborg, R., Persson, P.P. & Pääkkönen, R. (eds): *Radiation at home, outdoors and environment*. Scandinavian Science Publisher, AIT Otta, Dahlemon, Norway 2001, 136-150.
32. Pääkkönen, R., Kuronen, P., Korteoja, M.: Active noise reduction in aviation helmets during a military jet trainer test flight. *Scand Audiol* 30(2001); Suppl 52; 177-179.
33. Brune, D., Pääkkönen, R.: Hazards linked to depleted uranium weapons? Box 26 A. In Brune, D., Helborg, R., Persson, P.P. & Pääkkönen, R. (eds): *Radiation at home, outdoors and environment*. Scandinavian Science Publisher, AIT Otta, Dahlemon, Norway 2001, 418-420.
34. Pääkkönen, R.: Terms and definitions. Box 26 B. In Brune, D., Helborg, R., Persson, P.P. & Pääkkönen, R. (eds): *Radiation at home, outdoors and environment*. Scandinavian Science Publisher, AIT Otta, Dahlemon, Norway 2001, 421-422.
35. Christophersen, O.A. & Pääkkönen, R.: Electromagnetic Sensitivity. Box 19. In Brune, D., Helborg, R., Persson, P.P. & Pääkkönen, R. (eds): *Radiation at home, outdoors and environment*. Scandinavian Science Publisher, AIT Otta,

Dahlemon, Norway 2001, 306-308.

36. Pääkkönen, R., Parri, A. & Tiili, J.: Low-frequency noise emission of Finnish large-calibre weapons. *Journal of Low Freq Noise, Vib. and Active Control*, 20(2001), 85-92.
37. Lehtomäki, K., Rantanen, J., Kallio, A. & Pääkkönen, R.: Depleted uranium - assessment of exposure of Finnish KFOR-peacekeepers. *Ann Med Milit Fenn* 76(2001), 2; 187-192.
38. Pääkkönen, R., Rantanen, J., Laarni, V. & Lehtomäki, K.: Prospective model for service risk evaluation of deployed Finnish Peacekeepers. *Ann Med Milit Fenn* 76(2001), 2; 193-204.
39. Kuronen, P., Sorri, M., Pääkkönen, R. & Muhli, A.: Temporary threshold shift in military pilots measured using conventional and extended high-frequency audiometry after one flight. *Journal of Audiology* 42(2003), 29-33.
40. Toivonen, M., Pääkkönen, R., Savolainen, S., Lehtomäki, K.: Noise attenuation of proper insertion of earplugs into ear canals. *Ann.occup.hyg.* 46(2002);6, 527-530.
41. Pääkkönen, R., Jokitulppo, J., Heinijoki, V-M. & Kuronen, P.: Noise exposure of spectators at Finnish air shows. *Appl. Acoust.* 64(2003), 121-127.
42. Pääkkönen, R., Kuronen, P. & Savolainen, S.: Noise at low-altitude overflights and air shows and the risk of hearing loss. *Ann Med Milit Fenn* 78(2003)2, 117-125.
43. Pääkkönen, R., Lehtomäki, K., Toivonen, M. & Savolainen, S.: Noise attenuation of molded communication ear plugs. *AnnMed Milit Fenn* 78(2003)2, 111-115.
44. Ylikoski, J., Mrena, R., Bäck, L., Pirvola, U. & Pääkkönen, R.: Ear injuries of explosion survivors: can they be used as markers of the intensity of the blast? *Ann Med Milit Fenn* 78(2003)2, 137-141.
45. Toivonen, M., Pääkkönen, R., Savolainen, S. & Lehtomäki, K.: Exposition au bruit dans des manoeuvres de combats. *Int Rev Arm Forces Mil Serv* 76(2003)2; 117.
46. Kuronen, P., Toppila, E., Starck, J., Paakkonen, R., Sorri, M.: Modelling the risk of noise-induced hearing loss among military pilots. *Int J Audiol.* (2004); 43(2), 79-84.
47. Mrena, R., Pääkkönen, R., Bäck, L., Pirvola, U. & Ylikoski, J.: Otologic Consequences of Blast Exposure: A Finnish Case Study of a Shopping Mall Bomb Explosion. *Acta otolaryngol* 124(2004), 946-952.
48. Lehtomäki, K., Pääkkönen, R., Kalliomäki, V., Rantanen, J.: Risk of accidents and occupational diseases among Finnish Defence Forces. *Military Medicine* 170(2005);9, 756-759.
49. Lehtomäki, K., Pääkkönen, R., Rantanen, J.: Risk analysis of Finnish Peace Keeping in Kosovo. *Risk Analysis.* 25(2005), 389-396.
50. Pääkkönen, R. & Lehtomäki, K.: Protection efficiency of hearing protectors against handheld weapons and vehicles. *Noise & Health*, 2005, 7;26, 11-20.
51. Rosén, G., Andersson, I-M., Walsh, P., Clark, R., Säämänen, A., Heinonen, K., Riipinen, H. & Pääkkönen, R.: A Review of Video Exposure Monitoring as an occupational Tool. Review. *Ann.Occup.Hyg.* Apr;49(2005);3, 201-17.
52. Pääkkönen, R.: Practical noise attenuation of hearing protectors according to a noise directive 2003/10/EC. *Acoustique & Techniques.* 49(2007), 33-36.
53. Jokitulppo, J., Toivonen, M., Pääkkönen, R., Björk, E., Savolainen, S. & Lehtomäki, K.: Military and Leisure-time Noise Exposure and Hearing Thresholds of Finnish Conscripts. *Military Medicine* 173(2008); 9, 906-912.
54. Lehtomäki, K., Ruotsalainen, R. & Pääkkönen, R.: Mental load and risks in Finnish peacekeeping forces in Bosnia-Herzegovina. *Int Review of the Armed Forces Medical Services* 81(2008);2, 80-84.
55. Jokitulppo J., Ikäheimo M, Pääkkönen R: Noise exposure measurements in real ears: An evaluation of MIRE-technique use in the field and in the laboratory. *Acta acustica- united with acustica.* 94 (2008): 5, 734-739.
56. Pääkkönen, R.: Vibrations. In Elgststrand, K., Pettersson, N (ed.): OSH for development. Royal Institute of Technology, Industrial Economy. Elanders Sverige AB. Stockholm 2009, 255-264.

57. Korpinen, L, Suuronen, N, Latva-Teikari, J and Pääkkönen, R. A questionnaire on the health effects of new technical equipment. *International Journal of Industrial Ergonomics* 39 (2009), 105-114.
58. L. Korpinen and R. Pääkkönen, Mental symptoms and the use of new technical equipment. *International Journal of Occupational Safety and Ergonomics (JOSE)* 15(2009);4, 385-400.
59. L. Korpinen and R. Pääkkönen, Self-Report of Physical Symptoms Associated With Using Mobile Phones and Other Electrical Devices. *Bioelectromagnetics* 2009, 30(2009), 431-437.
60. Toppila, E., Pyykkö I, Pääkkönen R.: Evaluation of increased accident risk by noise at workplaces. *Journal of occupational safety and ergonomics* 15(2009);2, 155-162.
61. Sauni, R, Pääkkönen, R., Virtema, P., Jäntti, V., Kähönen, M., Toppila, E., Pyykkö, I. & Uitti, J.: Vibraton induced white finger syndrome and carpal tunnel syndrome among Finnish metal workers. *Int Arch Occup Environ Health*. 2009 Mar;82(4):445-53.
62. Sauni, R., Pääkkönen, R., Virtema, P, Toppila, E. & Uitti, J.: Dose-response relationship between exposure to hand-arm vibration and health effects among metalworkers. *Ann. Occup. Hyg.* 53 (2009);1, 55-62.
63. Sauni R, Virtema P, Pääkkönen R, Toppila E, Pyykkö I, Uitti J. Quality of life (EQ-5D) and hand-arm vibration syndrome. *Int Arch Occup Environ Health* 2010;83(2):209-216.
64. Hanhela, R. & Pääkkönen, R.: Occupational safety and health in Finland. In: Hörte, S. & Christmansson, C. (eds). *Perspektiv på arbetsmiljöarbetet. Forskning i Halmstad nr 20. Höghskolan i Halmstad. Halmstad 2009. ss. 189-210.*
65. Korpinen L., Pääkkönen, R.: Self-reported use of ICT (Information and Communication Technology) uptake in 2002 and discomfort amongst Finns aged 45-66. *Applied Ergonomics* 42(2010), 85-90.
66. Suomalainen, P., Korpinen, L. & Pääkkönen, R.: A comparison of the ergonomics of the laptop, communicator and hand-held computer. *Journal of usability studies* 5(2010);3, 111-123.
67. Anttonen, H. & Pääkkönen, R.: Risk assessment in Finland: Theory and practice. *Safety and health at work*. 1(2010);1, 1-10.
68. Korpinen, L. & Pääkkönen, R.: Occupational exposure to electric and magnetic fields during work tasks at 110 kV substations in the Tampere region. *Brief communication. Bioelectromagnetics*. 2010;31, 252-254.
69. Huttunen, K., Keränen, H., Väyrynen, E., Pääkkönen, R., Leino, T.: Effect of cognitive load on speech prosody in aviation. Evidence from military simulator flights. *Applied ergonomics*, 42(2011), 348-357.
70. Pääkkönen, R., Jussila, J.: A suppressor for indoor shooting sites. *Technical note. Applied acoustics* 72(2011), 684-687.
71. Pääkkönen, R. & Parri, A.: The effect of a suppressor to environmental noise - a case study. *Applied Acoustics* 72(2011), 702-704.
72. Korpinen, L. & Pääkkönen, R.: Physical Symptoms of Young Adults and Usage of New Technical Equipment. *International Journal of Occupational Safety and Ergonomics (JOSE)* 17(2011);4, 329-339.
73. Korpinen, L., Kuisti, H., Pääkkönen, R., Vanhala, P. & Elovaara, J.: Occupational exposure to electric and magnetic fields while working at switching and transforming stations of 110 kV. *Ann. occup. hyg.* 55(2011);5, 526-536. doi10.093/annhyg/mer013.
74. Pääkkönen, R.: Exposure assessment. Chapter 4. In: Giudotti, T. (ed.). *Global occupational health*. Oxford University press, New York, 2011, pp 72-92 .
75. Huttunen, K., Keränen, H., Pääkkönen, R., Eskelinen-Rönkä, R. P. & Leino, T. Effect of cognitive load on articulation rate and formant frequencies in simulator flight radio speech communication. *Journal of the Acoustical Society of America*, 129(3) (2011), 1580–1593.

76. L. Korpinen and R. Pääkkönen, Work-aged persons' mental symptoms and the use of the Internet, *Mental illness* 2011, 3:e7, 25-28.
77. L. Korpinen and R. Pääkkönen, Accidents and close call situations connected to the use of mobile phones Accident analysis and prevention 45(2012);75-82.
78. Korpinen, L., Pääkkönen, R.: White-collar workers' self-reported physical symptoms associated with using computers. *International Journal of Occupational Safety and Ergonomics (JOSE)* 18(2012); 2, 137-147.
79. Korpinen, L., Kuisti, H., Tarao, H., Pääkkönen, R. & Elovaara, J.: Comparison of electric field exposure measurement methods under power lines. *Note. Radiation protection dosimetry* 158(2014); 2, 221-223.
80. Korpinen, L., Pääkkönen, R., Gobba, F.: Self-reported ache, pain or numbness in hip and lower back and use of computers and mobile phones amongst Finns aged 18-65, *Int.J.Industr.Ergonomics*, 48(2015), 70-76.
81. Korpinen, L., Pääkkönen, R. & Gobba, F.: Self-reported neck symptoms and use of personal computers, laptops and cell phones among Finns aged 18-65. *Ergonomics* 56(2013); 7, 1134-1146.
82. Pääkkönen, R.: Glue emf – electromagnetic field control, for example in glue drying devices. <https://osha.europa.eu/data/case-studies/glue-emf-2014-electromagnetic-field-control-for-example-in-glue-drying-devices/GLUE-EMF.pdf> luettu 1.9.2013.
83. Korpinen, L., Pääkkönen, R.: Self-reported sleep disorders/disturbances associated with physical symptoms and usage of computers. *International Journal of Industrial Ergonomics*. 2013; 43(4), 197-248. Epub 2013.
84. Sauni, R., Toivio, P., Toppila, E., Pääkkönen, R., Uitti, J.: Effective information campaign for management of exposure to hand-arm vibration in the metal and construction industries. *JOSE*, 21(2015);2, 158-165.
85. Korpinen, L., Pääkkönen, R.: Occupational exposure to electric and magnetic fields during tasks at ground or floor level at 110 kV substations in Finland. *Int J Occup Saf Ergon*. 2016 Sep;22(3):384-8. doi: 10.1080/10803548.2016.1153858. Epub 2016 Apr 14.
86. Sauni, R., Toivio, P., Pääkkönen, R., Malmström, J. & Uitti, J.: Work disability after diagnosis of hand- arm vibration syndrome. *Int Arch Occup Environ Health* 2015. DOI 10.1007/s00420-015-1034-1. Published online 21 February 2015.
87. Leena Korpinen, Rauno Pääkkönen Examples of occupational exposure to electric and magnetic fields at 110-kV gas-insulated substations (GISs). *Radiation Protection Dosimetry* 06/2014; 163(3).
88. Pääkkönen R, Lundström M, Mustaparta J & Korpinen L: Examples of electromagnetic field (50–100 kHz) emissions from smart meters in Finland. *Radioprotection* 2015, DOI: 10.1051/radiopro/2015004.
89. Paakkonen R, Vehviläinen T, Jokitulppo J, Niemi O, Nenonen S, Vinha J: Acoustics and new learning environment—a case study. *Technical Note. Applied Acoustics* 100(2015), 74-78.
90. Vehviläinen T, Lindholm H, Rintamäki H, Pääkkönen R, Hirvonen A, Niemi O: Poor Ventilation in an Office Environment Increases the Body's CO2 Level and Increases Sleepiness during Cognitive Work. *Journal of Occupational & Environmental Hygiene* Volume 13(2016);1, DOI:10.1080/15459624.2015.1076160.
91. Korpinen L and Pääkkönen R: Self-reported depression and anxiety symptoms and usage of computers and mobile phones among working-age Finns. *International Journal of Occupational Safety and*

- Ergonomics (JOSE), 21(2015):2, 221-228.
<http://dx.doi.org/10.1080/10803548.2015.1029292>.
92. Korpinen L, Pääkkönen R, Gobba F & Virtanen V: Possible exposure of persons with cardiac pacemakers to extremely low frequency (ELF) electric and magnetic fields. *International Scholarly and Scientific Research & Innovation* 9(2015);5, 339-342.
 93. Korpinen L, Pääkkönen R, Gobba F: Accidents and close call situations connected to the use of mobile phones in working-age people >50 years old. *International Scholarly and Scientific Research & Innovation* 9(2015);5, 339-1315-1318.
 94. Sauni R, Toivio P, Toppila E, Pääkkönen R & Uitti J: Effective information campaign for management of exposure to hand-arm vibration in the metal and construction industries. *Int J of Occupational safety and ergonomics* 21(2015);2, 158-165. DOI; 10.1080/10803548.2015.1029287.
 95. Korpinen L, Pääkkönen R & Gobba F: Ergonomic aspects of work with computers. *International Scholarly and Scientific Research & Innovation* 9(2015);9, 2290-2294.
 96. Pääkkönen R, Gobba F & Korpinen L: LED lightning interviews and assessment in forest machines. *International Scholarly and Scientific Research & Innovation* 9(2015);9, 596-599.
 97. Korpinen L, Kuisti H, Tarao H, Virtanen V, Pääkkönen R, Dovan T & Kavet R: Possible influences of spark discharges on cardiac pacemakers. *Health Physics* 110(2015), 1; DOI 10.1097/HP.0000000000000373.
 98. R. Pääkkönen, M. Lundström, J. Mustaparta, L. Korpinen: Preliminary Measurements of Smart Meter Electromagnetic Field (50-100 KHz) Emissions in Finland. Supplement, Vol.7, № 2(1) *Bulgarian Journal of Public Health* 2015, 66-68.
 99. R. Pääkkönen, M. Lundström, J. Mustaparta, L. Korpinen: Exposure to RF Fields during The Remote Readings of The Smart Meter In Finland. Supplement, Vol.7, № 2(1) *Bulgarian Journal of Public Health* 2015, 69-71.
 100. Korpinen L, Pääkkönen R & Gobba F: Blue collar worker's accidents and close call situations connected to the use of cell phones among Finns aged 18-65. *World academy of Science, Engineering and Technology, Int J of Social, Behavioral, Educational, Economic, Business and Industrial Engineering* 10(2016);3, 707-710.
 101. Korpinen L. Pääkkönen R: Occupational exposure to electric and magnetic fields during tasks at ground or floor level at 110 kV substations in Finland. *Internal Journal of Occupational Safety and Ergonomics* (JOSE), 2016, <http://dx.doi.org/10.1080/10803548.2016.1153858>.
 102. Pääkkönen R, Korpinen L: Comparison of Injuries and Accidents Globally and Globally and in Finland. *International Journal of Social, Behavioral, Educational, Economic, Business and Industrial Engineering* Vol: 10, No: 3, 2016, 786- 789.
 103. Korpinen L, Pääkkönen R and Gobba F: Blue-Collar Workers' Accidents and Close Call Situations Connected to the Use of Cell Phones among Finns Aged 18-65. *International Journal of Social, Behavioral, Educational, Economic, Business and Industrial Engineering* Vol: 10, No: 3, 2016, 751- 754
 104. Pääkkönen R, Korpinen L: Well-Being and Helping Technology for Retired Population in Finland. *World Academy of Science, Engineering and Technology International Journal of Social, Behavioral,*

- Educational, Economic, Business and Industrial Engineering Vol: 10, No: 6, 2016, 2024-2027.
105. L. Korpinen, R. Pääkkönen, F. Gobba: Accidents and Close Call Situations Due to Cell Phone Use While Moving, Driving, and Working. International Journal of Social, Behavioral, Educational, Economic, Business and Industrial Engineering Vol: 10 No: 6, 2016, 2007-2011.
 106. Korpinen L, Pirkkalainen H, Heiskanen T & Pääkkönen R: The Possibility of Decreasing 50-Hz Electric Field Exposure near 400-kV Power Lines with Arc Flash Personal Protective Equipment. Int J Environ Research and Public Health. 13(2016), 942. <http://www.mdpi.com/1660-4601/13/10/942/pdf>.
 107. Korpinen, L, Pääkkönen, R & Gobba, F: Self-reported ache, pain, or numbness in feet and use of computers amongst working age Finns. Open access, Healthcare 2016, 4(4), 82; doi:10.3390/healthcare4040082.
 108. Korpinen L, Pääkkönen R, Gobba F Self-reported ache, pain, or numbness in feet and use of computers amongst working age Finns. Healthcare 2017, 5, 71; doi:10.3390/healthcare5040071.
 109. Korpinen L, Pääkkönen R, Gobba F: Self-reported wrist and finger symptoms associated with other physical/mental symptoms and use of computers/mobile phones Jose 16/72 2017 dx.doi.org/10.1080/10803548.2017.128030.
 110. Pääkkönen R & Koponen M: Trends in occupational hygiene in Finland. Note. Jose 2018 Vol. 24, No. 1, 160–163 doi 10.1080/10803548.2017.1311057.
 111. Korpinen L, Pääkkönen R: Workers' exposure to electric fields during the task 'maintenance of an operating device of circuit breaker from a service platform' at 110 kV substations, International Journal of Occupational Safety and Ergonomics 2018, DOI: 10.1080/10803548.2018.1433579.
 112. R. Pääkkönen, L. Korpinen, F. Gobba: Comparing Measurements of UV Radiation in Winter and Summer in Finland. World Academy of Science, Engineering and Technology International Journal of Health and Medical Engineering Vol:12, No:3, 2018.
 113. Pääkkönen, R & Korpinen L: Low frequency magnetic fields inside cars. Radiation protection dosimetry 2019, 1-4.
 114. Pääkkönen, R, Korpinen L, Kava T, Salmi I: Case study of obstructive sleep apnea and methods of treatment for a professional driver. World Academy of Science, Engineering and Technology. International Journal of Medical and Health Sciences 13(10)2019, 430-434.
 115. Korpinen L, Pääkkönen R, Penttilä M: Effect of electric and magnetic fields on operation of insulin pumps under 400 kV power lines. 3 Jan 2020. Radioprotection 2019, DOI: 10.1051/radiopro/2019047.

II VERTAISARVIOIDUT SUOMALAISET TIEEELLISET ARTIKKELIT

1. Pyy L., Pääkkönen R., Kakko K., Niva P.: Liuotinainealtistus ja sen torjunta lääkeainetuotannossa. Työterveyslaitoksen tutkimuksia I (1983):3, 192-204.
2. Virokannas H., Hassi J., Anttonen H., Järvenpää I., Pääkkönen R.: Terveysvaarat moottorikelkkatyössä. Työterveyslaitoksen tutkimuksia 2 (1984):2 s. 103-117.
3. Sillanpää J., Pääkkönen R. & Syväoja H.: Vaiheompelijan työskentelypaikan kehittäminen. Ergonomia ja työhygieenisiä näkökohtia. Työolosuhteet 53, Työterveyslaitos, Helsinki 1985, 31 s.

4. Ylikoski J., Pääkkönen R.: Tuliaseiden aiheuttaman impulssimelun kuulovaurio riskiin vaikuttavat fysikaaliset ominaisuudet. *Sotilaslääk Aikakl* 1986: 61, 176-180.
5. Pääkkönen R.: Matalataajuinen melu. Esiselvitys. Tampereen teknillinen korkeakoulu. Sähkötekniikan osasto. Fysiikka. Raportti 3-87. Tampere 1987. 60 s.
6. Pääkkönen R., Oksa P., Rahko T. & Karma P.: Kuulonseulonta ja melunmittaus työterveyshuollossa. *Suomen lääkärilehti* 13/87 vsk 42, 1265-1270.
7. Pääkkönen R.: Pientaajuinen melu. Katsauksia 91. Työterveyslaitos. Helsinki 1987. 66s.
8. Pääkkönen R., Kuronen, P.: Sotilaslentäjien kypärien ja kuulokkeiden melunvaimennuskyvystä. *Sotilaslääk Aikakl* 1987: 62, 72-76.
9. Pääkkönen R.: Pientaajuinen melu. Lisensiaatintyö. Tampereen teknillinen korkeakoulu. Sähkötekniikan osasto. Fysiikka. Tampere 1988. 115 s.
10. Tikkanen, J. & Pääkkönen, R.: Pientaajuisen melun kammio. Tampereen teknillinen korkeakoulu. Sähkötekniikan osasto. Fysiikka. Raportti 6-88 Tampere 1988. 21 s. + liitteet.
11. Tikkanen, J. & Pääkkönen, R.: Bruel & Kjaer mittalaitteiden vertailu pientaajuiselle melulle. Tampereen teknillinen korkeakoulu. Sähkötekniikan osasto. Fysiikka. Raportti 2-89 Tampere 1989 13 s + liitteet 22 s.
12. Pääkkönen, R. & Tikkanen, J.: Pientaajuinen melu työelämässä. Tampereen teknillinen korkeakoulu. Sähkötekniikan osasto. Fysiikka. Raportti 6-89. Tampere 1989, 16 s + liitteet 29 s.
13. Pääkkönen, R.: Kuulonsuojainten kyky vaimentaa pientaajuisia melua. *Työ ja ihminen* 3 1989: 2, 132-146.
14. Tikkanen, J. & Pääkkönen, R.: Impulse Propagation around a weapon. Tampereen teknillinen korkeakoulu. Sähkötekniikan osasto. Fysiikka. Raportti 11-90. Tampere 1990, 22s + liite 15s.
15. Järvinen, J., Matinaro, P. & Pääkkönen, R.: Miten kupusuojain vaimentaa melua? *Työ ja ihminen* 5(1991):2, 97-113. Kirjoittajapalkinto.
16. Oksa, P., Koistinen, P., Roto, P., Pääkkönen, R., Hantula, V., Riala, R., Könni, U. & Ketola, R.: Rakennusalan järjestelmällinen työpaikkaselvitys JTPS. *Työ ja ihminen* 6(1992):4, 358-380.
17. Kyttälä, I., Pääkkönen, R. & Pesonen, K.: Vaimentimien mittaukset 1992. Tiivistelmä. Selvityksiä 1/93. Työsuojeluhallitus. Tampere 1993. 32 s. + liitteet.
18. Pääkkönen, R. & Kyttälä, I.: Kiväärien ja pistoolien äänenvaimentimet. Loppuraportti 1. Työhallinnon julkaisu 29. Työministeriö, työsuojeluosasto. Tampere 1993. 96 s.
19. Pääkkönen, R. & Korpinen, L.: Parranajokoneen kenttä suurempi kuin 400 kV johdon. Kartoitus pientaajuisista magneettikentistä. *Sähkö & Tele* 66(1993);7-8, 15-19.
20. Pääkkönen, R.: Raskaiden aseiden meluntorjunta. *Sotilaslääketieteellinen aikakauslehti* 1995: 70, 21-29.
21. Pääkkönen, R.: Vapaa-ajan impulssimelulähteistä. *Ympäristö ja terveys*. 10/1995, 57-64.
22. Ylikoski, J., Savolainen, S., Pääkkönen, R. & Lehtomäki, K.: Meluriskit puolustusvoimissa. In Koskenvuo, K (toim): Sotilasterveydenhuolto. Pääesikunnan terveydenhuolto-osasto. Karisto Oy Helsinki 1996, 150-153.
23. Pääkkönen, R. & Stenius, H.: Näyttöpäätteiden säteilysuojat. *Sähkö&Tele* 69(1996);2, 11-14.
24. Oksa, P., Pääkkönen, R., Sinervo, S. & Mäkynen, P.: Tahdistinpotilaat ja työpaikan sähkömagneettiset kentät. Tapausselostus. *Suomen lääkärilehti* 14/1996, 1555-1559.
25. Pääkkönen, R. & Uitti, J.: Voiko sähkölle herkistyä? *Sähkö&Tele* 70(1997);4, 7-14.

26. Pääkkönen, R., Uitti, J. & Polvi, J.: Sähköyliherkkyys - onko sitä olemassa? Katsaus. Suomen lääkärilehti 5/1997, 427-432.
27. Pääkkönen, R. & Kyttälä, I.: Fysikaalisen työhygienian ja riskinarviointi. Katsaus. Työ ja ihminen 12(1998):1, 53-62.
28. Pääkkönen, R.: Sotilasampumaratojen melu. Ympäristö ja terveys-lehti 5/1999, 40-44.
29. Nurmenniemi, V., Huupponen, P., Pääkkönen, R., Sillanpää, T., Kallio, A. ja Uitti, J.: Sisärata-ampumiseen liittyvistä terveysriskeistä. Ympäristö ja Terveys-lehti 1999:9, 42-48.
30. Pääkkönen, R.: Sähkömagneettiset säteilyt ja kentät työympäristössä. Työterveyslääkäri 4/1999, 354-357.
31. Uitti, J., Pääkkönen, R.: Sähköallergia ei ole allergiaa, mistä se on?. Katsaus Duodecim. 116(2000);941-7.
32. Rantanen, S. & Pääkkönen, R.: Työhygienian riskien arviointi kangertelee työpaikoilla. Työterveyslääkäri 3/2000, 347-351.
33. Uitti, J., Pääkkönen, R.: Sähköyliherkkyys on monimuotoinen sairaus. Vastine Suomen sähköyliherkkien kirjeeseen. Duodecim 2000; 116, 2395-6.
34. Rantanen, S., Pääkkönen, R.: Työhygieenisten riskien arviointi työpaikalla, Yrityskokeilu. Työsuojelujulkaisuja 52. Sosiaali- ja terveysministeriö. Työsuojeluosasto. Tampere 2001. 35 s. + liitteet.
35. Pääkkönen, R. & Rantanen, S.: Riskit ja riskinarviointi. Työterveyslääkäri 3/2001, 258-263.
36. Pääkkönen, R., Rantanen, S.: Fysikaalisten ja kemiallisten tekijöiden riskinarviointi työpaikalla. Työ ja ihminen 4-5/2001, 60-72. Ilmestyi vuonna 2002.
37. Rantanen, S., Pääkkönen, R., Lindroos, L., Kauhaniemi, P., Engström, K., Hämäläinen, M., Riala, R.: Kemiallisten ja fysikaalisten tekijöiden arviointi työpaikoilla. Sosiaali- ja terveysministeriö. Työsuojelujulkaisuja 62. Tampere 2002, 64 s. + liitteet 15 s.
38. Pääkkönen, R. ja Toivonen, M.: Salamanisku varusmiehiin Porin Prikaatissa. Sähkö&Tele 75(2002);5, 43-45.
39. Toivonen, M., Pääkkönen, R., Savolainen, S. & Lehtomäki, K.: Kouluttajien meluallistutus ja kuulonsuojaus taisteluharjoituksissa. Sotilaslääketieteen laitoksen julkaisuja. 1(2002);2, 31-32.
40. Ylikoski, J., Mrena, R., Savolainen, S., Pääkkönen, R.: Miten pommi vahingoittaa. Suomen lääkärilehti 13/2003, 1553-1557.
41. Rantanen, S., Pääkkönen, R., Jokitulppo, J. & Palmroos, P.: Kysely työpaikkaselvityksestä ja riskinarvioinnista. Työterveyslääkäri, 2/2003, 223-230.
42. Rantanen, S., Pääkkönen, R.: Riskinarviointi ja työpaikkaselvitys työsuojelupäälliköiden näkökulmasta. Työterveyslääkäri 2/2006, 56-61.
43. Vainio, K., Sauni, R., Uitti, J. & Pääkkönen, R.: Käytännön ohjeita uuden meluasetuksen pohjalta. Työterveyslääkäri 4/2006, 98-101.
44. Hirvaskoski-Tulkki, M., Sauni, R., Uitti, J. & Pääkkönen, R.: Tärinäaltistumisen arviointi työpaikalla ja työterveyshuollossa. Työterveyslääkäri 2/2007. 83-87.
45. Hanhela R, Grönqvist R, Jalonen P, Ketola R, Kivistö S, Lappalainen J, Lehtelä J, Pääkkönen R, Rantanen S, Rauas-Huhtanen S, Riala R, Mölsä K. Työpaikkaselvitys. Kirjassa: Manninen P, Laine V, Leino T, Mukala K, Husman K, toim. Hyvä työterveyshuoltokäytäntö. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö, Työterveyslaitos; 2007. s. 85-115.
46. Toppila, E., Pyykkö, I. & Pääkkönen, R.: Melu, tärinä ja onnettomuusriski. Perspektiivi. Työ ja ihminen 21(2007); 420-427. Julkaisu ilmestyi 2009.
47. Heinijoki, M., Sauni, R., Uitti, J., Pääkkönen, R.: Mitä työterveyslääkärin tulisi tietää sähkömagneettisista kentistä. Työterveyslääkäri 2/2008, 89-94.

48. Savolainen, S., Pääkkönen, R., Jokitulppo, J., Toivonen, M, Lehtomäki, K.: Nuorten miesten kuulo ja korvien oireilu varusmiespalvelukseen astuessa. Suomen lääkärilehti 63(2008); 21, 1935-1939.
49. Rantanen, S., Pääkkönen, R.: Työhygienian käytännön toteutus työpaikalla. In: Starck, J., Kalliokoski, P., Kangas, J., Pääkkönen, R., Rantanen, S., Riihimäki, V. & Karhula A-L: Työhygienia. Työterveyslaitos, Helsinki 2008, 81-112.
50. Starck, J., Pääkkönen, R.: Valaistus. In: Starck, J., Kalliokoski, P., Kangas, J., Pääkkönen, R., Rantanen, S., Riihimäki, V. & Karhula A-L: Työhygienia. Työterveyslaitos, Helsinki 2008, 584-595.
51. Lehtomäki, K, Honkavaara, P. & Pääkkönen, R.: Suomalainen kriisinhallintajoukko Libanonissa (SKJL), palvelusturvallisuuden arviointi ja kehittäminen, 2007. Ann Med Milit Fenn 83(2008), 1, 17-27.
52. Pääkkönen, R., Lehtomäki, K., & Savolainen, S.: Rynnäkökiväärin aiheuttama melu ampujan ja aseiden lähellä olevien kohdalla. Ann Med Milit Fenn 83(2008), 1, 28-31.
53. Priha, E., Anttila, P., Niskanen, J., Pääkkönen, R. & Santonen, T.: Monialistuminen haasteena työn terveysriskien arvioinnissa. Työterveyslääkäri 3/2008, 77-82.
54. Niskanen, H., Niskanen, K., Pollari, T., Sauni, R., Pääkkönen, R.: Valokovettajien lähettämä optinen säteily ja siltä suojautuminen Suomen Hammaslääkäri-lehti 15/2009, 20-24.
55. Sauni, R., Humalajoki, R., Pääkkönen, R., Peltoniemi, N., Lindholm, T. & Uitti, J.: Tapausselostus, Kengäntekijän tärinätauti. Duodecim 2009; 125, 51-54.
56. Pääkkönen, R.: Riskinarviointi ja riskinhallinta työpaikalla. In Martimo, K-P, Antti-Poika, M, Uitti, J.: Työstä terveyttä. Kustannus Oy Duodecim, Helsinki 2010, 150-159.
57. Pääkkönen, R.: Fysikaaliset tekijät. Luku 2.1. Kirjassa: Kauppinen et al. (toim.): Työ ja terveys Suomessa 2009. Työterveyslaitos, Helsinki 2010, 45 - 52.
58. Toppila, E., Rytönen, E. & Pääkkönen, R.: Suuhygienistin koneiden aiheuttamat oireet. Suuhygienisti 3/2010, 36-39.
59. Anttila, A., Sauni, R., Pääkkönen, R.: Mitä työterveyslääkärin tulee tietää optisesta säteilystä. Työterveyslääkäri 2011, 2/2011, 97-102.
60. Sauni, R., Uitti, J., Sainio, M., Pääkkönen, R.: Käsiin kohdistuvan tärinän terveyshaitat. Katsaus Suomen lääkärilehti 66(2011); 36, 2579-2583.
61. Kuronen, P., Leino, T., Sorri, M. & Pääkkönen, R.: Lentomelu ja kuulon suojaus. AnnMedMilitFenn 87(1)(2012); 89-90.
62. Vainio, H & Pääkkönen, R.: Sähköä ilmassa ja aivoissa. Näkökulma. Suomen lääkärilehti 12/2012, 936.
63. Pääkkönen R. (2006). Fysikaalisten tekijöiden arviointi. Teoksessa R. Pääkkönen, S. Rantanen & J. Uitti. Työn terveysvaarojen tunnistaminen. Helsinki: Työterveyslaitos, sosiaali- ja terveysministeriö. 56–63.
64. Pääkkönen R. (2013). Fysikaaliset tekijät. Teoksessa: T. Kauppinen ym. Työ ja terveys Suomessa 2012. Seurantatietoa työoloista ja työhyvinvoinnista. Helsinki: Työterveyslaitos. 2013. 129–134.
65. Pääkkönen, R.: Aivot ja kännykkä. Työterveyslääkäri-lehti 3/2013, 45-48.
66. Korpinen, L. & Pääkkönen, R.: Mielenkiintoinen direktiivi työntekijöiden sähkömagneettisille kentille altistumisesta valmistui. Työterveyslääkäri-lehti 3/2013, 49-50.
67. Korpinen, L. & Pääkkönen, R.: Etäluettavat mittarit kartoitettiin. Sähkö & Tele 4/2014. 15-18.
68. Vorne, J., Jussila, K., Kähkönen, H., Latvala, J., Mänttari, S., Oksa, J., Pääkkönen, R., Reiman, A., Rintamäki, H., Rissanen, S. & Sormunen, E.: Työympäristö

- ja työturvallisuus kaivoksissa. Ympäristö ja terveys – lehti 45 (2014), 8: 66-72.
69. Pääkkönen R: Hajut ympäristöongelmana. Ympäristö- ja terveys lehti 6/2015, 22-26.
 70. Pääkkönen R, Kylliäinen M & Mikkilä A: Melun häiritsevyydestä. Ympäristö- ja terveys lehti 5/2016, 82-87.
 71. Pääkkönen R: Kokemus ja tieto ympäristöasioissa, Ympäristö- ja terveys-lehti 6/2017, 44-47.
 72. Pääkkönen R, Ylikoski J: Ääniaseista, Sotilasaikakauslehti 1/2018, 47-51.
 73. Pääkkönen R: Unen häiriintyvyys ja melu. Ympäristö- ja terveys-lehti 4/2018, 76-82.
 74. Pääkkönen R: Ilotulitusten melusta. Ympäristö- ja terveys-lehti 8/2018, 48-53.
 75. Pääkkönen R: Melulle altistuminen ja kuulo. Työterveyslääkäri-lehti 3/2018, 43-45.
 76. Airaksinen L, Pääkkönen R & Ollila T: Melu, In Karvala K, Leino T, Oksa P et al: Altistelähtöinen työterveysseuranta. Työterveyslaitos ja Duodecim. 1. painos. Kustannus Oy Duodecim, Helsinki 2019, 100-108.
 77. Pääkkönen R: Laiteänet rakennetussa ympäristössä. Ympäristö ja Terveys-lehti 2/2019, 22-27.
 78. Ollila T, Pääkkönen R & Helenius R: Uudet keinot tärinäältistämisen arvioimiseen ja vähentämiseen. Työterveyslaitos, Helsinki 2019. Julkari: <http://www.julkari.fi/handle/10024/138999>

III KIRJAT

1. Pääkkönen, R.: Low-Frequency Impulse Noise and Its Attenuation by Hearing Protectors and Other Technical Means. Dissertation. Publications 117. Tampere University of Technology. Tampere 1993. 135 s.
2. Brune, D., Helborg, R., Persson, P.P. & Pääkkönen, R. (eds): Radiation at home, outdoors and environment. Scandinavian Science Publisher, AIT Otta, Dahlemoen, Norway 2001, 547 p.
3. Pääkkönen R., Anttonen, H., Hassi J. & Kakko K.: Selvitys eräiden pesuloiden lämpöolosuhteista. Työolosuhteet 27. Työterveyslaitos. Helsinki 1980, 39 s.
4. Pääkkönen R., Anttonen, H. & Lehtinen P.U: Teollisuushallien jälkikaiunta-ajan mittaaminen ja tulosten tulkinta. Työterveyslaitoksen tutkimuksia 178, Helsinki 1981, 47 s + liitteet.
5. Pääkkönen R., Anttonen H. & Myllylä R.: Jälkikaiunnasta ja absorptiomateriaalin vaikutuksesta teollisuushallien meluun. Raportti T65. University of Oulu, Department of Electrical Engineering, Oulu 1982. 38 s + liite.
6. Pääkkönen, R., Kyttälä, I., Pekkarinen, J. & Hurme, M.: Kuuntele - kerromme melusta. Opetuspaketti. Työterveyslaitos, Helsinki 1991, ääninauha 43 min, opasvihko 27 s ja kalvopohjat 28 kpl.
7. Riikonen, E., Kämäräinen, M., Hasu, R., Sillanpää, J., Pääkkönen, R., Tornberg, B., Rantanen, S., Syväoja, H. & Piispanen, P.: Työsuojelun perusteet valtionhallinnossa. 2. Yleisosa. Kouluttajan opas. Työterveyslaitos ja Valtiokonttori. Helsinki 1991, 26 s + 78 kalvopohjaa. 2. osittain korjattu painos 1995.
8. Kyttälä, I. & Pääkkönen, R. (toim): Aseiden vaimentimet ja ampuumaratarakenteet. Työterveyslaitos. Helsinki 1996. 16 s.
9. Pääkkönen, R. & Rantanen, S.: Työympäristön kemiallisten ja fysikaalisten riskien arviointi ja hallinta. Työterveyslaitos. Helsinki 1999, 101 s.
10. Rauno Pääkkönen ja Ilkka Kyttälä. Säteilty ja sähkömagneettiset kentät työympäristössä. Työterveyslaitoksen julkaisusarja 2000, 74 s.,

11. Riikonen, E., Kämäräinen, M., Lappalainen, J., Oksa, P., Pääkkönen, R., Rantanen, S., Saarela, K-L. & Sillanpää, J. (toim.): Työsuojelun perusteet. Työterveyslaitos. Helsinki 2003. 184 s.
12. Säämänen, A., Heinonen, K., Pääkkönen, R. & Riipinen, H.: Osallistu, havainnollista, kehitä. Toimintamalleja työympäristön kehittämiseen. Työterveyslaitos, Helsinki 2004. 59s.
13. Asikainen, S., Halonen, T., Krootila, I., Pyy, O., Pääkkönen, R., Riissanen, J., Sillanpää, J., Tuunanen, P. & Aarrekiivi, R.: Ampumarataopas. Opetusministeriö, Liikuntapaikkajulkaisu 87. Suomen ampumaurheiluliitto. Rakennustieto Oy, Helsinki 2005. 184 s.
14. Pääkkönen, R., Rantanen, S. & Uitti, J.: Työn terveysvaarojen tunnistaminen. Työterveyslaitos ja Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki 2005. 99 s.
15. Jaloniemi, R., Pääkkönen, R. & Parri, A.: Raskaiden aseiden ja räjähteiden aiheuttaman ympäristömelun arviointi. Puolustusvoimien ohje. Puolustusvoimat/Pääesikunta. Kotkan kirjapaino Oy Ab, Hamina 2005. 47 s.
16. Liesivuori, J., Naumanen, P., Aromaa, E., Pääkkönen, R., Starck, J., Kauppinen, T. & Savolainen, K. (toim.): Muuttuva työympäristö - visio vuoteen 2015. Työympäristötutkimuksen raporttisarja 24. Työterveyslaitos, Helsinki 2006. 115 s.
17. Ahonen, I., Pääkkönen, R. & Rantanen, S.: Työhygieniset mittaukset. Työterveyslaitos, Helsinki 2007. 125 s.
18. Rantanen, S., Madetoja, S., Räikkönen, T., Pääkkönen, R., Liuhamo, M., Hanhela, R.: Työturvallisuus pienyrityksessä. Työterveyslaitos, Helsinki 2007. 109 s.
19. Starck, J., Kalliokoski, P., Kangas, J., Pääkkönen, R., Rantanen, S., Riihimäki, V. & Karhula A-L: Työhygieniä. Työterveyslaitos, Helsinki 2008. 619 s.
20. Rantanen, S., Pääkkönen, R.: Työhygieniä, kemialliset ja fyysiset tekijät. Työsuojelujulkaisuja 86, Työsuojeluhallinto, Tampere. Multiprint, 2008. 109 s.
21. Laukkanen, A. & Pääkkönen, R.: Suomen sodasta 1808-1809. Omakustanne. Tampere, Kirjapaino Jaarli, Hämeenlinna 2008. 112 s.
22. Hauke A, Georgiadou P, Pinotsi D, Kallio H, Lusa S, Malmelin J, Punakallio A, Pääkkönen R, de Meyer S and Nicolescu G, TC-OSH ERO P09-04 Emergency Services: A Literature Review on Occupational Safety and Health Risks. European Agency for Safety and Health at Work (EU-OSHA), 2011, 78 p.
23. Ravantti, E., Pääkkönen, R.: Työhyvinvoinnin tilannekuva. Tietoa työstä. Verkkokirja. Työterveyslaitos, Helsinki 2012. 37 s.
http://www.ttl.fi/fi/verkkokirjat/Documents/Tyohyvinvoinnin_tilannekuva.pdf
24. Tanskanen, R., Ravantti, E. & Pääkkönen, R.: Nostetaan tuottavuutta ja työelämän laatua yhdessä. Tietoa työstä. Verkkokirja. Työterveyslaitos, Helsinki 2013. 25 s.
http://www.ttl.fi/fi/verkkokirjat/Sivut/Nostetaan_tuottavuutta_ja_tyoelaman_laatu_yhdessa.aspx
25. Repo, S., Ravantti, E. & Pääkkönen, R.: Johda tuottavasti. Tietoa työstä. Työterveyslaitos, Helsinki 2015. 40 s.
http://www.ttl.fi/fi/uutiset/Sivut/Johda_tuottavasti.aspx
26. Pääkkönen R, Vehviläinen T, Jokitulppe J, Niemi O, Nenonen S: Akustiikka ja uusi oppimisympäristö. Kirjassa Nenonen S, Kärnä S, Junnonen JM & at (toim.): Oppiva kampus. Suomen yliopistokiinteistöt. Juvenes Print. Tampere 2015. ss. 182-195.
27. Vehviläinen T, Lindholm H, Rintamäki H, Pääkkönen R, Hirvonen A, Niemi O: Sisäilmasto-olosuhteet ja kokoustilanteet. Kirjassa Nenonen S, Kärnä S,

- Junnonen JM & at (toim.): Oppiva kampus. Suomen yliopistokiinteistöt. Juvenes Print. Tampere 2015. ss. 196-211.
28. Räsänen T, Sipponen J, Hirvonen M & Pääkkönen R: Työhyvinvointi asiantuntija- ja myyntityössä. Työterveyslaitos, Helsinki 2015. 58 s. Verkkokirja <https://www.julkari.fi/handle/10024/126252>
 29. Hagström M, Sainio M, Pääkkönen R & Ekman R: Kymmenen vastausta sähköherkkyydestä. Raportteja 221. Turun ammattikorkeakoulu. Turku 2015. 51 s.
 30. Pääkkönen R: Minäkö eläkkeelle. Työturvallisuuskeskus, Helsinki 2016, 53 s.
 31. Ollila T, Pääkkönen R & Helenius R: Uudet keinot tärinäaltistumisen arvioimiseen ja vähentämiseen. Työterveyslaitos, Helsinki 2019, 86 s. <https://www.julkari.fi/handle/10024/138999>
 32. Pääkkönen R: Ulkoiset häiriötekijät ja implantoidut laitteet. In Sivonen V (toim): Teknillinen audiologia. Suomen audiologian yhdistys ry, Helsinki 2019. 59-66.
 33. Pääkkönen R: Työhygieenikon uraa ja ajatuksia. Suomen Työhygienian seura 2019, 57 s. linkki: http://www.sths.fi/uploads/8/7/2/4/87247334/rauno_p_tyouralla.pdf

Tämä on kertomus vanhempieni ja omasta elämästäni. Samalla yritän koota tietoa vanhempieni evakkotaipaleelta Jaakkimasta Ilmajoelle ja edelleen uuden elämän aloittamisesta Ilmajoella. Yksi teema on kuvata elämää Suomessa 1930 – 2020, mihin mahtuu talvi- ja jatkosota, Suomen jälleenrakentaminen, työnteon muuttuminen ja koko Suomen muuttuminen maatalousvaltaisesta jälkiteolliseen ja palveluvaltaiseen yhteiskuntaan. Oma pieni roolini on tässä ollut yrittää parantaa työympäristöjä muuttuvassa Suomessa.

Säteilyiden ja sähkömagneettisten kenttien mittareita